CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL
CUVINTE DUHOVNICEȘTI

V

PATIMI ȘI VIRTUȚI

EDITURA EVANGHELISMOS
BUCUREȘTI - 2017

CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL CUVINTE DUHOVNICEȘTI

PATIMI ȘI VIRTUȚI

VOLUMUL V

ISBN 978-606-8562-39-1

CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL
CUVINTE DUHOVNICEȘTI

V

PATIMI ȘI VIRTUȚI

Traducere din limba greacă
de Ieroschim. Ştefan Nuțescu
Schitul Lacu – Sfântul Munte Athos

EDITURA EVANGHELISMOS
BUCUREȘTI - 2017

Traducere din limba greacă după originalul:
«Πάθη καὶ ἀρετές»
του Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου, 2006

© Copyright (și pentru ediția în limba română):
Sfânta Sihăstrie «Sfântul Evanghelist Ioan Teologul»,
Suroti, 57006 Vasilika, Tesalonic – GRECIA
Tel.+30.23960.41320, FAX. +30.23960.41594

Editori: Ieroschim. Stefan Nuțescu și
«Editura Evanghelismos»
Str. Pridvorului nr.15, Bl.12, Sc.A, Ap.1
Sector 4, București – ROMANIA
TEL./FAX +40.21.3311022, M: +40.722690272
e-mail: contact@evanghelismos.ro

Materialul fotografic din prezenta ediție aparține
Sfintei Sihăstrii «Sfântul Evanghelist Ioan Teologul» Suroti

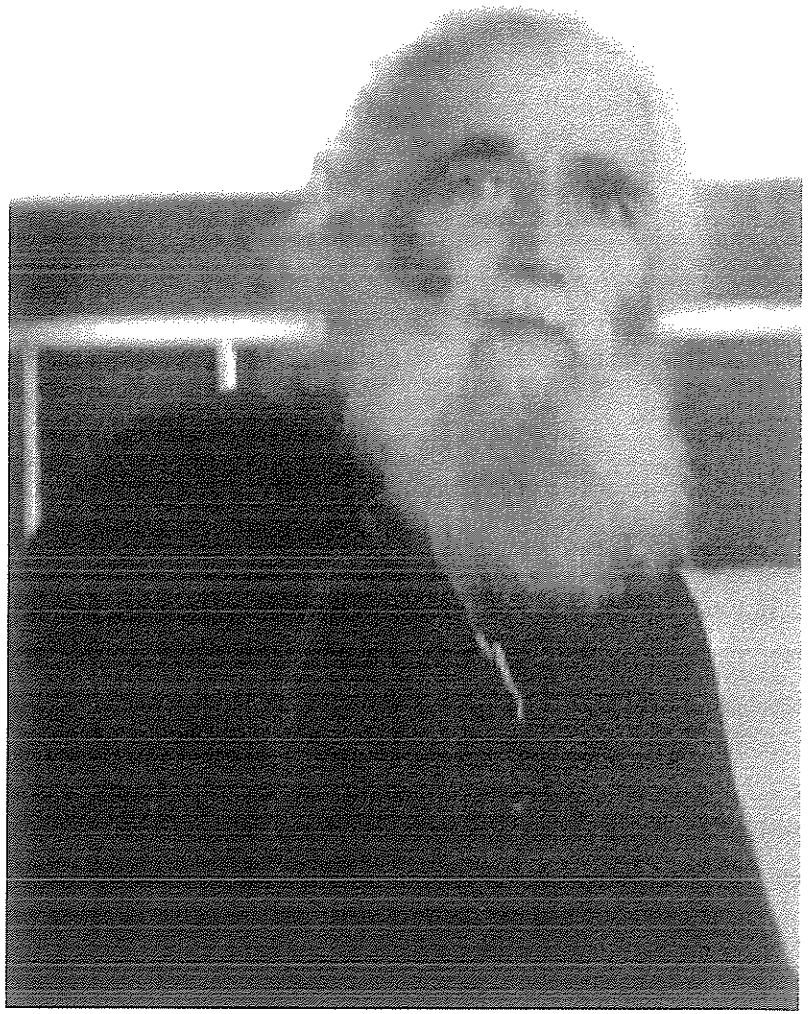

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PAISIE AGHIORITUL
Cuvinte duhovnicești/Paisie Aghioritul ; trad.: ieroschim. Ștefan Nuțescu. - Ed. a 3-a. - București : Evanghelismos, 2017-
vol.
ISBN 978-606-8562-35-3
Vol. 5 : Patimi și virtuți - 2017. - ISBN 978-606-8562-39-1

I. Nuțescu, Ștefan (trad.)

2

PROLOG

Fericitul Stareț Paisie ne spusese, la începutul vieții noastre chinoviale, în 1968: *„Una este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înțelegeți aceasta, hai să vă spun că este și dragostea. Dar, oare, cel care are smerenie nu are și dragoste?"*. Aceste *„virtuți înfrățite"*, după cum caracteriza Starețul smerenia și dragostea, sunt temelia vieții duhovnicești, de vreme ce atrag Harul lui Dumnezeu și le nasc pe toate celelalte virtuți. *„Cultivați cu simplitate smerenia și dragostea, ne spunea el, și, de îndată ce vor crește aceste virtuți, mândria și răutatea vor rămâne atrofiate, iar patimile vor trage să moară"*.

În acest al cincilea volum – editat cu binecuvântarea Păstorului nostru, Prea Sfințitul Nicodim, Mitropolitul Casandrei – sunt cuprinse învățături ale Starețului cu privire la patimi și virtuți. Aceste cuvinte nu constituie o învățătură sistematică, nici nu se referă pe larg la toate patimile și virtuțile, ci ele au fost adunate din răspunsurile Starețului la întrebările legate de „diagnosticarea" și vindecarea patimilor, precum și de lucrarea virtuții. Aceste răspunsuri nu-i privesc numai pe monahi, ci pe fiecare om care are *„neliniștea cea bună"* spre cultivarea virtuții. Starețul, prin cunoscutul său tact pastoral, prin pildele potrivite și umorul spontan, aduce *„însorire"* duhovnicească, care ajută să se deschidă în sufletul nostru florile pocăinței și astfel să dăm rod de virtute. Ne încurajează să privim în față pe omul nostru cel vechi și astfel să ne scârbim de *„masca lui cea hidoasă"* și să o lepădăm. Credem că vorba simplă dar luminată a Starețului ne va ajuta să ne nevoim și mai

mult, pentru a ne slobozi din robia patimilor şi a trăi libertatea cea în Hristos.

Starețul spunea: *„Dumnezeu nu-i dă omului slăbiciuni, ci puteri. În funcție de felul în care omul va folosi aceste puteri, el poate deveni bun sau rău".* Adică dacă folosim aceste puteri potrivit voii lui Dumnezeu, ne apropiem de El şi devenim asemenea cu El după har. Dar dacă le folosim potrivit cu *„voile omului celui vechi",* devenim robi ai patimilor şi ne îndepărtăm de Dumnezeu. Ca să devenim oameni noi, trebuie să identificăm voia noastră cu voia lui Dumnezeu, care se descoperă în sfintele lui porunci. *„Păzind poruncile lui Dumnezeu,* spunea Starețul, *lucrăm virtutea şi dobândim sănătatea sufletului".*

Starețul accentua faptul că dumnezeiescul Har încetează să lucreze în omul care slujeşte patimilor sale. De aceea, atunci când cineva îi spunea că este stăpânit de o patimă, obişnuia să spună: *„Ia aminte, căci făcând astfel alungi Harul lui Dumnezeu".* Iar când îl întrebam cum să dobândim Harul lui Dumnezeu sau cum se poate înrudi omul cu Dumnezeu, uneori ne spunea că prin smerenie, alteori prin dragoste şi noblețe duhovnicească, alteori prin jertfă şi mărinimie, iar alteori accentua că trebuie să ne lepădăm de sine. Căci toate acestea sunt caracteristice *„omului celui nou",* ale omului care s-a izbăvit de patimi. *„Când spun să ne lepădăm de sine, spunea Starețul, înțeleg să ne lepădăm de patimile noastre, să ne dezbrăcăm de omul nostru cel vechi... Dacă ne vom lepăda de sine şi va pleca chiriaşul cel rău, adică omul cel vechi, atunci va locui în locul gol al inimii omul cel nou al Noului Testament".*

Acest volum este alcătuit din două unități şi fiecare din ele se împarte în patru părți. Prima unitate se referă la patimi, iar a doua la virtuți.

În prima parte a unității despre patimi se vorbeşte despre iubirea de sine, care este *„mama patimilor",* de vreme ce toate patimile – atât cele trupeşti, cum sunt lăcomia pântecelui, iubirea de plăceri şi celelalte, cât şi cele sufleteşti, precum mândria, invidia etc. – *„de la ea pornesc".*

În partea a doua se vorbeşte despre mândrie, care este *„Comandamentul General al patimilor",* după cum o caracteriza Starețul. Am putea spune că, aşa cum *„virtutea este una singură, smerenia",* tot astfel una singură este şi patima, mândria, de vreme ce aceasta *„ne-a adus din Rai pe pământ, iar de aici, de pe pământ, încearcă să ne trimită în iad".*

Partea a treia se referă la osândire, care se naşte din mândrie şi este *„plină de nedreptate".* Darul judecății, pe care Dumnezeu l-a dat omului ca să deosebească binele de rău, este transformat de el în patima osândirii, patimă de care Dumnezeu se scârbeşte cel mai mult.

În partea a patra se vorbeşte despre patimile invidiei, mândriei şi întristării, care constituie la rândul lor o pervertire a puterilor sufletului şi o rea întrebuințare a darurilor cu care am fost înzestrați. Puterea dorinței, care ne-a fost dată de Dumnezeu pentru a căuta binele, o schimbăm în invidie şi zavistie, pe când puterea înnăscută a mâniei, pe care trebuie să o folosim pentru a ne nevoi cu bărbăție împotriva răului, noi o întoarcem împotriva aproapelui. În sfârşit, patima întristării ne lipseşte de posibilitatea de a ne bucura de binecuvântările bogate ale lui Dumnezeu şi ne slăbeşte duhovniceşte. Starețul deosebeşte această întristare de întristarea cea după Dumnezeu, care izvorăşte din pocăință şi umple sufletul de dulce mângâiere.

Unitatea referitoare la virtuți începe cu smerenia cea *„înălțătoare”*. Fără smerenie virtuțile noastre sunt *„pline de toxine”*: Răbdarea poate avea în ea cârtire sau ipocrizie, simplitatea poate aluneca în obrăznicie sau viclenie, bucuria poate să nu fie veselie duhovnicească, ci o satisfacție lumească. *„Toți cei care au găsit calea smeritei cugetări, spunea Starețul, înaintează în viața duhovnicească repede, statornic și fără osteneală”*. Iar într-o epistolă de-a sa, scria: *„Calea cea mai scurtă, mai sigură și mai ușoară către Ierusalimul cel de sus este smerenia”*.

Partea a doua se referă la dragoste, care trebuie *„împărțită”* corect lui Dumnezeu, aproapelui și întregii zidiri. Dragostea față de Dumnezeu este legată inseparabil de dragostea către aproapele și conduce sufletul către iubirea dumnezeiască, către nebunia dumnezeiască, către beția dumnezeiască. Adevărata dragoste către aproapele este *„dragostea duhovnicească prețioasă”*, pe care o are cel care *„își scoate propriul eu din dragostea sa”*, adică cel care nu-și urmărește propriul interes. Iar dragostea către întreaga zidire este revărsarea dragostei celei *„cuprinzătoare”* pe care o are omul duhovnicesc.

În a treia parte se vorbește despre noblețe și mărinimie, care constituie coordonatele principale ale învățăturii Starețului. *„Noblețea, spunea Starețul, le are pe toate: are mărinimie, are smerenie și simplitate, are lipsă de interes, cinste... are și cea mai mare bucurie și veselie duhovnicească”*. Starețul, fără să diminueze importanța ascezei, așează noblețea sufletească și mărinimia deasupra oricărei nevoințe ascetice, de vreme ce, dacă nu există noblețe, toate cele duhovnicești – asceză, metanii și celelalte – sunt, așa cum spunea Starețul, *„sperietori de ciori”*, adică pot alunga doar ciorile, iar nu pe demoni.

În partea a patra se face referire la simplitate, care este *„prima odraslă a smereniei”*, la credință și la nădejdea în Dumnezeu, care este *„cea mai bună asigurare pentru om”*, la răbdare, care *„clarifică multe și rezolvă lucrurile dumnezeiește”*, la bucuria duhovnicească, care vine odată cu *„punerea în bună rânduială a vieții lăuntrice și dă aripi sufletului”*. La sfârșit Starețul vorbește despre discernământ, *„coroana virtuților”*. Discernământul *„nu este simplu o virtute”*, nu este un pas făcut în sporirea duhovnicească, ci urmarea și asigurarea ei. El este *„cârma care conduce sufletul în siguranță, ca să nu se împiedice nici la dreapta, nici la stânga”*, ci să păşească cu statornicie pe calea împărătească a virtuților, evitând extremele, care sunt ale demonilor.

Ca epilog al acestei cărți au fost așezate cuvinte ale Starețului despre neliniștea cea bună, *„frământarea cea bună pentru «lupta cea bună»”*, așa cum o numea el. *„Neliniștea cea bună, spunea Starețul, este întraripare, dăruiește sufletului noblețe, vioiciune. Nu aduce încordare și supărare, ci mângâiere. Nu este osteneală, nu este zbucium sufletesc, ci râvnă pentru nevoință”*.

Fie ca această râvnă duhovnicească să se aprindă în noi toți, ca să ne nevoim pentru a ne dezbrăca de omul nostru cel vechi și a ne îmbrăca cu smerenia, ca să Se sălășluiască în inima noastră Dragostea, Hristos.

26 Septembrie 2006
Mutarea Moaștelor Sfântului Apostol
și Evanghelist Ioan Teologul

Stareța Sfintei Sihăstrii,
Monahia Filotheia
și surorile mele cele în Hristos

– Gheronda, spuneți-ne ceva înainte de a pleca!

– Ce să vă spun? V-am spus atâtea...

– Spuneți-ne ceva, ca să lucrăm până veți veni din nou!

– Ei, de vreme ce insistați, vă spun... Una este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înțelegeți aceasta, hai să vă spun că este și dragostea. Dar, oare, cel care are smerenie nu are și dragoste?

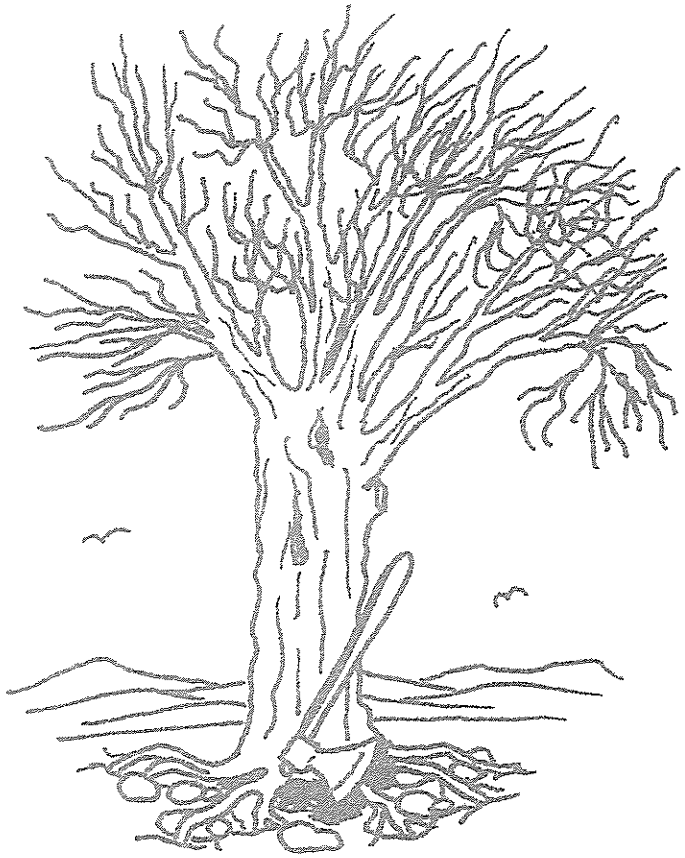

UNITATEA ÎNTÂI

PATIMILE

«Lupta împotriva patimilor este o mucenicie continuă, dar dulce, pentru păzirea poruncilor, pentru dragostea lui Hristos».

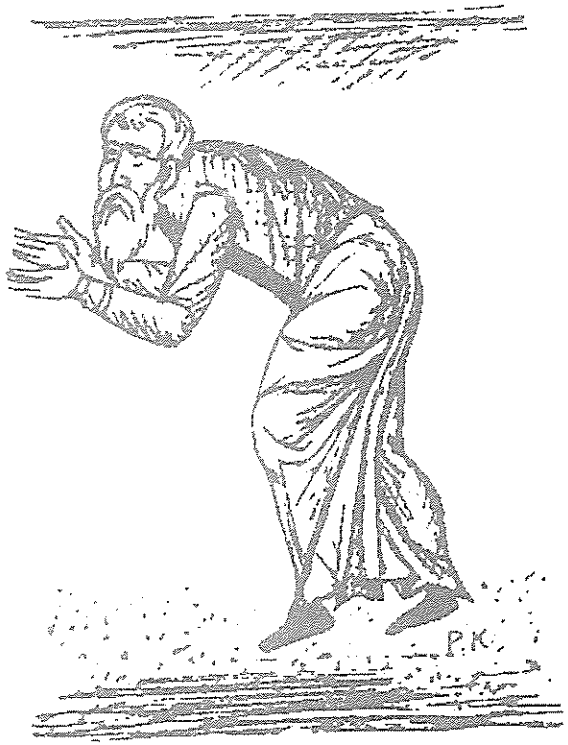

Lupta împotriva patimilor

Gheronda, ce anume cerea Proorocul David atunci când spunea: *„cu duh stăpânitor mă întăreşte”*[1]?

– David cerea de la Dumnezeu să-i dea harisma de a-i conduce pe oameni. Dar şi fiecare om are nevoie de *„duh stăpânitor”*, pentru că trebuie să se conducă pe sine însuşi, ca să nu-l conducă pe el patimile sale.

– Ce sunt patimile?

– Eu văd patimile ca pe nişte puteri ale sufletului. Dumnezeu nu dă slăbiciuni, ci puteri[2]. Însă atunci când nu valorificăm aceste puteri pentru săvârşirea binelui, vine aghiuță, le exploatează şi ele devin patimi,

[1] *Psalmul* 50,14.

[2] Starețul exprimă aici într-un mod simplu învățătura de credință care spune că Dumnezeu „nici n-a făcut, nici n-a creat răul” (Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul XXVI, Partea a II-a, p.41). Prin urmare, aşa cum spune Sfântul Nicodim Aghioritul, nici patimi „nu a sădit în firea omenească, ci din pricina nepăsării noastre au intrat în ea împotriva firii”. (*Noua Scară*, Ed. Shina, Volos 1956, p. 152). Patimile, potrivit învățăturii Sfinților Părinți, provin din folosirea „împotriva firii” a funcțiilor trupului şi a puterilor sufleteşti. Atunci când această folosire „împotriva firii” se cronicizează, ea devine o obişnuință rea şi este nevoie de multă nevoință pentru a o dezrădăcina.

iar apoi cârtim şi ne răzvrătim împotriva lui Dumnezeu. Pe când, dacă le-am valorifica întorcându-le împotriva răului, ne-ar ajuta în nevoinţa duhovnicească. Mânia, de pildă, arată că sufletul are bărbăţie, care e de ajutor în viaţa duhovnicească. Acela care nu este mânios şi nu are bărbăţie, nu poate cu uşurinţă să se pună pe sine la punct. Omul mânios, dacă-şi va folosi în viaţa duhovnicească puterea pe care o are, este ca o maşină care-o ia pe drumul drept şi n-o mai poate ajunge nimeni. Dacă însă n-o valorifică şi nu se supraveghează pe sine, seamănă cu o maşină care merge cu viteză exagerată pe drum neregulat deraind la tot pasul.

Omul trebuie să cunoască puterile pe care le are şi să le întoarcă spre bine. Astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, va ajunge într-o stare duhovnicească bună. Egoismul, de pildă, să-l întoarcă împotriva diavolului şi să nu se dea bătut atunci când acesta vine şi-l ispiteşte. Înclinaţia spre vorbărie să o sfinţească cultivând Rugăciunea lui Iisus. Nu este mai bine să vorbească cu Hristos şi să se sfinţească, decât să flecărească şi să păcătuiască? Adică, omul poate deveni bun sau rău în funcţie de felul în care îşi va folosi puterile sufletului.

Să nu ne îndreptăţim patimile

– Gheronda, unii consideră că nu au condiţii pentru a duce o viaţă duhovnicească şi spun: *„Nu ai ce lua de la cel care nu are"*[3].

[3] Vezi Lucian, *Dialoguri funebre*, Dialogul al II-lea.

– Dacă spun că sunt îngreunaţi de patimi moştenite şi se îndreptăţesc pe ei înşişi, aceasta este şi mai grav.

– Dar când cineva este îngreunat într-adevăr de ele?

– Ascultă, fiecare om are înclinaţii moştenite, bune sau rele. Trebuie însă să se lupte pentru a scăpa de propriile defecte şi a cultiva ceea ce are bun, ca să devină un chip adevărat şi plin de har al lui Dumnezeu.

Înclinaţiile rele moştenite nu sunt o piedică pentru sporirea duhovnicească. Căci atunci când cineva se nevoieşte, fie chiar şi puţin, dar cu multă stăruinţă, atunci se mişcă în planul duhovnicesc, în cel al minunii, în care toate înclinaţiile rele moştenite sunt dizolvate de Harul lui Dumnezeu.

Dumnezeu se înduioşează şi ajută mult un suflet care are înclinaţii rele moştenite dar care se luptă cu râvnă să zboare spre cer cu aripa lui atrofiată, care este moştenirea cea rea. Cunosc mulţi care s-au slobozit de acestea cu puţină osteneală din partea lor şi cu mult ajutor de la Dumnezeu. Aceşti oameni sunt mari eroi în faţa lui Dumnezeu. Căci ceea ce Îl înduioşează pe Dumnezeu este lucrarea pe care o săvârşim asupra omului nostru cel vechi.

– Gheronda, Botezul nu şterge înclinaţiile rele moştenite?

– Botezul ne izbăveşte de blestemul păcatului strămoşesc şi de toate păcatele. Când omul se botează, el se îmbracă în Hristos, se izbăveşte de păcatul strămoşesc şi vine asupra lui Harul dumnezeiesc, însă înclinaţiile rele moştenite rămân. Oare Dumnezeu nu ar fi putut să le şteargă şi pe ele prin Sfântul

Botez? Le lasă însă pentru a ne lupta, a birui şi a ne încununa.

– Eu, atunci când cad mereu într-o patimă, îmi spun: „Aşa m-am născut, asta sunt eu".

– Asta mai lipsea, să ne spui că părinţii tăi ţi-au dat toate defectele pe care le ai. Din moşi strămoşi s-au adunat la tine toate defectele, iar harismele la ceilalţi?... Nu cumva te iei la ceartă şi cu Dumnezeu? Cel care spune: „Eu am acest caracter, aşa m-am născut, am moştenit înclinaţii rele, în aceste condiţii am crescut, prin urmare nu pot să mă îndrept..." este ca şi cum ar spune: „Vinovat este nu numai tatăl şi mama mea, ci şi Dumnezeu!". Ştiţi cât mă mâhnesc când aud unele ca acestea? În felul acesta îi jigneşti şi pe părinţi şi pe Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu încetează să lucreze în tine din clipa în care începi să gândeşti astfel.

– Gheronda, spun unii că slăbiciunile nu se pot corecta, când se află în firea omului.

– Ştii ce se întâmplă? Unora le convine să spună că un defect oarecare se datorează firii lor, fiindcă aşa se îndreptăţesc pe ei înşişi şi nu fac nici un efort ca să scape de el. „Mie, spun ei, Dumnezeu nu mi-a dat daruri! Cu ce sunt eu de vină? De ce îmi cer lucruri mai presus de puterile mele?"! Şi apoi se culcă pe-o ureche. Se îndreptăţesc pe ei înşişi, îşi odihnesc gândul şi-o ţin tot pe-a lor. Cum ne vom îndrepta dacă spunem: „Acestea sunt înclinaţii moştenite, celelalte sunt în caracterul meu"? Acest fel de a vedea lucrurile alungă vitejia duhovnicească.

– Da, Gheronda, dar...

– Iarăşi „dar"? Ce-i cu tine, măi copilă? Aluneci ca broasca ţestoasă. Te îndreptăţeşti mereu.

– Gheronda, o fac înadins?

– Nu spun că o faci înadins, dar de vreme ce ţi-a dăruit Dumnezeu atâta minte şi eşti brici, foarte deşteaptă, nu înţelegi cât de rea este îndreptăţirea? Un căpşor atât de mic să aibă atâta minte şi să nu înţeleagă!

Am observat că unii, deşi sunt deştepţi şi înţeleg ceea ce este corect, susţin ceea ce este greşit, deoarece aceasta le convine. Şi astfel îşi îndreptăţesc patimile. Alţii nu se îndreptăţesc pe ei înşişi, dar cad în deznădejde la gândul că există în caracterul lor ceva de neîndreptat. Aşa face diavolul: pe unul îl împiedică de la sporirea duhovnicească prin îndreptăţirea de sine, pe altul îl prinde cu sensibilitatea exagerată şi-l aruncă în deznădejde.

Pentru a fi tăiată o patimă, trebuie ca omul să nu se îndreptăţească pe sine însuşi, ci să se smerească. De pildă, dacă spune: „Eu nu am dragoste în firea mea, în timp ce altul are" şi nu se nevoieşte să o dobândească, cum va spori? Nu sporeşti fără luptă. Nu aţi citit în cărţile patristice câte slăbiciuni aveau unii Părinţi şi la ce înălţimi duhovniceşti au ajuns? I-au întrecut chiar şi pe cei care aveau multe virtuţi. Iată la ce măsură a ajuns Avva Moise Egipteanul, el care a fost un tâlhar atât de mare! Vedeţi ce face Harul lui Dumnezeu?

După mine, cel care are înclinaţii rele moştenite şi se luptă ca să dobândească virtuţi, va avea mai multă răsplată decât cel care a moştenit de la părinţii săi

virtuți și nu trebuie să se lupte ca să le dobândească. Pentru că unul le-a găsit pe toate de-a gata pe când celălalt s-a luptat aspru ca să le dobândească. Vezi, și oamenii îi apreciază mai mult pe acei copii care au găsit datorii lăsate de părinții lor și s-au ostenit din greu nu numai să le achite, ci să câștige și avere, decât pe cei care au moștenit averea lăsată de părinții lor și au păstrat-o.

Descoperirea patimilor

– Gheronda, mă chinuie propriile mele patimi.

– Îți dai seama că înăuntrul tău există patimi?

– Uneori îmi dau seama.

– Asta-i bine. Când omul recunoaște că are patimi, se smerește și atunci vine Harul lui Dumnezeu.

– Mă mâhnesc însă pentru faptul că greșesc mereu.

– Să te bucuri că greșești mereu, pentru că ești mândră și în felul acesta te smerești. „Dumnezeul meu, să spui, aceasta sunt eu! Ajută-mă! Nimic nu pot să fac dacă nu mă ajuți Tu". Să nu deznădăjduiești! Când greșim, ni se descoperă sinele adevărat, îl cunoaștem și încercăm să ne îndreptăm. În felul acesta înaintăm pe calea cea bună și nu trăim cu sentimentul fals că mergem bine. Eu mă bucur atunci când vreo neputință de-a mea se manifestă, când îmi ies patimile la iveală. Dacă nu ar ieși la iveală, aș crede că m-am sfințit, când de fapt semințele patimilor ar rămâne în inima mea. La fel și tu, când te mânii sau cazi în osândire, e firesc să te mâhnești, pentru că ai

căzut, dar trebuie să te și bucuri pentru că ți s-a dezvăluit neputința. Atunci te vei lupta ca să te izbăvești de ea.

– Gheronda, când o patimă nu se manifestă un timp înseamnă că nu mai există înlăuntrul meu?

– Dacă vreo patimă există înlăuntrul tău, ea se va manifesta la un moment dat. De aceea, când știi că înlăuntrul tău se ascunde o patimă, trebuie să fii atentă. Când știi, de pildă, că afară de chilia ta se ascunde un șarpe, dacă ieși afară, vei arunca o privire într-acolo și vei fi atentă ca nu cumva să te muște. Nu ești în pericol când știi că șarpele se află acolo și ești atentă când iese ca să-l omori, ci ești în pericol atunci când nu știi că se află acolo și, pășind tu fără grijă, el poate veni să te muște. Vreau să spun că este un lucru primejdios ca omul să nu se supravegheze pe sine și să nu-și cunoască patimile. Când cineva își cunoaște patimile și luptă împotriva lor, atunci îl ajută și Hristos la dezrădăcinarea lor.

– Gheronda, nu cumva trebuie să mă nevoiesc fără să mă preocupe faptul dacă m-am îndreptat sau nu? Nu cumva a mă îndrepta ține de Dumnezeu?

– Da, să te nevoiești și să le lași pe toate în seama lui Dumnezeu, dar să te cercetezi și pe tine însuți ca să vezi unde te afli, ce faci. Vezi, medicul caută mai întâi să afle cauza de la care provine febra și apoi ce medicament să-i dea bolnavului, ca să-i scadă febra. Adică, din clipa în care omul începe să-și vadă slăbiciunile, trebuie să intre înlăuntrul său neliniștea cea bună, ca să se lupte să le corecteze. Eu mă cercetez pe mine însumi și văd că am aceste slăbiciuni.

Îmi urmez nevoința și mă cercetez iarăși pe mine însumi: „Până ieri aveam slăbiciunile cutare și cutare. Am tăiat vreuna din ele? Unde mă aflu în ce privește acea patimă?". Iar apoi Îi spun lui Dumnezeu: „Dumnezeul meu, fac ce pot, dar ajută-mi Tu ca să mă îndrept, căci singur nu pot".

– Se poate ca un om să nu aibă puterea de a-și vedea patimile?

– Când omul este sensibil, Dumnezeu nu îngăduie ca el să-și cunoască patimile dintr-odată. Căci pe cel sensibil îl ispitește și diavolul și-l aruncă în deznădejde: „De ce să ai această patimă? îi spune. De ce ai făcut lucrul ăsta? Și cum l-ai făcut pe acela? Deci nu te vei mântui". Și așa poate sfârși la psihiatrie.

Sprijin patimilor este mândria

– Gheronda, ce se întâmplă atunci când un suflet se nevoiește ani de zile, dar nu vede nici o sporire?

– Când nu vedem vreo sporire în nevoința noastră, înseamnă că fie nu avem trezvie, fie Dumnezeu nu îngăduie să înaintăm mai mult, ca să nu ne mândrim și astfel să ne vătămăm.

– Gheronda, după cum mă văd pe mine însămi, devin pe zi ce trece tot mai rea. Ce se va întâmpla cu mine?

– Ascultă, binecuvântato, există trei stadii. În primul stadiu, Dumnezeu dă bomboane și ciocolate, fiindcă vede nevoia și neputința sufletului. În al doilea, El Își retrage puțin Harul Său pentru a ne înțelepți, pentru a înțelege omul că fără ajutorul Său nu poate face nici cel mai mic lucru, pentru a se smeri și a simți nevoia să caute scăparea la El. Al treilea stadiu este o stare duhovnicească bună, permanentă și statornică. Tu te afli între al doilea și al treilea stadiu. Înaintezi puțin, apoi uiți de neputința ta, Hristos își retrage Harul Său, te dezgolești de Harul dumnezeiesc, îți vezi din nou neputința și îți revii. Dacă mi-ai fi spus că pe măsură ce înaintezi ești mai bine, m-aș fi temut, căci aș fi văzut că ai mândrie. Acum însă, când spui că te vezi pe tine însăți tot mai rea, eu mă bucur, pentru că văd că ești bine. Nu te teme! Cu cât înaintează cineva, cu atât își vede mai mult lipsurile și nedesăvârșirile sale. Iar aceasta înseamnă sporire.

– Se poate ca Dumnezeu să nu mă asculte atunci când Îi cer să mă ajute să mă izbăvesc de o patimă?

– Oare Dumnezeul nostru este Baal[4]? Dumnezeu aude și ne ajută. Se poate să nu-I simți ajutorul. Dar cauza nu este Dumnezeu, ci tu însăți, ca una care alungi ajutorul Lui cu mândria ta.

Dacă nu ar exista pericolul de-a ne-o lua în cap și a ne mândri, e cu neputință ca Dumnezeu să nu ajute. Bunul Dumnezeu vrea să ne izbăvim de patimile noastre, însă nu ne ajută să ne izbăvim dacă avem mândrie sau predispoziție spre mândrie, căci altfel am crede că am reușit fără ajutorul Lui.

De aceea, atunci când Îl rugăm pe Dumnezeu cu toată inima noastră să ne ajute să ne izbăvim de o patimă, iar El nu ne ajută, trebuie să înțelegem îndată că în spatele acestei patimi se ascunde o alta mai mare,

[4] Vezi *III Împărați* 18, 26.

care este mândria. Dar fiindcă nu vedem mândria, Dumnezeu lasă să rămână acea patimă care se vede, cum ar fi de pildă lăcomia pântecelui, flecăreala, mânia şi celelalte, ca să ne smerim. Iar când ne scârbim de patimile noastre din pricina căderilor continue, când ne cunoaştem neputinţa şi ne smerim, atunci Dumnezeu ne ajută şi urcăm treptele duhovniceşti câte două odată.

Patimile se dezrădăcinează uşor cât sunt „fragede"

– Gheronda, văd că am patimi multe.

– Da, ai multe patimi, dar eşti şi tânără şi ai şi bărbăţie, şi de aceea poţi lucra ca să scoţi din grădina ta spinii şi să plantezi crini, zambile, trandafiri şi să te veseleşti apoi stând în ea. Acum cât eşti tânără, patimile sunt „fragede" şi se dezrădăcinează uşor. Vezi, şi buruienile sălbatice, chiar şi spini să fie, se dezrădăcinează uşor cât sunt fragede; în vreme ce, atunci când cresc, se întăresc şi cu greu le poţi prinde ca să le dezrădăcinezi. Şi urzica, când scoate primele frunze, nu se deosebeşte în finețe de busuioc; poţi să o apuci şi să o miroşi, pentru că este fragedă. De aceea să te străduieşti să-ţi dezrădăcinezi patimile cât eşti tânără, căci altfel, dacă le vei lăsa, sufletul tău va fi robit de felurite dorinţe şi îţi va fi greu să te eliberezi de ele.

Aceia care nu îşi dezrădăcinează patimile de tineri suferă mult la bătrâneţe, deoarece îmbătrânesc împreună cu patimile, care devin „rele vechi", greu de vindecat. Omul cu cât înaintează în vârstă, începe să-şi iubească patimile. Ajunge la vârsta dragostei, a afecţiunii şi devine şi mai îngăduitor faţă de sine însuşi. Slăbeşte şi voinţa, iar lupta împotriva patimilor devine şi mai dificilă. Tânărul are vioiciune; dacă valorifică această vioiciune spre dezrădăcinarea patimilor, sporeşte.

Cum să ne izbăvim de patimi?

– Gheronda, de ce cad mereu în lăcomia pântecelui?

– Fiindcă ai slăbiciunea asta. Diavolul dă atacul asupra meterezului care este slab; nu le loveşte pe celelalte care sunt bine fortificate. „Dacă ocup acest meterez, îşi spune el, cu uşurinţă le voi ocupa şi pe celelalte". De aceea meterezul slab trebuie fortificat bine.

– Mă descumpănesc când îmi văd patimile.

– Să nu te descumpăneşti, nici să fii laşă, ci cu curaj să-ţi prinzi patimile una câte una, începând de la cea mai mare. La început, îţi e de ajutor să nu te ocupi de patimile mai mici, ci să le loveşti şi să le dezrădăcinezi pe cele mai mari pe care le vezi. Şi pe măsură ce se slăbesc rădăcinile patimilor mari, se vor usca şi rădăcinile subţiri ale patimilor mai mici. Prin urmare, atunci când dezrădăcinezi o patimă mare, împreună cu aceasta se dezrădăcinează şi altele mai mici.

– De ce, deşi iau de multe ori hotărârea să mă lupt cu râvnă împotriva patimilor mele, în cele din urmă nu o înfăptuiesc?

– Fiindcă iei multe hotărâri odată. Patimile, precum şi virtuţile, constituie un lanţ. O patimă este le-

gată de alta şi o virtute este legată de altă virtute, aşa cum vagoanele unui tren sunt legate între ele şi toate-l urmează pe primul. Aşadar, dacă te hotărăşti să te nevoieşti mai mult timp, ca să tai o patimă anume şi să cultivi virtutea opusă ei, vei reuşi. Şi împreună cu această patimă pe care o vei tăia, te vei izbăvi şi de alte patimi şi se vor dezvolta virtuţile corespunzătoare. Să presupunem că invidiezi: dacă te lupţi ca să nu invidiezi, vei cultiva dragostea, bunătatea şi în acelaşi timp te vei izbăvi de mânie, de osândire, de răutate, de întristare.

– Gheronda, o patimă sau o obişnuinţă rea este mai bine să o tai dintr-odată sau încet-încet?

– Dacă poţi să o tai dintr-odată, este mai bine, căci altfel lasă... rămăşiţe. Nu trebuie să întârzii. Atunci când cineva traversează un râu, mai ales pe timp de iarnă, încearcă să-l treacă cât se poate de repede, ca nu cumva să îngheţe. Dacă îl traversează repede, până să îngheţe, se va încălzi din nou. Vezi, şi caii, atunci când îi leagă, dacă vor să se slobozească, rup funia dintr-odată. La fel şi cu ispita, trebuie tăiată funia dintr-odată.

– Sfântul Isaac Sirul scrie: „Nepătimire nu înseamnă a nu simţi cineva patimile, ci a nu le primi"[5]. Oare şi cel nepătimaş poate primi atacul patimilor?

– Da, se poate. Dar orice i-ar arunca diavolul, este ars de flacăra dumnezeiască pe care a aprins-o înlăuntrul său. Diavolul nu încetează să-l atace pe om, dar când omul nu primeşte provocările vrăjmaşului, inima lui se curăţeşte şi Se sălăşluieşte în ea Hristos.

[5] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul LXXXI.

Inima lui se preface în cuptor, în „rug aprins"[6], şi orice cade apoi în ea, este ars.

Mai bine să murim eroic, decât să fim biruiţi de patimi

– Gheronda, recunoştinţa faţă de Dumnezeu este suficientă pentru a ne îndemna la lupta împotriva patimilor?

– Numai recunoştinţa faţă de Dumnezeu nu ajunge; este nevoie şi de intenţie bună, de recunoaşterea păcătoşeniei şi de asceză făcută cu mărinimie.

– Pomenirea morţii ajută la lucrarea lăuntrică?

– Da, ajută mult. Dacă ne aducem aminte de moarte cu nădejde în Dumnezeu, vom cunoaşte deşertăciunea acestei lumi şi vom fi ajutaţi duhovniceşte. De aceea să aducem în mintea noastră Judecata lui Dumnezeu şi să nu uităm că vom fi judecaţi pentru păcatele pe care le-am făcut şi de care nu ne-am pocăit. Să mă gândesc: „Ce fac? Cum de trăiesc cu atâta nepăsare? Unde mă voi duce dacă mor în clipa asta? Oare am făcut vreun contract cu moartea? Mor şi mici şi mari". Dacă mă gândesc că Dumnezeu poate să mă ia peste puţin, atunci nu voi păcătui.

Ca să moară patimile, trebuie să cugetăm la moarte, la Judecata viitoare, şi să pătimim şi noi din mărinimie pentru Hristos, Care atât de multe a pătimit ca să ne mântuiască. Lupta împotriva patimilor este o mucenicie continuă, dar dulce, pentru păzirea

[6] Vezi *Ieşire* 3, 2-3.

poruncilor, pentru dragostea lui Hristos. Mai bine să murim eroic, decât să fim biruiți de patimi și să-L rănim pe Hristos.

– Gheronda, mă simt strâmtorată în nevoința pe care-o fac.

– Dacă te doare când scoți un spin din deget, cu cât mai mult când dezrădăcinezi din lăuntrul tău o patimă! Apoi să mai știi că atunci când omul se străduiește să taie o patimă, ispititorul pune piedici, iar omul se simte strâmtorat, așa cum se simte strâmtorat demonizatul când i se citesc exorcisme, fiindcă se dă o luptă, se războiește cu diavolul; apoi însă este slobozit.

Curățirea lăuntrică nu se face fără osteneală, apăsând pe butoane. Patimile nu se taie dintr-o dată, așa cum trunchiul copacului nu se taie cu o singură fierăstruire. Fierăstrăul taie mult timp până ce trunchiul este tăiat dintr-o parte în alta. Și treaba nu se termină aici. Pentru ca trunchiul să devină mobilă, de câtă osteneală nu este nevoie! Trebuie să fie cioplit mai întâi, să fie făcut scânduri, pe care să le ia apoi tâmplarul ca să le facă mobilă folositoare.

– Și dacă nu înțeleg că această trudă este necesară?

– Atunci vei rămâne buturugă și vei fi aruncată în foc.

Trebuie să semănăm, ca să dea Dumnezeu

– Gheronda, în fiecare zi spun: „De mâine voi lua aminte, mă voi îndrepta", dar apoi cad iarăși în aceleași greșeli.

– Să-L pui pe Dumnezeu înainte. Să spui: „Cu puterea lui Dumnezeu voi încerca să mă îndrept", ca să te ajute Dumnezeu. Faptul că vrei să te îndrepți înseamnă că accepți ajutorul. Ceri așadar de la Dumnezeu să te ajute, iar El Își aruncă privirea asupra ta. Adaugi și de la tine puțină străduință și înaintezi. Cine, când vede un copilaș care încearcă să rostogolească un pietroi cu mânuțele, nu va alerga ca să-l ajute, pentru a nu-l vedea chinuindu-se? La fel face și Dumnezeu, când vede puțina ta străduință, te va ajuta să biruiești.

Unii, deși nu depun nici un efort pentru a se îndrepta, spun: „Hristoase al meu, am aceste patimi! Tu poți să mă izbăvești. Așadar, izbăvește-mă!". Ei, cum să ajute atunci Dumnezeu? Pentru ca să ajute Dumnezeu, omul trebuie să se străduiască pe cât îi stă în putință. Adică sunt lucruri pe care trebuie să le facă omul însuși, ca să ajute apoi Dumnezeu. În nici un caz nu poate fi ajutat, dacă el însuși nu vrea să se ajute pe sine.

Uneori noi căutăm să dobândim Harul și harismele lui Dumnezeu într-un mod magic. Credem că putem să dobândim fără osteneală o virtute sau chiar să ne sfințim. Dar pentru ca Dumnezeu să dea, trebuie ca noi să semănăm. Cum să ne dea Dumnezeu fără ca noi să lucrăm. Ce spune troparul? *„Nerodirea pustiului o ai lucrat"*[7]. Dumnezeu trimite ploaie, înmoaie pământul, dar și noi trebuie să ne „arăm" ogorul. Pământul este gata, dar trebuie să băgăm plugul

[7] Din troparul de obște al Cuvioșilor: *„Cu curgerile lacrimilor tale"*.

în ogor şi să-l semănăm. Şi ceea ce semănăm, aceea vom secera. Dar cum vom semăna dacă nu arăm? Şi ce vom secera, dacă nu semănăm?

De aceea să nu întrebaţi numai ce poate Dumnezeu să facă, ci să vă întrebaţi şi pe voi înşivă ce puteţi face. Banca lui Hristos dă o dobândă foarte mare. Dar cum vom ridica bani, dacă nu am depus nimic la bancă?

PARTEA ÎNTÂI

IUBIREA DE SINE
MAMA TUTUROR PATIMILOR

«Cel ce are iubire de sine nu poate avea odihnă, pace sufletească, fiindcă nu este liber lăuntric».

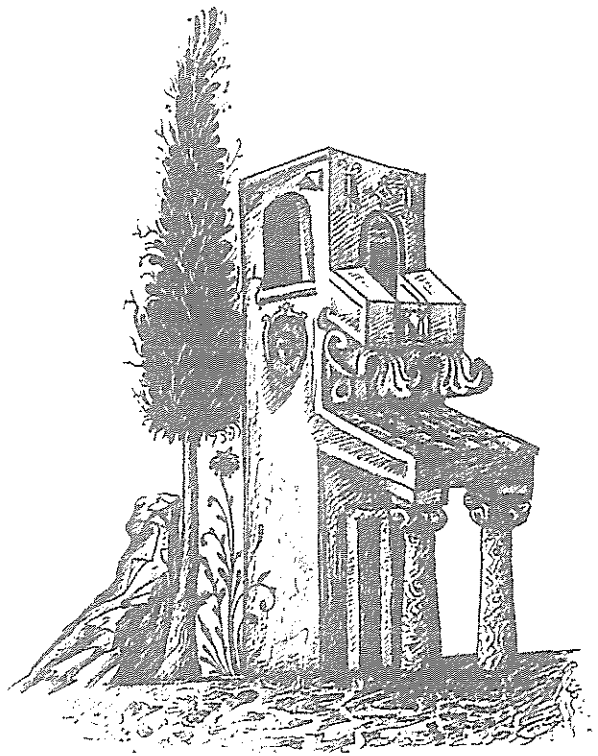

CAPITOLUL 1

Iubirea de sine şi urmările ei

Din iubirea de sine se nasc toate patimile

Gheronda, ce este iubirea de sine?

– A face pe plac omului tău celui vechi, adică a-l iubi pe omul tău cel vechi. Şi lăcomia pântecelui şi egoismul şi încăpățânarea şi invidia se trag din iubirea de sine. Şi, vezi, unul din iubire de sine caută confortul, tihna personală, fără a ține cont de nimeni. Altul se îngrijeşte cu meticulozitate de mâncarea sa, de somnul său, ca nu cumva să pățească ceva cu sănătatea. Altul caută să fie luat în seamă, să fie apreciat de ceilalți: puțin să nu-i dai importanță sau să nu-i faci voia, că reacționează imediat: „De ce nu m-au băgat în seamă? îți spune. Am să le arăt eu lor!". Măi, măi, înfricoşător lucru este iubirea de sine!

– Gheronda, cum poate spune cineva: *„Pentru Tine suntem omorâți în toate zilele"*[1]*?*

[1] *Psalmul* 43, 23.

– Dacă-şi jertfeşte voia sa de dragul celuilalt. Voia proprie are în ea sinele nostru, are iubire de sine. Cel care nu cercetează dacă ceea ce-l odihneşte pe el îl odihneşte şi pe celălalt şi începe cu tot felul de pretenţii: „vreau asta, vreau cealaltă" sau „de ce nu mi-ai făcut aia, de ce nu mi-ai dat asta?", unuia ca acesta în cele din urmă îi ţine diavolul isonul.

– Gheronda, unii, dacă nu li se face voia, nu-şi găsesc liniştea.

– Cum să se liniştească, de vreme ce nu voiesc decât propria lor satisfacere? Dacă omul amestecă egoismul său în tot ceea ce vrea, cum să-L mai aibă şi pe Hristos? Dar dacă îşi lasă la o parte sinele său ca să aibă ceea ce este mai important, adică pe Hristos, atunci le are pe toate. Când nu-L are pe Hristos, nu are nimic. Dacă omul îşi leapădă sinele, Dumnezeu i le dă pe toate într-un chip minunat.

– Gheronda, când ne vorbiţi de lepădarea sinelui nostru, eu simt o teamă, gândindu-mă că poate nu rezist.

– Ei, asta-i bună! Este ca şi cum ai spune: „Dacă mă lepăd de patimi, ce-mi mai rămâne după aceea?". Căci, atunci când spun să ne lepădăm sinele, înţeleg să scăpăm de patimi, să ne dezbrăcăm de omul nostru cel vechi. Unui om matur care are minte îi este puţintel greu să zică: „Nu pot să mă lepăd de sine". Dacă alţii îţi spun: „Ia barosul şi dărâmă zidul acesta!", iar tu eşti învăţată cu penița, eşti îndreptăţită să spui: „Nu pot". Dar pentru a ne dezbrăca de omul nostru cel vechi nu este nevoie de puteri trupeşti, ci de smerenie.

Din mâncarea fără gust să-L gustaţi pe Hristos

Iubire de sine este şi dorinţa de a mânca sau a se odihni cineva mai mult decât îi este necesar. În mod normal, trupului trebuie să-i dăm numai ceea ce are nevoie. Un lucru este dorinţa şi alt lucru este nevoia. Un lucru este să vreau să mulţumesc trupul şi alt lucru este să-i dau trupului ceea ce are nevoie. Să presupunem că am înaintea mea două mâncăruri cu aceleaşi vitamine, dar una din ele este mai gustoasă decât cealaltă. Dacă o prefer pe cea mai gustoasă, asta arată iubirea de sine. Dacă însă nu am poftă de mâncare, deoarece sunt bolnăvicios, şi o prefer pe cea mai gustoasă ca să o pot mânca, acest lucru înseamnă discernământ.

Trupul, „vameşul cel rău"[2], aşa cum spune Avva Macarie, poate cere mai mult, căci organismul este aşa cum îl obişnuieşti. Când omul are stomacul micşorat, atunci se poate înfrâna cu uşurinţă. Altminteri, devine rob stomacului, căci şi acesta, mărindu-se, simte nevoia să se umple. De pildă, unul care este foarte gras; acesta, cu „magazia" pe care şi-a făcut-o, simte nevoia să mănânce cel puţin o jumătate de miel ca să se sature, iar apoi să bea şi două bidoane cu apă.

– În trecut, Gheronda, oamenii aveau organismul mai puternic sau se sileau pe ei înşişi?

– Aveau, desigur, un organism puţin mai puternic, dar se sileau şi pe ei înşişi. Hagi-Gheorghe dădea

[2] Vezi Paladie, Episcopul Elenópolului, *Istoria Lausiacă*.

în fiecare zi călugărilor săi puțină miere și nucă[3]. Și erau copii de cincisprezece ani, aflați în perioada de creștere, dar aveau și creșterea duhovnicească. Astăzi pătrunde în minte o logică lumească: „Să nu postească copiii, ca să nu se îmbolnăvească. Să nu le lipsească copiilor nimic, ca să nu le fie greu". Și în cele din urmă duc o viață nefericită, dorindu-și mereu fripturi. Dar nici aceasta nu le ajută la nimic.

Dacă te bucuri când nu mănânci pentru dragostea lui Hristos, atunci te hrănești. Dacă pentru dragostea lui Hristos preferi mâncarea lipsită de gust în locul celei gustoase, atunci din mâncarea fără gust Îl guști pe Hristos.

Iubirea de sine biruiește dragostea pentru aproapele nostru

– Gheronda, un bătrânel se chinuia astăzi să urce scările bisericii, și, deși treceau mulți pe acolo, nimeni nu se ducea să-l ajute.

– *„Un preot văzându-l a trecut pe alături... asemenea și un levit văzând a trecut pe alături"*[4]. Au dreptate... Nu știu... nu au auzit niciodată Evanghelia Samarineanului milostiv!... Ce să spun? Ne iubim pe noi înșine, și nu-i iubim pe ceilalți. Iubirea de sine biruiește dragostea pentru aproapele nostru, de aceea ne purtăm așa. Însă cel care se iubește pe sine mai

[3] Obștea Starețului Hagi-Gheorghe avea rânduiala postului neîncetat. (Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Bătrânul Hagi-Gheorghe*, Ed. Evanghelismos 2006).

[4] Vezi *Luca* 10, 31-32.

mult decât pe ceilalți, nu trăiește potrivit cu duhul Evangheliei. Și Hristos, dacă se gândea la Sine Însuși, ar fi rămas în Cer; nu ar fi venit pe pământ să sufere, să fie răstignit, ca să ne mântuiască.

Astăzi, mai mult sau mai puțin, la cei mai mulți oameni există iubire de sine, nu au duh de jertfă. A pătruns duhul lui: „Să nu pățesc eu ceva rău". Știți cât mă doare când văd ce lume există astăzi!... Când eram internat în spital[5], într-o zi a trebuit să fie ridicat un bolnav țintuit la pat, pentru a fi mutat într-un alt salon. Era acolo un infirmier care, deși aceasta era treaba lui, nu a mers să ajute deloc. „Nu pot, mă doare mijlocul", a spus el cu nepăsare. Măi, măi, vezi ce om neom! Și să vezi, o infirmieră, care avea doi copilași și aștepta pe al treilea, s-a chinuit sărmana împreună cu alta și l-au ridicat. Nu s-a gândit deloc la sine. A uitat în ce stare se afla și a alergat să-l ajute pe cel bolnav! Când văd un om că o duce greu, că nu are putere, dar se jertfește pentru a-i sluji pe ceilalți, știți câtă bucurie îmi aduce! O, mare bucurie! Inima îmi tresaltă. Simt că sunt înrudit cu el, pentru că și el este înrudit cu Dumnezeu.

„Să se aleagă praful de ceilalți!"

– Gheronda, astăzi, în timp ce multă lume aștepta ca să vă vadă, un oarecare tânăr nu a așteptat ca să-i vină rândul, ci a intrat înaintea tuturor.

[5] În 1987 Starețul a fost supus unei operații de hernie.

– Da, a venit şi mi-a spus: „Trebuie să te văd. Am mers în Sfântul Munte, dar nu te-am găsit şi am venit aici". „Bine, îi spun, nu vezi câtă lume aşteaptă? Să se oprească toţi, ca să mă ocup acum cu tine?" „Da, Părinte", îmi spune. Auzi vorbă! Şi ceilalţi să stea pe scări în picioare, înghesuiţi, oameni în vârstă, femei cu copii mici..., iar el insista. Şi nici măcar nu avea vreo problemă serioasă, nişte bazaconii vroia să-mi spună. Ai înţeles? „Să se aleagă praful de ceilalţi!".

Gândiţi-vă, vin unii şi-mi spun: „Părinte, astăzi să te rogi numai pentru mine, şi pentru nimeni altul!". Auzi pretenţie la ei! Este ca şi cum ar spune: „Cu acest tren voi călători numai eu! Să nu intre nimeni altul!". Dacă tot merge trenul, de ce să nu intre şi ceilalţi înăuntru?

– Gheronda, ce înţeles au cuvintele lui Hristos: *„Cine va voi să-şi scape sufletul, îl va pierde"*[6]*?*

– Ele înseamnă că omul trebuie să-şi „piardă" viaţa sa, în înţelesul cel bun. Să nu-şi preţuiască viaţa, să-şi jertfească viaţa pentru celălalt. *„Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui"*[7], spune Apostolul Pavel. Toată temelia vieţii duhovniceşti aceasta este: să uit de mine în înţelesul cel bun şi să mă gândesc la celălalt, să particip la durerea, la greutatea celuilalt. Să nu mă îngrijesc cum să scap de greutate, ci cum să-l ajut pe celălalt, cum să-l odihnesc.

– Cum îmi voi da seama, Gheronda, ce anume îl odihneşte pe celălalt, ca să trec la faptă?

– Dacă te pui în situaţia celuilalt, atunci vei înţelege ce îl odihneşte pe celălalt. Dacă însă rămâi închisă în carapacea ta, cum să îţi dai seama ce îl odihneşte pe celălalt?

[6] *Matei* 16, 25.

[7] *I Corinteni* 10, 24.

În vremea noastră, cei mai mulţi caută cum să ia locul celuilalt, iar nu cum să se pună în locul celuilalt, ca să-l înţeleagă. Uneori observ că unii, chiar şi atunci când se duc să se împărtăşească, nu-şi aşteaptă rândul. Fiecare îşi spune: „Eu am treabă şi mă grăbesc" şi nu se gândeşte: „Sunt oare vrednic să mă împărtăşesc?" sau „Nu cumva celălalt este mai grăbit decât mine?". Nimic! Se împărtăşesc şi pleacă. Pe când ar trebui să te bucuri chiar şi atunci când te lipseşti de Sfânta Împărtăşanie de dragul celuilalt. Iar dacă preotul are o singură părticică din Sfântul Trup şi se găseşte un bolnav pe moarte care trebuie împărtăşit, trebuie să te bucuri că nu te vei împărtăşi tu ca să se împărtăşească bolnavul. Asta vrea Hristos. Aşa vine Hristos în inimă şi o umple de bucurie.

Chinul comodităţii

– Gheronda, o soră îmi face greutăţi.

– Ştii ce se întâmplă? Mulţi văd ce greutăţi le fac ceilalţi, iar nu cu ce îi îngreuiază ei pe alţii. Au pretenţii numai de la ceilalţi, nu şi de la ei înşişi. Însă logica vieţii duhovniceşti este să cercetezi cu ce anume îi îngreuiezi tu pe ceilalţi şi nu cu ce te îngreuiază alţii pe tine; să vezi ce anume îl odihneşte pe celălalt, iar nu ce te odihneşte pe tine. Oare pentru odihnă am venit în această viaţă? Pentru viaţă comodă? Nu am venit în această lume ca să petrecem bine, ci ca să scuturăm de pe noi tina păcatului şi să ne pregătim pentru cealaltă viaţă.

Dacă ne gândim numai la noi înşine şi facem doar ceea ce ne odihneşte pe noi, după aceea dorim ca ceilalţi să se gândească la noi, vrem ca toţi să ne slujească, vrem ca toţi să ne ajute... adică mereu „vrem" ceva şi ajungem la sfârşit să trăim în comoditate. „Mie îmi convine astfel", spune unul, „Mie îmi convine altfel", spune altul, şi în cele din urmă fiecare se odihneşte în ceea ce îi convine, dar odihnă nu află, fiindcă adevărata odihnă vine din odihna celuilalt.

În timpul ocupaţiei germane, în 1941, deoarece germanii intrau prin sate, dădeau foc şi ucideau, plecaserăm din Konița şi urcaserăm în munţi. În ziua când germanii au intrat în Konița, cei doi fraţi ai mei se duseseră de dimineaţă la câmp, unde aveam porumb, ca să prăşească. De îndată ce am auzit că au ajuns germanii, i-am spus mamei mele: „Mă voi duce la câmp ca să le dau de ştire". Ea însă nu mă lăsa, deoarece toţi îi spuneau: „Oricum ceilalţi sunt pierduţi. Nu-l lăsa şi pe acesta să se ducă, fiindcă se va prăpădi şi el!". Dar eu cum puteam să o ascult? Încalţ opincile şi alerg la câmp. Din pricina grabei însă nu le-am legat bine şi, cum alergam pe un câmp plin de apă, s-au lipit opincile în noroi. Le las atunci şi alerg desculţ pe malul râului care era plin de mărăcini. Timp de aproape o oră, în acea căldură de vară, am alergat desculţ pe spini, dar nici nu-mi dădeam seama de vreo durere. Ajung la ogorul nostru, mă duc acolo unde prăşeau fraţii mei şi le spun: „Au venit germanii! Să mergem să ne ascundem!". Însă chiar atunci îi vedem pe nemţi venind înarmaţi. „Continuaţi să prăşiţi cu sapele, le-am spus, iar eu mă voi preface că răresc porumbul şi smulg buruienile". Nemţii au trecut fără să ne facă sau să ne spună ceva. După aceea am văzut

că picioarele mele se făcuseră tot o rană din pricina spinilor. Până atunci nu simţisem nimic, deoarece alergasem cu bucurie! Era bucuria jertfei. Puteam, oare, să-i las pe fraţii mei? Dacă nu aş fi alergat, iar ei ar fi păţit ceva, toată viaţa mea ar fi fost după aceea un chin. Şi inconştient dacă eram în momentul acela, m-ar fi chinuit apoi gândul de a fi ales comoditatea.

Iubirea de sine ne lipseşte de pace şi de bucurie

– Din ce cauză, Gheronda, nu-mi găsesc întotdeauna pacea?

– Nu te-ai eliberat încă de sinele tău, ci eşti sclava omului tău celui vechi. Caută să-ţi arunci sinele, căci altfel te va arunca el pe tine. Cel care are iubire de sine nu poate avea odihnă, pace sufletească, fiindcă nu este liber lăuntric. Este ca broasca ţestoasă, şi păşeşte la fel ca ea. Oare broasca ţestoasă îşi scoate liber capul? Mai tot timpul rămâne închisă în carapacea ei.

– Gheronda, teoretic îmi dau seama cum trebuie să fiu, în practică însă...

– Punerea în practică este dificilă fiindcă prin asta îl constrângi pe omul cel vechi. Dar dacă nu-l constrângem cu sârguinţă pe omul nostru cel vechi, el ne va arunca în aer zidirea duhovnicească.

– Gheronda, cum este iadul?

– Am să-ţi povestesc o întâmplare pe care am auzit-o. Odată, un om simplu Îl ruga pe Dumnezeu să-i arate cum este Raiul şi iadul. Aşadar într-o noapte a auzit o voce în somn spunându-i: „Vino să-ţi arăt ia-

dul!". Şi îndată s-a aflat într-o încăpere în care mulţi oameni stăteau în jurul unei mese, iar în mijloc era o oală plină cu mâncare. Însă toţi acei oameni erau înfometaţi, pentru că nu puteau mânca. Ţineau în mână câte-o lingură foarte lungă. Luau mâncarea din oală, dar nu puteau aduce lingura la gură. De aceea unii bombăneau, alţi strigau, alţii plângeau... Apoi a auzit aceeaşi voce spunându-i: „Vino acum să-ţi arăt şi Raiul!". Şi îndată s-a aflat într-o altă încăpere, unde mulţi oameni stăteau în jurul unei mese asemănătoare cu cea dintâi, iar în mijlocul ei era tot o oală cu mâncare, iar ei aveau aceleaşi linguri lungi. Însă toţi erau sătui şi bucuroşi, pentru că fiecare lua cu lingura sa mâncare din oală şi-l hrănea pe celălalt. Ai înţeles acum cum poţi să trăieşti Raiul încă din această viaţă?

Cel care săvârşeşte binele se bucură, deoarece este răsplătit cu mângâiere dumnezeiască. Cel care săvârşeşte răul suferă şi face din raiul pământesc un iad pământesc. Ai dragoste, bunătate? Eşti înger şi, oriunde mergi sau te opreşti, transmiţi Raiul. Ai patimi, răutate? Ai înlăuntrul tău pe diavolul şi, oriunde mergi sau te opreşti, transmiţi iadul. Încă de aici începem să trăim Raiul sau iadul.

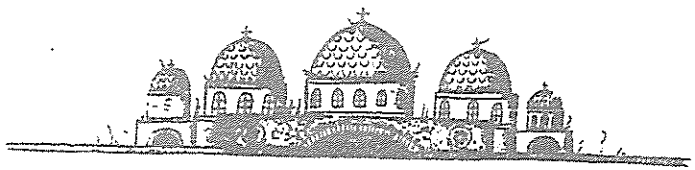

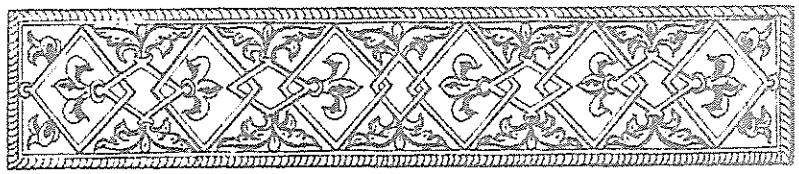

CAPITOLUL 2

Eliberarea din sclavia iubirii de sine

Scopul ascezei: dezbrăcarea de omul nostru cel vechi

Gheronda, cum pot scăpa de iubirea de sine? Puterile mele trupeşti sunt puţine şi îmi vine greu să mă lepăd de mine însămi şi să mă jertfesc.

– *„Jertfa lui Dumnezeu duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi"*[1]. Nu biruieşti iubirea de sine ridicând traista grea a celuilalt – nu asta va cere Dumnezeu de la tine, de vreme ce nu ai puteri trupeşti –, ci dacă te smereşti şi rabzi o vorbă grea, o nedreptate. Şi dacă adaugi şi puţină osteneală trupească, făcută din dragoste şi bunătate, ştii cum ajută apoi Dumnezeu?

– Gheronda, ce legătură au osteneala trupească şi asceza cu tăierea patimilor?

[1] *Psalmul* 50, 19.

– Osteneala trupească supune trupul duhului. Şi postul şi privegherea şi orice asceză, dimpreună cu nevoința pentru tăierea patimilor sufleteşti sunt de ajutor atunci când sunt făcute pentru dragostea lui Hristos. Căci dacă nu se nevoieşte cineva pentru a-şi dezrădăcina patimile sufleteşti, mândria, invidia, mânia, ci face numai o asceză trupească seacă, îşi va hrăni patimile cu mândria. Patimile sufleteşti ne pricinuiesc un rău mai mare decât grăsimea trupului. Grăsimea este o tumoare benignă, pe când patimile sufleteşti sunt o tumoare malignă. Nu spun să nu facă cineva asceză, ci să pătrundă înțelesul ascezei, al cărei scop este dezbrăcarea de omul nostru cel vechi.

– Gheronda, cum trebuie să se nevoiască cineva în înfrânare?

– Nevoința trebuie să se facă după cum urmează: să-i dai organismului tot ce are nevoie, anume somn, mâncare etc. Apoi să ținteşti spre tăierea patimilor sufleteşti: poftele, egoismul, invidia şi celelalte. Şi apoi să te înfrânezi de la mâncare şi somn. Atunci va avea sens asceza trupească.

– Cum poți discerne până unde ajung limitele rezistenței tale şi de unde începe iubirea de sine?

– Trebuie să te supraveghezi pe tine şi să cercetezi. Cercetând, îți vei afla măsurile. Şi băcanul care este neexperimentat la început, atunci când cântăreşte, odată pune mult, altădată puțin. După ce dobândeşte experiență, pune cât trebuie. În tot cazul, atunci când cineva este tânăr, se poate nevoi mai mult. Cu cât înaintează în vârstă, îi slăbesc puterile şi nu se mai poate sili pe sine însuşi. Dacă se sileşte mai mult decât trebuie, îşi poate vătăma chiar şi sănătatea. De aceea, din când în când trebuie să-şi recerceteze puterile şi să se conformeze noii situații.

– Uneori, Gheronda, când mă simt epuizată, mă împuținez cu sufletul şi nu mai pot face nimic. Nu cumva aceasta este iubire de sine?

– Atunci când te simți epuizată, să cercetezi dacă nu cumva este din pricina vreunei boli. Dacă nu este din pricina vreunei boli, vezi dacă nu cumva îți lipseşte somnul sau ai nevoie să mănânci sau să te odihneşti mai mult. Dacă nimic din acestea nu se întâmplă, atunci este de la ispititorul. Ridică-te, începe-ți treaba ta şi aşa învingi ispita!

– Cât trebuie să stăruiesc, Gheronda, în osteneală? Nu cumva alung Harul lui Dumnezeu prin faptul că mă cruț pe mine însămi?

– Nu, binecuvântato! Trebuie să iei aminte şi să te opreşti înainte de-a ajunge în situația să nu mai poți.

– Simt însă că nu am împlinit niciodată ceea ce spun Părinții: „Dă sânge, ca să primeşti Duh”[2].

– Ce sânge să dai tu, de vreme ce îți lipseşte sângele? Tu ai nevoie să ți se dea sânge... Să fii atentă la patimile sufleteşti!

Să nu ne închinăm la odihnă

– Gheronda, atunci când spun: „Atât pot să lucrez, atât rezist eu!”, o spun din iubire de sine?

– Cu cât stai mai mult, cu atât te înmoi mai tare; cu cât lucrezi, cu atât te întăreşti. Pe lângă faptul că alungă mucezeala cu osteneala, este ajutat şi duhovniceşte.

[2] Vezi *Patericul egiptean*, Avva Longhin, pf. 6.

Scopul este ca omul să ajungă să se bucure mai mult de reaua-pătimire decât de traiul cel bun. Dacă ați şti cum trăiesc unii bătrânei acolo în Sfântul Munte şi ce bucurie simt ei! Iată, un bătrânel care locuia singur, la un kilometru mai încolo de Coliba mea, ştiți câtă lepădare de sine avea? Coliba lui se afla la înălțime, într-un loc foarte abrupt şi cobora pe cărare în patru labe ca ursul, sărmanul, ca să meargă la un alt bătrânel de mai jos, când avea nevoie de ceva. Au vrut unii să-l ia ca să-l îngrijească la bătrânețe, dar el nu a primit. Apoi toți spuneau: „Este înşelat", fiindcă stătea acolo singur. Într-o zi a venit la Colibă şi mi-a spus pricina pentru care nu a vrut să plece de acolo: atunci când trăia starețul său, coliba lor nu avea bisericuță, iar el îl ruga pe stareț să construiască una: „Să ridicăm o bisericuță, i-a spus în cele din urmă starețul, dar după aceea să nu mai pleci niciodată de aici, fiindcă va rămâne Sfântul Înger în Sfântul Altar şi nu se cade să-l laşi singur. Atunci el i-a făgăduit că va rămâne pentru totdeauna la acea colibă, şi astfel au făcut bisericuța. În cele din urmă, i s-a dărâmat şi chilia şi locuia în bisericuță; dormea într-o strană. O astfel de lepădare de sine avea! M-am îngrijit să-i duc câteva haine, ca să aibă cel puțin cu ce să se schimbe, căci suferea de colici intestinali. Într-o zi am trimis un cunoscut de-al meu, care era medic, să-l vadă. A mers împreună cu un altul, au bătut în uşă de mai multe ori, dar nimic. Când au deschis, l-au găsit mort în strana în care obişnuia să stea, acoperit cu o pătură. Acolo s-a odihnit în Domnul!

În viața noastră, traiul aspru pentru dragostea lui Hristos aduce în inimă gingăşia lui Hristos. Desfătările dumnezeieşti se nasc din durerile trupeşti. Părinții au dat sânge şi au primit duh. Cu sudoare şi osteneală au primit Harul. Şi-au lepădat sinele şi l-au găsit în mâinile lui Dumnezeu.

M-au emoționat mult viețile Sfinților nevoitori de la Sinai. Cinci mii de nevoitori au trăit în Sinai şi câți alții în Sfântul Munte! Timp de o mie de ani, câți Părinți s-au sfințit! Dar şi Mărturisitorii şi Mucenicii, câte au pătimit! Iar noi cârtim chiar şi pentru cel mai mic necaz. Căutăm să dobândim sfințenia fără osteneală. Lepădarea de sine este floare rară. Nici chiar noi, monahii, n-am înțeles că „cele bune cu osteneală se dobândesc"[3] şi de aceea suntem îngăduitori cu noi înşine; ne îndreptățim şi găsim circumstanțe atenuante pentru orice. De acolo începe răul. Şi diavolul găseşte îndreptățiri pentru fiecare om, dar anii trec.

De aceea să nu uităm de noi, ci să ne amintim puțin şi de faptul că există şi moarte. De vreme ce vom muri, să nu-i dăm trupului atât de multă atenție. Nu spun să nu-i dăm atenție şi să pățim ceva rău, ci să nu ne închinăm odihnei.

De ce te păstrezi pe tine însăți pentru tine însăți?

– Gheronda, îmi spune gândul că obosesc repede nu din cauza puținei mele rezistențe, ci din altă pricină.

– Da, dacă exista înlăuntrul tău focul cel dumnezeiesc, altfel ar fi stat lucrurile.

– Gheronda, cum voi dobândi acest foc dumnezeiesc?

– Uitând de tine însăți şi gândindu-te la ceilalți.

[3] Dicton antic. Vezi şi *Molitfelnic, Slujba Tunderii în Schima cea Mare.*

– Mi se pare greu să fac acest lucru întotdeauna.

– Cel puțin încearcă să te gândești și să te îngrijești de ceilalți așa cum te gândești și te îngrijești de tine însăți. Astfel, încet-încet vei ajunge să nu te mai intereseze propria persoană, în înțelesul cel bun, și să te gândești întotdeauna la ceilalți. Și atunci, desigur, se va gândi și Dumnezeu la tine, se vor gândi și ceilalți. Numai să nu faci acest lucru pentru ca să se gândească ceilalți la tine...

– Prin urmare, Gheronda, ceea ce mă chinuiește este sinele meu.

– Da, măi copilă, leapădă-ți sinele! Dacă-ți arunci sinele, apoi vei zbura. De ce te păstrezi pe tine însăți pentru tine însăți? Partea de dragoste pe care o ții pentru tine, o iei din dragostea cuprinzătoare pe care trebuie să o ai pentru ceilalți.

– Gheronda, cum să-mi arunc sinele?

– Pe cât poți, să te scoți pe tine din acțiunile tale și să-i așezi pe ceilalți înlăuntrul tău. Străduiește-te ca lucrul pe care îl vrei pentru tine să-l dai celorlalți. Să dai și iar să dai, fără să te pui la socoteală pe tine însăți. Cu cât vei da mai mult, cu atât vei primi mai mult, căci Dumnezeu îți va da din belșug Harul și dragostea Sa. Te va iubi mult, la fel cum și tu Îl vei iubi mult, fiindcă vei înceta să-ți iubești propriul sine, care îți cere să te hrănești din egoism și mândrie, iar nu din Harul lui Dumnezeu, care dă sufletului toate vitaminele și aduce în trup dumnezeiasca schimbare, făcându-l pe om să strălucească. Mă voi ruga ca să simți toate acestea foarte curând, ca să te izbăvești de chinul iubirii de sine.

– Gheronda, mă pot lupta să mă izbăvesc de iubirea de sine și totuși sinele meu să fie prezent în ceea ce fac?

– Cum te lupți? Te lepezi de sine? Fiecare aruncă ceea ce este dezgustător. Trebuie însă să înțelegi că este dezgustător. Dacă nu te scârbești de acel lucru, nu-l arunci. Vreau să spun că, pentru a-l arunca pe omul tău cel vechi, trebuie să te scârbești de el. Cu picioare înțepenite nu mergi mai departe.

Când există lepădare de sine, Dumnezeu dă Harul Său

– Gheronda, mă mustră conștiința atunci când mă cruț pe mine însămi, căci îmi spun: „Oare Sfinții cum se sileau pe ei înșiși?".

– Când omul își depășește limitele rezistenței sale, nevoindu-se cu smerenie, cu mărinimie, atunci vine la el puterea dumnezeiască, cea mai presus de fire.

– Gheronda, Avva Varsanufie spune: „Nu căuta odihna trupească, dacă nu ți-o va da ție Domnul"[4]. Ce vrea să spună aici?

– Vrea să spună să nu cauți o viață de huzur, o viață comodă. Mai întâi este nevoie de lepădare de sine, și apoi vin puterile dumnezeiești cele multe, căci dacă există lepădare de sine, atunci Dumnezeu îi dă omului Harul Său.

Dacă omul are duhul de jertfă, atunci primește ajutorul dumnezeiesc. Unuia ca acesta îi poartă de grijă Dumnezeu. Pe măsura jertfei și a rugăciunii făcute de cineva pentru semenul său, este și ajutorul pe care îl primește de la Dumnezeu. Odată, pe când mă întorceam seara târziu de la Mânăstirea Stavronichi-

[4] *Sfinții Varsanufie și Ioan,* întrebarea 109.

ta la Coliba Părintelui Tihon – o aranjam pe atunci[5], ca să locuiesc într-însa –, m-a oprit pe cale cineva care avea multe probleme. Îl ascultam stând în picioare şi având în spate traista încărcată cu lucruri. Mai şi burniţa, pe deasupra. Se înnoptase, dar el continua să vorbească. Şi cum tot burniţa, ne făcurăm leoarcă. La un moment dat mi-a venit gândul: „Cum voi găsi Coliba? Noapte, noroi, cărarea greu de străbătut, nu am nici lanternă... Dar cum să-l întrerup?". Când l-am întrebat unde avea să rămână, el mi-a spus că la o chilie din apropiere. Şi aşa am stat acolo până la miezul nopţii. De îndată ce ne-am despărţit şi am luat-o pe cărare, am alunecat şi am căzut în mărăcini. Pantofii mi-au ieşit din picioare alunecând mai jos, traista a rămas agăţată în crengi, iar dulama mi s-a strâns în jurul gâtului. Nu vedeam nimic. Atunci mi-am spus: „Mai bine să rămân aici şi să încep Pavecerniţa. Voi face şi Miezonoptica împreună cu Utrenia, după care se va lumina şi-mi voi găsi Chilia. Dar, oare, acest sărman îşi va găsi calea sa?". De îndată însă ce am ajuns la *„Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta..."*, deodată o lumină ca aceea a unui reflector a luminat toată valea Kaliagrei. Mi-am găsit pantofii şi am pornit spre Colibă. Toată cărarea era luminată de acea lumină. Când am ajuns la Colibă, am găsit până şi cheia de la zăvor, care era atât de mică şi pe care o pusesem într-un loc în care, chiar şi ziuă de ar fi fost, cu greu aş fi găsit-o. Am intrat înăuntru, am aprins candelele din bisericuţă şi abia atunci a dispărut acea lumină. Nu mai era nevoie de ea!...

[5] În anul 1968.

PARTEA A DOUA

MÂNDRIA
RĂDĂCINA RĂULUI

«Cel mândru este despărţit de Dumnezeu, fiindcă mândria este un rău conductor; este un izolator care nu lasă Harul lui Dumnezeu să treacă şi ne desparte de Dumnezeu».

CAPITOLUL 1

Mândria, Comandamentul General al patimilor

Gheronda, sunt invidioasă, țin minte răul, osândesc, mă mânii...

– Invidia, osândirea, mânia, ținerea de minte a răului şi celelalte, toate pornesc de la mândrie. Mândria este Comandamentul General al tuturor patimilor. Aşadar, dacă loveşti mândria, loveşti toate patimile şi vine apoi înlăuntrul tău smerenia şi dragostea. De aceea, cred că este de ajuns să te ocupi sau mai degrabă să deschizi front de luptă împotriva mândriei; să îndrepți toate atacurile înspre cetatea mândriei, care ne desparte de Dumnezeu. Vezi, când duşmanul războieşte o țară, cele mai multe forțe le va trimite să lovească capitala. O singură bombă dacă aruncă în capitală şi-o distruge, s-a terminat, a distrus întreaga țară.

– Gheronda, cu cine se înrudeşte cel mândru?

– Cu ducă-se pe pustii, cu diavolul... Cu toate că până şi diavolul cedează mai uşor decât cel mândru. Căci pe demon îl răpui, dacă te smereşti, în timp ce pe cel mândru, chiar dacă te smereşti şi îi ceri iertare, nu poți să-l îndupleci, ci îți va spune: „Te prefaci!".

Cel care are mai multă smerenie, are mai mult miez duhovnicesc. Cel mândru nu are miez lăuntric. Este ca şi spicul necopt care stă drept, în timp ce spicul copt îşi pleacă căpşorul. Şi, pe lângă faptul că este întunecat, este şi neliniştit lăuntric, iar în afară este tulburat şi gălăgios. Căci, atunci când există mândrie, tot ceea ce face omul este ca un balon pe care îl umflă diavolul, şi pe care-l găureşte apoi cu un ac, pocneşte şi se sparge.

Mândria este lucru de necinste, este lucru înfricoşător, de vreme ce şi pe Îngeri i-a făcut demoni! Ea ne-a adus din Rai pe pământ, iar acum încearcă să ne trimită de pe pământ în iad.

Când nu ne dăm seama de mândrie

– Eu, Gheronda, nu-mi dau seama dacă mă mândresc pentru ceva anume.

– Atunci înseamnă că există înlăuntrul tău o mândrie generală. De multe ori, diavolul îți prezintă lucrurile camuflate, iar omul nu prinde de ştire atunci când acționează cu mândrie. Dacă însă se supraveghează şi se cercetează pe sine, înțelege unde anume a acționat cu mândrie. Se poate să nu-şi simtă toată mândria pe care o are, dar puțin îşi va da seama de ea. Va vedea că simte înlăuntrul său o satisfacție egoistă, o superioritate față de ceilalți.

– Gheronda, dar atunci când cineva nu poate deloc să-şi dea seama că are mândrie, ce se întâmplă?

– Atunci acționează legile duhovniceşti. Se mândreşte, cade şi se smereşte. Se mândreşte din nou, iarăşi cade, iarăşi se smereşte. Şi se continuă această stare în toată viața sa, mândrie-smerenie, mândrie-smerenie. Această smerenie nu este virtute, ci este rezultatul legilor duhovniceşti care acționează. Adică omul se smereşte fără să vrea şi fără vreun rezultat. Ajunge atunci la o stagnare. I se dă doar prilejul să înțeleagă că nu merge bine. Îi spun, de pildă, unei maici: „Această icoană ai pictat-o bine". Dacă se va mândri, când va face o altă icoană, va spune: „Această icoană o voi face mai bună decât cea de dinainte ca să-mi spună iarăşi părintele «bravo»". Şi vezi, pe urmă face o caricatură. Eu o corectez, dar fiindcă spune din nou în sinea ei: „Acum o voi face exact aşa cum mi-a spus Gheronda, ca să-mi spună «bravo»", va face iarăşi o caricatură.

– E posibil însă ca ea însăşi să o considere bună?

– Cum să nu? Caricatura o poate considera capodoperă şi vine apoi bucuroasă să-mi spună: „Cum vi se pare, Gheronda, acum? Este bună?". Eu îi voi dovedi că este o caricatură şi atunci va înțelege.

– Şi dacă nu înțelege?

– Atunci înseamnă că mândria ei „a prins coajă" şi ea va continua să facă aceleaşi greşeli. Orice îi vei spune, nu o vei scoate dintr-ale ei.

– Gheronda, ce să fac atunci când cu mintea îmi dau seama de mândrie, dar inima îmi rămâne împietrită?

– De acolo să începi şi încet-încet va veni şi vindecarea. Medicul pune întâi diagnosticul şi după aceea purcede la tratament.

Mândria se infiltrează peste tot

– Gheronda, când îmi împlinesc îndatoririle mele duhovniceşti, mă ajută mai mult dacă întâmpin puţină greutate. E posibil ca şi în acest lucru să existe mândrie?

– Ei, dacă nu eşti atentă, chiar şi culcată să stai şi să nu faci nimic, iarăşi te poţi mândri. Trenul deraiază şi în stânga şi în dreapta. Diavolul ne prinde şi dintr-o parte şi dintr-alta. Unii mă întreabă: „La ce să iau aminte, ca să nu cad în mândrie?". Este ca şi cum ar spune: „Pe unde sunt în pericol să cad? Pe aici sau pe acolo?". Poţi să cazi şi pe aici şi pe acolo, şi pe stânga şi pe dreapta, şi de pe scară şi de pe scaun şi de pe scăunel. În fiecare clipă şi în fiecare situaţie este nevoie de atenţie, fiindcă mândria se infiltrează peste tot.

– Se poate ca cineva să nu aibă nimic şi să se mândrească?

– Uneori se poate ca unul ca acesta să aibă mai multă mândrie. Când eram la Mănăstirea Stomiu[1], în Epir, aflasem despre un cioban bătrân că era părăsit cu totul. Nu-şi întemeiase familie şi umbla de ici-colo. În cele din urmă l-a strâns de pe drumuri un alt cioban şi l-a aşezat într-o colibă, unde ţinea crengile pentru capre. Nu-l lăsa nici să aprindă focul ca să se încălzească, temându-se ca nu cumva să ia foc crengile. Şi-n coliba aceea rece, avea într-un colţ ca aşternut două scânduri şi o saltea. Când am aflat, am mers să-l văd. Când am văzut în ce mizerie stătea, i-am spus unei femei sărace: „Câţi bani vrei ca să-l speli puţin?". „Nimic, îmi zice ea, să-mi dai numai săpun". Când mă dusesem altă dată, l-am găsit mâncând, căci era la amiază. Numai ce a terminat de mâncat, mă priveşte, întoarce farfuria invers şi-mi spune cu satisfacţie: „Asta înseamnă să ai minte, călugăre! Asta înseamnă să ai minte... Sunt câini şi pisici p-aici...". Adică a considerat a fi o mare ispravă faptul că a întors farfuria invers ca să nu o lingă câinii şi pisicile. De parcă ar fi zburat în cosmos. Iată, mândrie! În ce hal se afla şi cu toate acestea ce mândrie avea!

[1] Starețul a viețuit în Sfânta Mănăstire Stomiu din 1958 până în 1962.

Gândurile de mândrie

– Gheronda, ce trebuie să facem atunci când ne vin gânduri de mândrie?

– Aşa cum alţii râd de noi atunci când ne văd mândrindu-ne, tot astfel şi noi să râdem de gândurile de mândrie.

– Celui smerit îi vin gânduri de mândrie?

– Îi vin, dar el le ia în râs, fiindcă se cunoaşte pe sine.

– Gheronda, am citit undeva că gândul de mândrie trebuie să-l alungăm de îndată, întocmai ca pe gândul cel ruşinos.

– Un gând ruşinos îl simţi îndată, pe când gândul de mândrie, ca să-ţi dai seama de el, este nevoie de multă trezvie. Dacă, de pildă, în timpul rugăciunii, îţi trece prin minte un gând necurat, îl vei simţi şi-l vei alunga imediat. „Hai, pleacă de aici!", vei spune. Dar dacă în biserică îţi vine gândul că citeşti frumos la Psaltire şi te mândreşti, este nevoie de trezvie ca să-ţi dai seama de el şi să-l alungi.

– Gheronda, de cele mai multe ori gândul de mândrie o ia înainte şi vine într-o clipită. Cum i-o pot lua înainte ca să aduc gândul smerit?

– Treaba trebuie făcută de mai înainte – *„gătitu-m-am şi nu m-am tulburat”*[2], spune David –, fiindcă gândurile de mândrie vin fulgerător. Asta este o maşinaţie veche a diavolului. Tu acum să-ţi iei o maşină nouă – adică să cultivi neîncetat gânduri smerite – ca să prinzi viteză.

Numai gândurile smerite aduc smerenia şi numai cu smerenie fuge mândria. Odată, un părinte predicator mi-a spus că a pregătit o predică frumoasă. A urcat în amvon şi vorbea foarte frumos. La un moment dat însă i-a venit un gând de mândrie şi s-a încurcat. A izbucnit atunci într-un plâns nervos şi a coborât de la amvon ruşinat. Apoi nu a mai putut predica multă vreme. Se netrebnicise cu totul. „Ascultă, îi spun, din mândrie ai păţit asta. Fiindcă te-ai mândrit, s-a îndepărtat Harul lui Dumnezeu. Acum să începi smerit. Când va veni clipa să urci la amvon, să spui: «Dacă mă încurc, înseamnă că merit să mă fac de ruşine, căci asta mă va ajuta duhovniceşte». Şi dacă te apucă iarăşi plânsul, oamenii vor crede că te-ai emoţionat, aşa că nu se vor sminti, ci se vor folosi. Nu te teme!”. Şi într-adevăr, a pornit smerit, aşteptând să se facă de ruşine, şi a început iarăşi să predice.

[2] *Psalmul* 118, 60.

CAPITOLUL 2

Mândria are multe chipuri

Mândria ascunsă

Mi-aţi spus, Gheronda, că am mândrie ascunsă. Care este mândria ascunsă?

– Este mândria lăuntrică. Iar mândria lăuntrică este cu mult mai rea decât mândria exterioară.

– Ce diferenţă există între mândria exterioară şi cea lăuntrică?

– Mândria exterioară se vede şi se vindecă uşor. Omul care are mândrie exterioară se cunoaşte şi după hainele pe care le poartă, după felul cum păşeşte, după cum vorbeşte şi astfel îi poate face cineva vreo observaţie care să-i fie de ajutor. În schimb, mândria ascunsă este foarte vicleană şi de aceea te vindeci greu de ea. Se ascunde, şi ceilalţi nu o văd; numai unul experimentat o poate descoperi. De obicei, mândria ascunsă există la oamenii duhovniceşti. Aceştia, deşi la exterior se poartă smerit, evlavios, înlăuntrul lor ascund mândria de pe lume! Vezi, aghiuţă se îmbracă în zdrenţe...

– Gheronda, de cele mai multe ori gândul de mândrie o ia înainte şi vine într-o clipită. Cum i-o pot lua înainte ca să aduc gândul smerit?

– Treaba trebuie făcută de mai înainte – *„gătitu-m-am şi nu m-am tulburat”*[2], spune David –, fiindcă gândurile de mândrie vin fulgerător. Asta este o maşinaţie veche a diavolului. Tu acum să-ţi iei o maşină nouă – adică să cultivi neîncetat gânduri smerite – ca să prinzi viteză.

Numai gândurile smerite aduc smerenia şi numai cu smerenie fuge mândria. Odată, un părinte predicator mi-a spus că a pregătit o predică frumoasă. A urcat în amvon şi vorbea foarte frumos. La un moment dat însă i-a venit un gând de mândrie şi s-a încurcat. A izbucnit atunci într-un plâns nervos şi a coborât de la amvon ruşinat. Apoi nu a mai putut predica multă vreme. Se netrebnicise cu totul. „Ascultă, îi spun, din mândrie ai păţit asta. Fiindcă te-ai mândrit, s-a îndepărtat Harul lui Dumnezeu. Acum să începi smerit. Când va veni clipa să urci la amvon, să spui: «Dacă mă încurc, înseamnă că merit să mă fac de ruşine, căci asta mă va ajuta duhovniceşte». Şi dacă te apucă iarăşi plânsul, oamenii vor crede că te-ai emoţionat, aşa că nu se vor sminti, ci se vor folosi. Nu te teme!”. Şi într-adevăr, a pornit smerit, aşteptând să se facă ruşine, şi a început iarăşi să predice.

[2] *Psalmul* 118, 60.

CAPITOLUL 2

Mândria are multe chipuri

Mândria ascunsă

– Mi-aţi spus, Gheronda, că am mândrie ascunsă. Care este mândria ascunsă?

– Este mândria lăuntrică. Iar mândria lăuntrică este cu mult mai rea decât mândria exterioară.

– Ce diferenţă există între mândria exterioară şi cea lăuntrică?

– Mândria exterioară se vede şi se vindecă uşor. Omul care are mândrie exterioară se cunoaşte şi după hainele pe care le poartă, după felul cum păşeşte, după cum vorbeşte şi astfel îi poate face cineva vreo observaţie care să-i fie de ajutor. În schimb, mândria ascunsă este foarte vicleană şi de aceea te vindeci greu de ea. Se ascunde, şi ceilalţi nu o văd; numai unul experimentat o poate descoperi. De obicei, mândria ascunsă există la oamenii duhovniceşti. Aceştia, deşi la exterior se poartă smerit, evlavios, înlăuntrul lor ascund mândria de pe lume! Vezi, aghiuţă se îmbracă în zdrenţe...

– Gheronda, omul care are mândrie ascunsă își dă seama de ea?

– Da, dacă se supraveghează pe sine.

– Gheronda, îmi spune gândul că acela care are mândrie ascunsă nu simte înlăuntrul său odihnă.

– Nu simte odihnă dumnezeiască și nici nu a cunoscut-o vreodată, ci își odihnește propriul gând.

– Cu ce mi-e de ajutor să înțeleg că am mândrie ascunsă și să mă lupt să o alung?

– Dacă, de pildă, te nevoiești duhovnicește și îți spune gândul că faci un lucru deosebit, că ești virtuoasă etc. cu siguranță există înlăuntrul tău mândrie, dar o ascunzi. Dar dacă privești cu atenție, vei vedea că simți o satisfacție falsă. Ca să fugă mândria ascunsă, trebuie să te scârbești de această falsitate și s-o lepezi. De cei care au mândrie exterioară se scârbesc ceilalți și astfel ei se pot îndrepta. Pe când, cei care au mândrie lăuntrică ascunsă, ca să se izbăvească de ea, trebuie ca ei înșiși să se scârbească de sine. Îți va fi de ajutor și dacă le îngădui celorlalți să-ți facă observații, pentru că astfel mândria ascunsă va ieși afară, se va vădi și încet-încet va pleca.

Egoismul este copilul răzvrătit al mândriei

– Gheronda, una-i patima mândriei și alta-i egoismul?

– Mândria, egoismul, slava deșartă etc., în afară de trufie care este un grad luciferic, sunt aceeași patimă cu mici diferențe și gradații.

Egoismul este copilul răzvrătit al mândriei; nu se dă bătut, ci insistă. Dar precum copacii care nu se pleacă sunt frânți de vânt în cele din urmă, așa și omul care are egoism, fiindcă nu se pleacă, își sparge în cele din urmă capul. Mare rău este egoismul! Deși nici odihnă n-are cel egoist, el tot insistă! Nu vezi ce a făcut Arie? Când mama lui i-a spus: „Bine, îți spun atâția că greșești. De ce nu înțelegi?", el i-a răspuns: „Da, știu, dar cum să mă supun lor?". Egoismul nu-l lăsa să-și recunoască greșeala.

– Și nu-i păsa de faptul că atrăsese atâta lume în erezie?

– Nu, nu-i păsa. „Dacă recunosc că greșesc, spunea el, adepții mei mă vor vedea ca pe un nimeni". Și cu cât își dădea seama că greșește, cu atât mai mult se silea să-i convingă că avea dreptate. Înfricoșător lucru este egoismul!

– Cu ce se deosebește egoistul de cel mândru?

– Egoistul are voie proprie, încăpățânare, pe când cel mândru poate să nu aibă nici voie proprie, nici încăpățânare. Să-ți dau un exemplu. În biserică vă închinați la icoane într-o anumită ordine; fiecare își știe rândul. Dacă o soră are egoism și îi ia alta rândul, se va bosumfla și poate nici nu se mai duce să se închine. „Nu mă mai duc să mă închin, va zice ea, după ce s-a închinat aia înaintea mea". Pe când, dacă are mândrie, iarăși se va supăra, dar nu va reacționa așa, ci le va spune poate celorlalte, chipurile din politețe: „Poftiți! Treci și tu, treci și tu!".

– Ce să fac atunci când îmi este rănit egoismul?

– Când îți este rănit egoismul, să nu-l oblojești, ci lasă-l să moară. Dacă egoismul tău va muri, sufletul tău va învia.

– Şi cum moare egoismul?

– Trebuie să ne îngropăm propriul eu, să putrezească şi să devină gunoi, ca să se dezvolte smerenia şi dragostea.

Părerea înaltă despre noi înşine

– Gheronda, de ce mă mândresc aşa de uşor?

– Faptul că te mândreşti cu uşurinţă arată că ai o părere înaltă despre tine însăţi. Crezi că eşti cineva. Nu te poţi mândri dacă nu crezi că eşti cineva. Crezând deci că eşti deosebită, te mândreşti apoi pentru orice lucru neînsemnat, întocmai ca hipertensivii care, numai ce se supără puţin, că le şi creşte tensiunea.

– Iarăşi mi s-a făcut inima de gheaţă. De ce ajung în această stare?

– Pentru că laşi supapa de la cap deschisă şi de aceea mintea ta prinde aer. Îi pun eu un dop, îl înşurubez, dar tu îl arunci. Acum trebuie să punem un dop mare şi să-l strângem tare de tot. Ştii câte ţi-ar fi dat Hristos dacă nu aveai această slăbiciune? Când nu suntem atenţi, vine diavolul cu viclenie, ne găureşte capul cu sula lui, care este trufia, ni-l umflă ca pe-un balon şi ne ridică în aer.

– Gheronda, pentru unul care are părere înaltă despre sine nu este uşor să vadă binele pe care îl are altul.

– Aşa este. Acela care are părere înaltă despre sine rămâne în ceaţa mândriei şi nu are nici sănătate duhovnicească, nici vizibilitate, de aceea nu poate vedea darurile celuilalt. Dar de ce să aibă cineva o părere înaltă despre sine? Cum să vină la el ideile dumnezeieşti dacă

nu-şi va arunca ideea înaltă despre sine? De va lua Hristos şurubelniţa şi va răsuci puţin şurubul, numai neghiobii vom vorbi. Deci, ce părere să mai ai despre tine însăţi?

Cel care are o părere înaltă despre sine îşi iese din sine, îşi iese din minţi. Ca să se regăsească pe sine trebuie să tot coboare, să „aterizeze"; altminteri va rătăci prin nori şi va consuma benzina în aer.

Încrederea în sine

– Gheronda, ce înseamnă: *„De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc"*[1]?

– Aceasta se referă la încrederea în sine a omului. Vezi, şi în slujba Tunderii în Schima Mare, întrebat fiind candidatul la călugărie: „Pe toate acestea le vei răbda?", el răspunde: „Aşa, cu ajutorul lui Dumnezeu"[2]. Nu spune: „Da, le voi răbda eu singur". Când omul nu pune pe Dumnezeu înainte în toate, ci spune: „voi face lucrul ăsta de unul singur, eu cu puterile mele voi face lucrul ăla", atunci şi capul şi-l sparge şi nici nu izbuteşte ceva.

– Gheronda, le supăr mult pe maici. Ele îmi spun să fac una, eu fac alta.

– Păţeşti acest lucru din pricina încrederii în sine. Tu crezi că prinzi păsările în zbor, dar de fapt prinzi aer! Ridici mâna şi crezi că ai prins o pasăre. „Am prins-o!", spui, dar mâna ta este goală. Ridici cealaltă mână şi zici: „Am prins-o!", dar iarăşi eşti cu

[1] *Psalmul* 126, 1.

[2] Vezi *Molitfelnicul cel Mare, Rânduiala Tunderii în Schima Mare.*

mâna goală. Să te uiți mai întâi dacă mâna ta este plină şi abia după aceea să spui: „Am prins-o!".

– Maicile îmi spun că le este greu cu mine, deoarece insist în părerea mea, însă eu nu-mi dau seama întotdeauna de lucrul acesta.

– Ştii ce se întâmplă cu tine? Când îți formezi o părere despre ceva, nu spui: „Mi-a venit gândul ăsta, dar nu ştiu dacă este corect", ci crezi că părerea ta este întotdeauna corectă şi insişti asupra ei. Faci ca gospodina aceea căreia i-a cumpărat bărbatul o caracatiță (în greceşte caracatiță = octopod „cu opt picioare"), ca s-o gătească dar îi lipsea un tentacul. „Ai gătit caracatița (octopodul)?" îi zice bărbatul. „Care octopod (opt picioare)? zice ea. Poate vrei să zici eptapodul (eptapod = şapte picioare)". Ba că-i octopod, ba că-i eptapod, până la urmă bărbatul s-a enervat din cauza încăpățânării ei şi a aruncat-o în fântână. Dar şi de acolo ea îi arăta cu degetele „şapte, şapte, şapte". Aşadar, să-ți spui gândul, dar să nu insişti.

– De multe ori însă văd că părerea mea este mai bună decât părerea maicilor cu care lucrez.

– Din cauza încrederii în sine vezi astfel lucrurile. Să iei bine aminte, căci cel care are multă logică şi judecată cu egoism şi încredere în sine, poate ajunge să nu mai accepte pe nimeni.

– Şi cum mă voi izbăvi de încrederea în sine?

– Dacă te cunoşti pe tine însăți, vei vedea că nu ai nimic al tău şi că nimic nu poți face fără ajutorul lui Dumnezeu. Aşadar, dacă înțelegi că orice lucru bun pe care îl faci este de la Dumnezeu şi că ale tale sunt toate neghiobiile pe care le faci, atunci vei înceta să-ți pui nădejdea în tine însăți şi te vei izbăvi de încrederea în sine.

– Gheronda, cel care are mândrie spune întotdeauna binele pe care-l face?

– Şi dacă-l spune şi dacă nu-l spune, se laudă cu el în ascuns. Iată, a venit cineva să mă vadă zilele acestea. Îmi vorbea mereu despre sine şi tot adăuga mereu: „Spre slava lui Dumnezeu spun astea". Şi tot zicea... „Spre slava lui Dumnezeu spun astea!". I-am spus atunci cu delicatețe: „Nu cumva intră puțin aici şi slava ta?". „A, nu, îmi spune el, toate spre slava lui Dumnezeu...". În cele din urmă am văzut că nu venise să-mi spună ceva care îl preocupa, ci ca să-mi povestească isprăvile lui cele „spre slava lui Dumnezeu...". În realitate însă, pe toate le spunea spre slava proprie.

În tot cazul, când omul trâmbițează binele pe care îl face şi se mândreşte, îl pierde întotdeauna. Atunci se şi oboseşte fără rost şi se osândeşte. Unul care trebuia să devină preot s-a dus la o mănăstire retrasă, ca să rămână acolo înainte de hirotonirea sa timp de patruzeci de zile. Însă, în cea de-a treizeci şi opta zi s-a ivit o nevoie şi a trebuit să plece în lume. Apoi a făcut tot posibilul să se întoarcă, ca să rămână în mănăstire încă două zile, căci altfel cum ar fi putut spune că a stat patruzeci de zile în pustie înainte de hirotonia sa? Vezi, şi Moise a stat patruzeci de zile pe muntele Sinai înainte de a primi cele zece porunci[3]!... Apoi spunea peste tot: „Eu, înainte de hirotonia mea, am stat în liniştire patruzeci de zile". Dar, oare, în felul acesta vine Harul? Mai mult Har ar fi primit dacă stătea de mii de ori câte

[3] Vezi *Ieşire* 34, 28.

douăzeci de zile sau cincisprezece sau nici o zi, dar să nu se laude că a stat patruzeci de zile.

– Gheronda, Apostolul Pavel spune: *„Cel ce se laudă, întru Domnul să se laude"*[4]. Această laudă poate fi din mândrie?

– Nu, cum să fie din mândrie? Este o laudă de slăvire, o mulțumire către Dumnezeu. Dacă considerăm o mare cinste şi o binefacere faptul că Bunul Dumnezeu a rânduit să fim creştini, această laudă nu este din mândrie. Să presupunem că cineva consideră o binecuvântare şi se bucură că Dumnezeu a rânduit ca el să aibă părinți buni şi evlavioşi, aceasta nu înseamnă că se laudă lumeşte, ci că are recunoştință față de Dumnezeu.

Dorința de a plăcea oamenilor

– Gheronda, adesea mă cuprinde o nemulțumire.

– Ce nemulțumire ai?

– Iată, spun: „De ce nu mi-au apreciat osteneala şi s-au purtat aşa cu mine?".

– Când cineva face ceva cu smerenie şi cu dragoste şi nu i se apreciază acest lucru, se poate să fie cuprins de o nemulțumire. E omeneşte – desigur, nu pentru că ar fi corect acest lucru, dar atunci există şi unele circumstanțe atenuante. Grav este însă atunci când pretinde recunoaşterea; căci acest lucru are în el egoism, atribuirea unui drept[5], dorință de a plăcea oamenilor.

[4] *I Corinteni* 1, 31. Vezi şi *Romani* 5, 11; *Filipeni* 3, 3.

[5] Cuvântul „drept" în viața monahală exprimă înclinația monahului de a se îndreptăți pe sine şi pretenția de a-şi satisface orice dorință egoistă a sa.

Pe cât poți, să umbli smerit. Tot ceea ce faci, să faci cu sârguință, pentru Hristos, iar nu pentru a plăcea oamenilor sau din slavă deşartă, ca să auzi „bravo" de la oameni. Când omul nu acceptă laudele oamenilor, ci lucrează numai pentru Dumnezeu, atunci este răsplătit de Dumnezeu în această viață cu Harul Său îmbelşugat, iar în cealaltă cu bunătățile Raiului.

– Se poate ca în sârguință să existe dorința de a plăcea oamenilor?

– Diavolul, care pe toate vrea să le întineze, poate să fure puțina sârguință prin dorința de a plăcea oamenilor. Adică are omul puțină sârguință, dar dacă nu-i atent, intră la mijloc dorința de a plăcea oamenilor, iar apoi orice ar face, face în zadar. Este ca şi cum ar scoate apă cu o găleată spartă. Dacă însă înțelege că tot ceea ce face din dorința de a plăcea oamenilor se întinează, nu va mai avea apoi poftă să facă ceva pentru a ieşi în evidență; nu va avea ochi să vadă dacă îl laudă ceilalți, nici urechi să asculte ce spun despre el.

– Gheronda, eu nu pot să-mi dau seama dacă fac ceva din râvnă curată sau din dorința de a plăcea oamenilor.

– Ceea ce este curat se vede. Când acționezi cu râvnă curată, primeşti încredințare lăuntrică, adică simți înlăuntrul tău odihnă şi pace, pe când dorința de a plăcea oamenilor aduce nelinişte şi tulburare.

– Gheronda, îmi spune gândul că eu cad în ispite, deoarece inima mea nu este dăruită în întregime lui Dumnezeu.

– Da, este furată de dorința de a plăcea oamenilor. Străduieşte-te ca în fiecare acțiune osârduitoare ce-o

faci să nu se furişeze dorinţa de-a plăcea oamenilor, ca să ai răsplată curată – fără ca aghiuţă să-ţi răpească ceva din ea –, dar şi mai multă pace lăuntrică. Să cercetezi intenţiile cu care acţionezi şi de îndată ce observi că eşti mişcată de dorinţa de-a plăcea oamenilor, îndată s-o loveşti. Dacă duci această *„luptă bună"*[6], te vei dezintoxica de orice intenţie lumească, care are drept centru propriu eu. Atunci toate vor deveni bune şi nu vei avea ispite nici din afară, nici din lăuntru, ci vei avea pace sufletească.

– Gheronda, mă mâhnesc pentru că bat pasul pe loc. Aş vrea ca în fiecare zi să sporesc duhovniceşte.

– Ştii ce se întâmplă uneori? Vrem poate să ne izbăvim de patimile noastre şi să devenim mai buni, dar nu ca să fim bineplăcuţi lui Dumnezeu, ci ca să plăcem celorlalţi. Să presupunem că şi tu vrei să devii mai bună, să sporeşti duhovniceşte. Ai cercetat însă de ce vrei acest lucru? Îl vrei pentru a te apropia mai mult de Dumnezeu sau pentru a părea mai bună decât celelalte maici? Te grăbeşti, de pildă, să mergi la biserică. De ce faci asta? Ca să fii la slujbă de la început, fiindcă aşa este corect, sau pentru ca să ajungi prima şi să spună maicile cuvinte bune despre tine? Omul duhovnicesc este interesat să placă lui Dumnezeu, iar nu oamenilor. *„Dacă aş fi vrut să plac oamenilor, nu aş fi fost rob al lui Hristos"*[7].

– Gheronda, am mereu o teamă de a nu scădea în ochii celorlalţi, fără să mă gândesc cum mă vede Dumnezeu. Cum va spori în mine frica de Dumnezeu?

[6] *I Timotei* 6, 12.

[7] Vezi *Galateni* 1, 10.

– Este nevoie de trezvie. În fiecare acţiune a ta, chiar şi în cea mai mică mişcare a ta, Dumnezeu să fie centrul. Îndreaptă către Dumnezeu întreaga ta fiinţă. Dacă Îl iubeşti pe Dumnezeu, mintea ta va căuta continuu cum să-L mulţumească, cum să-I placă Lui, iar nu cum să placă oamenilor. Aceasta te va ajuta mult să te slobozeşti din lanţurile grele ale dorinţei de a plăcea oamenilor, care îţi este o piedică pentru viaţa mai înaltă. Iar când te vei bucura că ai scăzut în ochii oamenilor, atunci vei fi îndulcită lăuntric de Dulcele Iisus.

Caramela laudei

– Gheronda, am auzit nişte laude şi...

– Ei, şi ce s-a întâmplat? Eşti complet găunoasă, măi copilă? Ce trebuie să ne intereseze pe noi? Cum ne văd ceilalţi sau cum ne vede Hristos? Forţa motrice pentru noi vor fi ceilalţi sau Hristos? Tu eşti maică serioasă, nu fi uşoară la minte. Mie de multe ori îmi spun cuvinte de laudă chiar şi oameni serioşi, dar mie îmi vine să vomit. Râd în sinea mea şi le arunc cât colo. Fă şi tu la fel, lucrurile astea să le arunci imediat. Sunt nişte lucruri de nimic! Ce câştigăm dacă ne laudă ceilalţi? Ca să ne laude poimâine demonii? Cel care se bucură când îl laudă oamenii este batjocorit de demoni.

Laudele, fie lumeşti, fie duhovniceşti, fie se referă la trup, fie la suflet, vatămă când omul este vătămat, adică atunci când are mândrie sau predispoziţie spre mândrie. De aceea să fim atenţi să nu-l lăudăm cu uşurinţă pe celălalt, căci se vatămă dacă este cumva slăbit duhovniceşte; se poate distruge.

Laudele sunt precum drogurile. Să presupunem că un începător într-ale predicii, după prima predică, întreabă dacă a fost bună, dacă trebuie să fie atent la ceva anume, ca să nu facă rău lumii. Atunci celălalt, ca să-l încurajeze, îi spune: „Ai vorbit bine. Doar că trebuia să fii atent puțin în punctul cutare". Dar apoi, dacă are puțină predispoziție spre mândrie, poate ajunge să întrebe dacă a fost bună predica numai şi numai ca să audă că a fost bună şi să simtă satisfacție. Şi se bucură dacă îi spun: „A fost foarte bună". „A, oamenii spun cuvinte frumoase despre mine", se gândeşte el şi se umflă în pene. Dar dacă-i spun: „Nu a fost bună", se mâhneşte. Vedeți cum îl înşeală aghiuță cu o caramelă de laudă? La început întreabă cu gând bun, ca să se corecteze şi apoi întreabă ca să audă laude şi să se bucure.

Dacă vă bucurați şi simțiți satisfacție atunci când vă laudă, dar vă mâhniți şi vă posomorâți atunci când vă fac vreo observație sau vă spun că nu ați făcut bine o treabă, să ştiți că aceasta este o stare lumească. Şi mâhnirea este lumească şi bucuria este lumească. Unul care are sănătate duhovnicească, chiar dacă-i spui: „Nu ai făcut bine asta", se bucură, pentru că l-ai ajutat să-şi vadă greşeala. Chiar crede că nu a făcut bine acel lucru şi de aceea îl luminează Dumnezeu, iar data viitoare îl va face foarte bine. Dar şi atunci tot lui Dumnezeu îi atribuie reuşita. „Ce aş fi făcut eu de unul singur? spune el. Aş fi făcut neghiobii dacă nu m-ar fi ajutat Dumnezeu". Adică pe toate le pune corect la locul lor.

– Gheronda, cum am putea să simțim acelaşi lucru şi când ne laudă, şi când ne jignesc?

– Dacă urâți dorința de a vă arăta lumii, atunci veți accepta cu aceeaşi dispoziție şi lauda şi jignirea.

– Gheronda, de ce simt înlăuntrul meu un gol?

– Este din pricina slavei deşarte. Când urmărim să creştem în ochii oamenilor, atunci simțim înlăuntrul nostru un gol – rodul slavei deşarte –, fiindcă Hristos nu vine într-o inimă goală, ci în inima omului celui nou. Din nefericire, de multe ori oamenii duhovniceşti vor virtutea, dar vor şi ceva care să le hrănească mândria, adică recunoaştere din partea lumii, întâietate etc., şi astfel rămân cu un gol în sufletul lor, cu golul slavei deşarte. Nu există plinătatea, întrariparea inimii. Şi cu cât se măreşte slava lor cea deşartă, cu atât creşte şi golul din lăuntrul lor şi suferă şi mai mult.

– Gheronda, de ce simt greutate în nevoința mea?

– Nu te nevoieşti smerit. Cel care se nevoieşte smerit nu întâmpină greutate în nevoința lui. Dar când urmăreşti un lucru duhovnicesc, hrănit fiind de slavă deşartă, atunci sufletul simte greutate în nevoința sa. Celelalte patimi nu ne împiedică atât de mult în urcuşul duhovnicesc, dacă cerem cu smerenie mila lui Dumnezeu. Însă, când aghiuță ne fură cu slava deşartă, ne leagă la ochi şi ne conduce pe cărarea lui cea anevoioasă. Atunci întâmpinăm mari greutăți, fiindcă ne aflăm pe terenul diavolului.

Dar viața duhovnicească nu este ca viața lumească. Acolo, de pildă, ca să meargă bine o afacere, trebuie să se facă reclamă, să se împrăştie foi volante, să cauți cumva să ieşi în evidență. În viața duhovnicească însă, numai dacă urăşti dorința cea lu-

mească de a ieşi în evidenţă, de a te arăta, va merge bine lucrarea duhovnicească.

– Gheronda, cum voi alunga gândurile de slavă deşartă?

– Să te bucuri nu de cele pe care le urmăresc oamenii lumeşti, ci de cele potrivnice acestora. Numai cu cele potrivnice aspiraţiilor lumeşti te vei putea mişca în spaţiul duhovnicesc. Vrei afecţiune? Să te bucuri atunci când nu ţi se dă importanţă. Cauţi tron? Aşează-te pe un scăunel. Cauţi laude? Iubeşte defăimarea, ca să simţi dragostea lui Iisus Celui defăimat. Cauţi slavă? Iubeşte necinstirea, ca să simţi slava lui Dumnezeu. Iar când vei simţi slava lui Dumnezeu, te vei simţi fericit şi vei avea înlăuntrul tău cea mai mare bucurie dintre toate bucuriile lumii.

CAPITOLUL 3

Consecinţele mândriei

Mândria ne izolează de Dumnezeu

Gheronda, văd că nu merg bine.

– Ai găsit pricina? Când am venit data trecută, am văzut că gândeai corect şi acţionai cu înţelepciune, şi pentru aceasta te ajuta şi Hristos. Nu cumva te-ai mândrit pentru asta şi atunci Hristos Şi-a retras Harul Său de la tine?

– Da, Gheronda, aşa este.

– Atunci când nu înţelegem că prin ajutorul lui Dumnezeu sporim şi ne mândrim crezând că reuşim de unii singuri, Dumnezeu Îşi ia Harul Său, ca să înţelegem că ale noastre sunt numai voinţa şi străduinţa; puterea şi roadele sunt de la Dumnezeu. De îndată ce recunoaştem că spoream pentru că ne ajuta Dumnezeu, ni se deschid ochii, ne smerim, plângem pentru căderea noastră, Se milostiveşte Dumnezeu de noi, ne dă din nou Harul Său şi astfel sporim.

– Gheronda, atunci când un om se mândreşte, dumnezeiescul Har îl părăseşte îndată?

– Firește! Crezi tu că au trebuit să treacă ore pentru ca Lucifer din Înger să devină diavol? În câteva secunde s-a petrecut totul. Puțin să primească omul gândul cum că este ceva, că îndată pleacă Harul lui Dumnezeu. Căci ce treabă are Harul lui Dumnezeu cu mândria? Dumnezeu este smerenie. Iar atunci când pleacă Harul lui Dumnezeu, vine diavolul şi-l amețește pe om. După aceea înlăuntrul omului se face întuneric duhovnicesc.

Cel mândru nu are Harul lui Dumnezeu, de aceea există primejdia să se prăbuşească – ferească Dumnezeu! – să cadă cu „cădere mare". Unul ca acesta este despărțit de Dumnezeu, fiindcă mândria este un rău conductor; este un izolator care nu lasă Harul lui Dumnezeu să treacă şi ne desparte de Dumnezeu.

Atunci când primim un gând de mândrie, le zăpăcim pe toate

– Gheronda, sunt foarte neatentă; fac numai pagube.

– Se vede că există înlăuntrul tău mândrie ascunsă. Deoarece Dumnezeu te iubeşte, face să acționeze legile duhovniceşti[1]: faci o pagubă şi în felul acesta te smereşti. *„Cel ce se înalță pe sine, se va smeri"*[2].

– Gheronda, fiindcă am ars rasa cuiva, mă tem să mai calc haine.

[1] Starețul adeseori se referea la legile duhovniceşti, despre care a scris mai pe larg în cartea *Starețul Hagi Gheorghe Athonitul,* p. 74, Ed. Evanghelismos 2006 (vezi şi Cuviosul Paisie Aghioritul, Cuvinte duhovniceşti, tomul IV, *Viața de familie,* Ed. Evanghelismos, 2003, p. 262)

[2] *Luca* 14, 11.

– Să-ți faci cruce şi să continui să calci.

– Nu cumva a fost o ispită?

– Arareori o pagubă se întâmplă din invidia diavolului; de obicei asta se întâmplă din pricina unui gând de mândrie. Atunci când primim un gând de mândrie, le zăpăcim pe toate. Se vede că şi tu ai primit un gând de mândrie.

– De ce s-a ars rasa şi nu am pătimit eu ceva rău?

– Fiindcă rasa a fost trimisă proprietarului, s-a făcut cunoscută paguba, şi astfel te-ai făcut de ruşine şi te-ai smerit. Pe când dacă ai fi pătimit tu ceva, nu te-ai fi făcut de ruşine. De ce ne mărturisim? Pentru ca păcatul să fie scos la vedere; aşa crapă diavolul.

– Gheronda, atunci când cineva se apucă de un lucru, dar în cele din urmă se produce o pagubă, ce se întâmplă? Nu a lucrat corect? Nu a avut intenție curată?

– Din mai multe pricini. Trebuie să cerceteze de unde a pornit.

– Se poate ca cineva să facă greşeli din neatenție?

– Ce înseamnă neatenție? Dacă cercetezi, vei vedea că de cele mai multe ori pagubele vin din pricina mândriei. Dacă unei gospodine îi trece prin minte gândul că nici o altă gospodină nu spală vasele atât de bine ca ea, e posibil ca să răstoarne întreg dulapul cu farfurii şi să se spargă toate. Odată, o femeie, care lucra la un magazin de articole din sticlă, s-a gândit: „Ce uşor cobor cutiile cu pahare!". De îndată ce a avut acest gând, a scăpat din mână cutiile şi s-au spart toate paharele. Sau să presupunem că un şofer vede un bătrânel neputincios şi îl ia în maşină ca să-l ducă la destinație. Dacă îi trece prin cap gândul: „Vezi, care altul ar fi făcut aceasta? Ce cuvinte frumoase va spu-

ne acum bătrânelul despre mine!", îl va părăsi Harul lui Dumnezeu şi se poate să se izbească de un stâlp sau să urce pe trotuar şi să lovească pe careva!

Cel mândru nu are zboruri duhovniceşti, ci căderi

– Gheronda, mi-a scăzut temperatura.

– Mă bucur mult că a scăzut – slavă Domnului! –, căci mult te chinuia. Cred că acum o să se regleze şi temperatura duhovnicească, dacă-ţi vei da seama de mândria din care provine. Căci este adevărat că mândria poate pricinui nu numai o simplă răceală duhovnicească, ci chiar şi o mare febră duhovnicească. În funcţie de cum creşte mândria, creşte şi temperatura duhovnicească, care acţionează şi asupra trupului, făcând să crească şi temperatura trupului, deoarece sufletul şi trupul conlucrează.

Mândria este cea mai mare boală duhovnicească. Aşa cum lipitoarea îţi suge sângele atunci când se lipeşte de tine, tot astfel şi mândria absoarbe toată seva duhovnicească a omului. Pricinuieşte chiar şi asfixiere duhovnicească, deoarece consumă tot oxigenul duhovnicesc al sufletului.

– Gheronda, am observat că de îndată ce pun o rânduială în nevoinţa mea, toate devin...

– Se vede că spui în sinea ta: „Merg bine". De aceea ai apoi căderi. Cel mândru nu are zboruri duhovniceşti, ci căderi.

– Gheronda, văd că orice aş face sau aş spune, mă cuprinde mândria.

– Tot ceea ce faci, să faci cu gând smerit, căci altfel îl bagi pe diavol chiar şi în faptele tale cele bune. De pildă, dacă cineva spune cu mândrie: „Voi merge să fac o faptă bună", îl bagă şi pe diavol înăuntru şi poate să întâlnească apoi o mulţime de piedici şi în cele din urmă să nu o poată împlini. Dar dacă se duce să facă o faptă bună fără zgomot, atunci nu intră diavolul.

– Gheronda, cum să săvârşim corect în noi înşine lucrarea duhovnicească?

– Tainic şi tăcut. Lucrarea duhovnicească este foarte fină şi este nevoie de multă atenţie la fiecare acţiune a noastră. Spun Sfinţii Părinţi că viaţa duhovnicească este „ştiinţa ştiinţelor". De câtă trezvie este nevoie! Urcuşul în viaţa duhovnicească este precum urcuşul pe o scară în spirală care nu are balustradă. Dacă urcă cineva fără să vadă pe unde păşeşte şi spune: „O, cât de sus am urcat! Şi unde voi ajunge încă!", va păşi pe-alături şi va cădea.

– De ce scara nu are balustradă?

– Fiindcă omul este liber şi trebuie să folosească mintea pe care i-a dat-o Dumnezeu. Dacă nu o foloseşti corect, ce să-i facă Dumnezeu?

– Gheronda, se poate ca o stare de uscăciune duhovnicească să aibă ca pricină mândria?

– Da, dacă există mândrie, Dumnezeu îngăduie ca omul să rămână într-o stare de trândăvie, acedie şi răceală sufletească, căci, dacă îl va ajuta şi îi va da să guste ceva ceresc, atunci încet-încet se va mândri şi va crede că asta se datorează propriei nevoinţe. „Nevoiţi-vă!, va spune apoi şi celorlalţi. Eu m-am nevoit şi iată ce m-am învrednicit să trăiesc!". Şi astfel va vătăma suflete. De aceea Dumnezeu îl lasă să se lovească atât cât trebuie,

ca să piară dintr-însul părerea înaltă pe care o are despre sine, să se deznădăjduiască de sine însuşi în sensul cel bun şi să simtă că *„Fără Mine nu puteţi face nimic”*[3].

Mândria îl face de râs pe om

– Gheronda, ce ne face să vrem ca lumea să cunoască faptele noastre cele bune, pe când a trăi şi a lucra în ascuns îţi aduce atâta dulceaţă şi atâta uşurare?

– Lucrul cel mai important este că, atunci când omul are lucrare lăuntrică şi se străduieşte să nu trâmbiţeze binele pe care îl săvârşeşte, ceilalţi simt aceasta; şi astfel toţi îl au la evlavie şi îl iubesc, fără ca el să-şi dea seama.

Cât de plăcut este omul smerit şi cât de respingător este cel mândru! Pe cel mândru nimeni nu-l iubeşte; până şi Dumnezeu Îşi întoarce faţa de la el. Vezi, şi copiii mici, atunci când văd un copil puţin mândru, îşi bat joc de el, în timp ce pe un copil tăcut şi cuminte îl respectă atât de mult! Sau dacă văd pe cineva păşind ţanţoş, îl simt şi îşi bat joc de el. Îmi amintesc de cineva din Konița care, deşi era muritor de foame, purta în fiecare zi costum, cravată şi pălărie şi umbla ţanţoş prin piaţă. Copilaşii, de îndată ce îl vedeau, mergeau în urma lui şi îl luau în râs, imitându-i mersul. Şi erau doar nişte copilaşi! Cu cât mai mult cei mari îl simt pe omul mândru! Nu te uita că nu vorbesc, ca să nu îl facă de râs, căci în sinea lor se scârbesc de el.

[3] *Ioan* 15, 5.

Cel care vrea să se scoată pe sine în evidenţă, în cele din urmă se face de batjocură. Îmi amintesc că atunci când eram la Sinai[4], venise acolo un ieromonah pe nume Sava. Acesta avea puţină slavă deşartă, o părere înaltă despre sine. Într-o zi beduinii urcau la mănăstire un obiect greu cu un troliu. În timp ce-l ridicau, strigau ca să se sincronizeze: „saua, saua!”, adică „toţi odată”. Când părintele Sava a auzit, a alergat îndată afară. „Bre, nici nu am ajuns bine şi toţi strigă «Sava»! Până şi aici toţi au aflat de mine!”. Credea că beduinii strigau „Sava, Sava!”. De îndată ce l-am auzit, m-a apucat râsul. Puteai să nu râzi? Omul le interpretează pe toate după cum îi lucrează mintea... Dacă omul este puţin fantezist, le interpretează pe toate fantezist.

– Gheronda, face asta din mândrie?

– Este rob al slavei deşarte, îl fură şi imaginaţia şi ajunge apoi... Îmi spunea un monah că, pe când era mirean, dăduse cuiva un pardesiu bun. Într-o zi, cum se aflau amândoi la o petrecere, acela îl purta, iar la un moment dat spune: „Ştiţi de unde am acest palton? De la Paris! Dacă aţi şti cu cât l-am cumpărat!”. Şi era acolo de faţă şi cel care i-l dăduse de binecuvântare!

– Bine, Gheronda, dar era neghiob?

– Dar oare există om mai neghiob decât cel mândru? În cele din urmă mândria îl face de râs pe om.

[4] Starețul a sihăstrit la Muntele Sinai între anii 1962-1964.

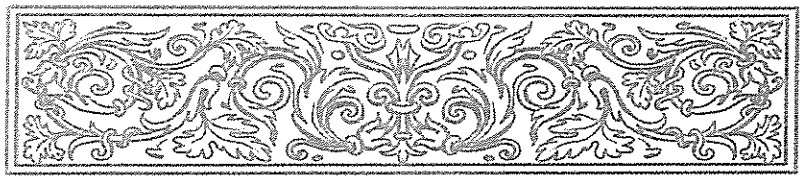

CAPITOLUL 4

Să lovim mândria

Să rămâi în luptă şi să te lupţi corect

Gheronda, îmi spune gândul că dacă mi se va da altă ascultare în locul aceleia de a cânta şi de a picta, nici nu o să mă mai mândresc, nici n-o să mai cad mereu în ispite.

– Chiar dacă fugi de cântarea la strană sau de pictură, dacă nu te scârbeşti de slava deşartă, vei face şi mai multe gafe. Dar chiar şi această fugă ascunde în ea mândrie, şi chiar mai multă, pentru că în realitate vrei să fugi de aceste ascultări ca să nu-ţi fie rănit egoismul.

– Gheronda, atunci când fac o treabă şi văd că mă mândresc, nu este mai bine să nu o fac?

– Dacă îţi spun să faci o treabă, să o faci, dar să iei aminte să nu cazi. Iar dacă aluneci şi cazi, să te ridici. Să înţelegi că ai alunecat fiindcă nu ai luat aminte. Iar altă dată, dacă îţi spun să te duci din nou, să iei aminte să nu aluneci iarăşi. Nu cumva să nu te mai duci pe motiv că ai căzut data trecută! Altceva este să-ţi spună: „De vreme ce data trecută ai căzut, să nu te mai duci". Atunci să nu te duci iarăşi. Ai înţeles? Dacă îţi vor spune să faci o treabă, să o faci, dar să te străduieşti să o faci corect şi cu smerenie. Să nu faci nimic, ca să nu te mândreşti, asta-i şi mai rău. Este ca şi cum ai fugi de luptă, ca şi cum nu te-ai lupta ca să nu fii rănită. Scopul este să rămâi în luptă, dar să iei aminte să te lupţi corect. Altfel, vei fi o netrebnică.

Mândria o zdrobeşti cu ajutorul fratelui

– Gheronda, mă mâhnesc atunci când maicile îmi fac o observaţie.

– Ai mândrie, de aceea te mâhneşti. Mândria o zdrobeşti cu ajutorul fratelui, atunci când îi dai dreptul să-ţi facă observaţie şi accepţi iertarea lui. În felul acesta se curăţă sufletul.

Deoarece cugetarea semeaţă cu anevoie o observă omul de unul singur, el trebuie să-i socotească pe ceilalţi ca pe doctorii lui şi să primească toate leacurile ce i le dau, ca să se izbăvească de ea. Toţi oamenii au în buzunarul lor leacuri pentru ceilalţi: cei buni sfătuiesc cu durere şi dragoste pe cel bolnav, cei răi îl mustră cu răutate şi patimă. Aceştia din urmă devin de multe ori chirurgi mai buni decât primii, fiindcă bagă bisturiul mai adânc.

– Eu, Gheronda, sunt proastă şi de multe ori nu îmi dau seama pentru ce mi se face observaţie.

– Mai bine spune: „Sunt foarte deşteaptă, dar nu am smerenie". Tu, deşi greşeşti şi îţi fac celelalte ob-

servație, cauți să te îndreptățești. Cum să mai ajungi la măsura de a lua asupra ta greşeala, atunci când te acuză pe nedrept? Omul care se îndreptățește pe sine atunci când i se face observație alungă smerenia de la el. Pe când omul care aruncă asupra lui toată greutatea pentru o oarecare greşeală de-a sa se smereşte şi este scăldat de Harul lui Dumnezeu.

– Gheronda, eu consider că nu încerc să dovedesc că am dreptate, ci să explic că e vorba de o neînțelegere.

– Am văzut că ai o mândrie ascunsă care se manifestă prin îndreptățire. Să te străduieşti să nu te mai îndreptățeşti, orice ți s-ar spune. Să faci sorei o metanie cu sinceritate şi este de ajuns. Mândria se taie spunând cu pocăință sinceră cuvântul „Iertați!".

– Gheronda, astăzi la arhondaric un copilaş a făcut o neorânduială. Mama lui îi spunea: „Cere iertare!", iar el răspundea: „Mă dor oasele", dar iertare nu-şi cerea. De ce unor oameni le vine atât de greu să spună „iertați"?

– Mândria nu-l lasă pe om să spună „iertați".

Dezintegrarea duhovnicească a... individualistului[1]

– Gheronda, cum să scap de părerea înaltă ce o am despre mine?

[1] În greacă, cuvântul το ἄτομο *(to átomo)* înseamnă *individ, ins,* dar în acelaşi timp are şi sensul de *atom,* adică acea particulă infimă a unui element chimic. Pornind de la noțiunea de *dezintegrare a atomului* din fizică, Starețul țintește să indice, printr-un joc de cuvinte, traseul pe care omul este chemat să apuce pentru

– Dacă te întorci către sine şi ajungi să te cunoşti, vei vedea atât de multă urâțenie, încât tu singură o să te scârbeşti de tine.

Dacă omul nu se cunoaşte pe sine însuşi, ca să se smerească în mod firesc, smerenia nu-i poate deveni o stare permanentă, ca să rămână Harul lui Dumnezeu înlăuntrul său. Dacă se tot învârte în jurul cozii, atunci diavolul este în stare să-i mănânce toți anii vieții, chiar de i-ar da Dumnezeu anii lui Matusalem. Adică o dată îi aduce diavolul gândul cum că este cineva, altă dată omului îi vine gândul smerit că nu este nimic. O dată diavolul, altă dată omul; o dată va câştiga unul, altă dată celălalt. Şi astfel vor cânta la nesfârşit acelaşi refren.

– Văd, Gheronda, că toate maicile m-au întrecut în virtute, chiar şi cele mai tinere.

– De vreme ce nu te-ai smerit singură, ai fost smerită de alții. Ştii ce fac specialiştii atunci când vor să trimită o rachetă în spațiul cosmic? Încep numărătoarea inversă de la numerele mai mari la cele mai mici: „Zece, nouă, opt, şapte... unu, zero!". De îndată ce ajung la zero, se lansează racheta. Tot astfel şi tu, acum că ai ajuns la zero, te vei lansa şi vei zbura la înălțime. Ai învățat la şcoală fizica?

– Da, Gheronda.

– Aşadar acum este timpul să înveți fizica metafizicii şi să cunoşti cum se va face dezintegrarea duhovnicească a individualistei din tine.

a se elibera de povara egoismului. În acest context, în cazurile în care cuvântul *individ* desemnează pe omul care se preocupă în mod exclusiv de propria persoană, ignorându-i pe ceilalți, credem că poate fi perceput mai bine dacă-l vom înlocui cu *individualist.* [n.tr.]

– Şi cum se va face asta, Gheronda?

– Când te vei ocupa de persoana ta şi te vei cunoaşte pe tine însăţi, te vei smeri şi atunci va avea loc dezintegrarea individualistei din tine, va ieşi energia duhovnicească şi vei zbura în... spaţiu. Numai aşa vei putea intra pe traiectoria duhovnicească. Altfel vei rămâne pe traiectoria lumească.

Nu foloseşte la nimic să cerceteze cineva întreaga lume, dacă nu a cercetat mai întâi lumea sa lăuntrică. Dacă-şi cunoaşte mai întâi lumea sa lăuntrică, adică sinele său, persoana sa, va cunoaşte apoi cu uşurinţă nu numai pământul, ci şi spaţiul. Când omul îşi cunoaşte propria persoană, atunci automat are loc dezintegrarea propriului individualism şi se mişcă pe traiectoria duhovnicească, în afara atracţiei pământului, în afara atracţiei lumii. Deşi trăieşte pe pământ ca un om, trăieşte fără să fie atras de păcat şi, în general, de dorinţele lumeşti.

– Gheronda, atunci când, deşi te lupţi, mândria nu cedează, înseamnă că nu te cunoşti cu adevărat pe tine însuţi?

– Da, nu a avut loc încă dezintegrarea duhovnicească a propriului individualism. Ai înţeles?

– Adică tot la smerenie ne întoarcem.

– Sigur că da! Omul care are mândrie nu s-a cunoscut pe sine. Dacă se cunoaşte pe sine, mândria va pleca. Totul este să te cunoşti pe tine însuţi. De aceea lipseşte smerenia, pentru că lipseşte cunoaşterea de sine. Iar când omul se cunoaşte pe sine cu smerenie, va fi cinstit de către oameni.

– Gheronda, şi dacă există cunoaştere de sine, dar nu există smerenie?

– Atunci înseamnă că nu există intenţie bună, lipseşte râvna cea bună.

Poziţie înaltă şi cugetare smerită

– Gheronda, credeţi că am mândrie?

– Ei, există şi puţină mândrie. Cel puţin să avem mândria „normală", atât cât prevede legea...

– Există şi mândrie „normală"?

– Ascultă, dacă cineva are anumite înclinaţii, cunoştinţe, daruri etc., chiar dacă se mândreşte puţin, are circumstanţe atenuante. Nu spun că ar fi bună această mândrie, ci că se poate îndreptăţi oarecum. Însă unul care nu are nici înclinaţii, nici cunoştinţe, nu este îndreptăţit să se mândrească, ci se impune să fie smerit. Dacă se mândreşte, este cu desăvârşire pierdut. Vezi, o infirmieră care-i face unui bolnav o injecţie cu penicilină şi îi scade temperatura, se poate să aibă un gând de mândrie, în timp ce Fleming, cel care a descoperit penicilina şi a ajutat atâta lume, câtă smerenie avea! Acesta, după descoperirea penicilinei, a mers în America. Şi acolo, în timp ce îl aplaudau ceilalţi, aplauda şi el. La un moment dat a întrebat: „Ce se întâmplă? Pe cine aplaudă?". „Pe tine te aplaudă". Atunci s-a pierdut cu firea. Nu-şi dăduse seama pe cine aplaudau! Vreau să spun că acela care a descoperit penicilina nu s-a mândrit, dar infirmiera care face unui bolnav injecţia şi îi scade temperatura se mândreşte. De aceea Vasile cel Mare spune: „Lucrul cel mai important este să aibă omul poziţie înal-

tă şi cugetare smerită"[2]. Acest lucru are mare valoare şi este răsplătit de Dumnezeu.

Văd smerenia pe care o au unii ofiţeri cu grade înalte şi mândria pe care o au nişte simpli poliţişti. Odată a venit la Colibă un subofiţer de jandarmi cu un aer de superioritate şi spunea, spunea... „Sunt sergent de poliţie, sunt aşa, sunt pe dincolo!". Comandant de Poliţie să fi fost şi nu ar fi vorbit astfel. Înfricoşător! Iar alţii cu bogăţii, cu poziţii înalte, cu aptitudini, au o smerenie şi o simplitate!... Se simt ca şi cum nu ar avea nimic. Sunt ofiţeri superiori care nu îşi poartă uniforma ca să nu fie cinstiţi. Îmi amintesc de un general care avea multe decoraţii de război. Când trebuia să meargă la vreo paradă militară, spunea: Ce greu îmi este să mă încarc acum cu decoraţii...". Iar un altul, care primise un singur galon, îşi purta mereu uniforma ca să-l arate. Îşi pusese chiar şi o tresă mai groasă, atât cât să nu-l aresteze, căci există regulament care prevede cât de lată trebuie să fie tresa. Sărmanii oameni!

– Gheronda, adică atunci când cineva are o poziţie neînsemnată şi se mândreşte, ce arată prin aceasta? Că este neghiob?

– Numai o dată? De multe ori!

Să nu-ţi atribui ceea ce ţi-a dat Dumnezeu!

– Gheronda, mă mândresc pentru calităţile trupeşti şi pentru harismele pe care cred că le am.

[2] Textul nu a fost identificat.

– De ce să te mândreşti? Tu *„ai făcut cerul şi pământul"*[3]? Ia aminte să nu-ţi atribui ceea ce ţi-a dat Dumnezeu, şi nu încerca să arăţi că ai avea ceea ce de fapt nu ai. Să spui în sinea ta: „Deoarece eram neputincioasă, Dumnezeu mi-a dat unele daruri, căci altfel m-aş fi mâhnit şi aş fi fost o nefericită. Ceea ce trebuie să fac acum este să le valorific, ca să mă îmbogăţesc duhovniceşte. Slavă Ţie, Dumnezeul meu! Îţi mulţumesc că Te-ai milostivit spre mine şi m-ai ajutat!". Tu consideri că sunt ale tale toate harismele pe care le ai. Sunt însă ale tale? *„Şi ce ai pe care să nu-l fi primit?"*[4]. Aici este nevoie de isteţime, trebuie să-ţi lucreze mintea şi să înţelegi că toate darurile sunt de la Dumnezeu. Numai puţin dacă ne părăseşte Harul lui Dumnezeu, şi nu vom mai putea face nimic. Lucrurile sunt simple. Să presupunem că cineva are nişte calităţi şi se mândreşte. Trebuie să se gândească: Unde le-a găsit? I le-a dat Dumnezeu. El însuşi ce-a făcut? Nimic. Dumnezeu rânduieşte, de pildă, să-i meargă cuiva mintea la afaceri şi să-şi poată deschide o întreprindere. Să se mândrească acum pentru faptul că reuşeşte în viaţă? Puţin de-l va părăsi Dumnezeu, poate să dea faliment şi să ajungă şi la închisoare.

În tot cazul, cel care are daruri, dar nu are smerenie şi-l răneşte pe aproapele cu purtarea sa provocatoare, Îl sileşte pe Hristos să ia puţin şurubelniţa şi să-i slăbească un piculeţ şurubul, ca să se smerească de nevoie. Să presupunem că cineva vrea să scoată

[3] *IV Împăraţi* 19, 15; *Neemia* 9, 6; *Estera* 4, 17; *Isaia* 37, 16; *Ieremia* 39, 17.

[4] *I Corinteni* 4, 7.

din munte un bolovan şi se chinuieşte pentru că nu are destulă minte ca să găsească un mod de a-l urni. Atunci se apropie de el un altul care este puţin mai deştept şi îi spune: „Bre nerodule, nu te duce mintea?". Şi îndată ia o rangă, o face pârghie şi scoate bolovanul cu uşurinţă. Ei, de vreme ce se poartă astfel, nu este cu dreptate ca Dumnezeu să ia şurubelniţa şi să-i deşurubeze puţin mintea?

Unii, care sunt mari oratori, au câte un lapsus aşa de mare că ajung în situaţia de a nu mai putea spune nici măcar un cuvânt. În felul acesta se smeresc. Dacă Dumnezeu ar lăsa pe cineva să fie un mare orator, iar acela s-ar mândri, ce s-ar întâmpla? Dumnezeu îi pune fiecăruia frână într-un anume fel, ca să nu se păgubească.

Trebuie să luăm foarte bine aminte să nu ne atribuim harismele pe care ni le-a dat Dumnezeu, ci să-I mulţumim şi să ne îngrijim ca nu cumva să ne arătăm nevrednici de ele. Totodată, să ne doară pentru ceilalţi care nu s-au învrednicit să primească de la Dumnezeu astfel de harisme şi să ne rugăm pentru ei. Iar când vedem pe vreun om având unele lipsuri, să spunem în sinea noastră: „Dacă acesta ar fi avut harismele pe care mi le-a dat Dumnezeu, ar fi ajuns acum sfânt, pe când eu nu le-am pus în valoare, şi pe deasupra Îl mai şi nedreptăţesc pe Dumnezeu, punând pe seama mea harismele pe care mi le-a dat". Desigur, Dumnezeu nu Se mâhneşte când omul îşi însuşeşte harismele pe care i le dă, însă nu poate să-i mai dea altele, ca să nu îi facă rău. Dar dacă cineva se mişcă cu simplitate şi cu smerenie, recunoscând că harismele pe care le are sunt de la Dumnezeu, atunci Dumnezeu îi va da şi altele.

Prin mândrie ne facem pe noi înşine nefericiţi, deoarece ne lipsim de harismele pe care ni le dă Dumnezeu. Îl mai mâhnim şi pe Dumnezeu, Care suferă pentru că ne vede nefericiţi. Căci, deşi are să ne dăruiască bogăţii îmbelşugate, nu ni le dă, ca să nu ne vătămе. Căci ce se întâmplă? Dacă ne dă o anumită harismă, îi vedem pe ceilalţi ca pe nişte furnici şi îi rănim cu purtarea noastră trufaşă. Dacă nu ne dă, cădem în deznădejde. Atunci şi Dumnezeu spune: „Dacă le dau o harismă, se mândresc, se vatămă pe ei înşişi şi se poartă cu nerușinare faţă de ceilalţi. Dacă nu le dau, se mâhnesc, se chinuie. Nici Eu nu ştiu ce să fac".

Să-I mulţumim lui Dumnezeu nu numai pentru harismele pe care ni le-a dat, ci şi pentru faptul că ne-a făcut oameni, căci, ca un Stăpân ce este, ar fi putut să ne facă şerpi, scorpioni, broaşte ţestoase, catâri sau măgari. Să spunem: „Dumnezeu putea să mă facă catâr şi să fi căzut pe mâinile unor oameni nemilostivi care să mă încarce cu 150 de kilograme şi să mă lovească, dar nu m-a făcut. Putea să mă facă şarpe sau scorpion, dar nu m-a făcut. Putea să mă facă broască ţestoasă, porc, broască, ţânţar, muscă etc., dar nu m-a făcut. Ce m-a făcut? M-a făcut om. Oare eu m-am arătat vrednic de toate cele pe care mi le-a dat? Nu". Dacă omul nu cercetează lucrurile în felul acesta, deşi în ochii oamenilor pare drept, în realitate este cel mai nedrept om din lume, fiindcă nu nedreptăţeşte pe oameni, ci pe Dumnezeu, Care i-a dat atâtea daruri. Însă atunci când le cercetează în acest fel, chiar dacă va ajunge la măsuri duhovniceşti înalte şi va săvârşi mii de minuni în fiecare zi, tot nu-i va spu-

ne gândul cum că face ceva, fiindcă le atribuie pe toate lui Dumnezeu, iar el se mustră continuu pe sine, nu cumva să nu se fi arătat vrednic de toate câte i le-a dat Dumnezeu. Şi atunci începe încă din această viaţă să primească har peste har, devenind astfel om plin de Har, deoarece smerenia a devenit pentru el o stare firească. Iar atunci când le va atribui pe toate lui Dumnezeu, devenind robul Său recunoscător, va auzi în cealaltă viaţă: *„Bine, slugă bună şi credincioasă! Peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune”*[5].

[5] *Matei* 25, 21 şi 25, 23.

PARTEA A TREIA

OSÂNDIREA
MAREA NEDREPTATE

«Numai Dumnezeu judecă drept, fiindcă numai El cunoaşte inimile oamenilor. Noi, deoarece nu cunoaştem judecata dreaptă a lui Dumnezeu, judecăm „după înfăţişare”, din afară, şi de aceea greşim în judecata noastră şi-l nedreptăţim pe celălalt».

CAPITOLUL 1

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați!”[1]

Osândirea este plină de nedreptate

Gheronda, judec şi osândesc cu uşurință.

– Puterea de a judeca pe care o ai este un dar pe care ți l-a dat Dumnezeu, dar îl exploatează şi aghiuță ca să te facă să judeci şi să păcătuieşti. De aceea, până nu ți se curăță judecata şi până nu vine dumnezeiasca luminare, să nu te încrezi în ea. Atunci când cineva se ocupă de ceilalți şi îi judecă, fără a-şi fi curățat propria judecată, cade neîncetat în osândire.

– Şi cum mi se va curăți judecata?

– Trebuie să o purifici. Poate că înlăuntrul tău ai intenție bună şi o anumită putere de a judeca, şi crezi că judeci întotdeauna corect. Însă judecata ta este omenească, lumească. Străduieşte-te să te eliberezi de ceea ce este omenesc, să devii dezinteresată, ca să vină dumnezeiasca luminare şi judecata ta să devină duhovnicească, dumnezeiască. Atunci judecata ta va

[1] *Matei* 7, 1.

fi după dreptatea lui Dumnezeu şi nu după dreptatea omenească, după dragostea şi milostivirea lui Dumnezeu şi nu după logica omenească.

Numai Dumnezeu judecă drept, fiindcă numai El cunoaşte inimile oamenilor. Noi, deoarece nu cunoaştem judecata dreaptă a lui Dumnezeu, judecăm *„după înfăţişare"*, din afară, şi de aceea greşim în judecata noastră şi-l nedreptăţim pe celălalt. Judecata noastră omenească este o mare nedreptate. Ai văzut ce a spus Hristos? *„Nu judecaţi după înfăţişare, ci judecaţi judecată dreaptă"*[2].

Este nevoie de multă atenţie, fiindcă niciodată nu putem şti exact cum stau lucrurile. Cu mulţi ani în urmă, la o mănăstire din Sfântul Munte era un diacon foarte evlavios. Odată însă s-a îmbrăcat cu haine mireneşti şi s-a întors în ţinutul său. Atunci mulţi părinţi au spus diferite lucruri împotriva lui. Dar ce se întâmplase? Cineva îi scrisese că surorile lui rămăseseră încă necăpătuite şi, fiindcă s-a temut ca ele să nu o apuce pe o cale rea, a mers ca să le ajute. A găsit de lucru la o fabrică şi trăia mai călugăreşte decât înainte. De îndată ce şi-a căpătuit surorile, şi-a lăsat lucrul şi s-a dus să rămână în mănăstire. Egumenul, când a văzut că le ştie pe toate, tipic, ascultări etc., l-a întrebat unde le-a învăţat, iar acela şi-a deschis inima şi i-a destăinuit totul. Atunci egumenul l-a înştiinţat pe episcop, iar acesta l-a hirotonit îndată preot. Apoi s-a dus la o mănăstire îndepărtată şi ducea acolo o viaţă foarte duhovnicească, cu multă nevoinţă. A ajuns la măsura sfinţeniei şi a ajutat duhovnicește mulți oameni. Unii, care nu știu ce s-a întâmplat cu el, poate că-l osândesc şi acum[3].

[2] *Ioan 7, 24.*

Cât de mult trebuie să luăm aminte la osândire! Cât de mult îl nedreptăţim pe aproapele nostru atunci când îl osândim! De fapt, prin osândire ne nedreptăţim pe noi înşine, iar nu pe ceilalţi, deoarece Dumnezeu Îşi întoarce faţa de la noi. De nimic altceva nu Se scârbeşte atât de mult Dumnezeu ca de osândire, fiindcă Dumnezeu este drept, iar osândirea este plină de nedreptate.

Cum ajungem la osândire

– Gheronda, de ce cad adeseori în osândire?

– Pentru că te preocupi mai mult de ceilalţi. Le urmăreşti pe maici şi eşti curioasă să afli ce face una sau alta. În felul acesta îi aduni lui aghiuţă material de lucru ca să te arunce în osândire.

– De ce, Gheronda, în timp ce la început nu vedeam neajunsurile celorlalţi, acum le văd şi îi osândesc?

– Acum vezi neajunsurile celorlalţi, fiindcă nu le vezi pe ale tale.

– De unde provin, Gheronda, gândurile de osândire?

– Din părerea înaltă pe care o avem despre noi înşine, adică din mândrie, şi din tendinţa de a ne îndreptăţi.

[3] Acest exemplu se referă la o faptă care, potrivit canoanelor Bisericii şi rânduielii bisericeşti, nu poate fi considerată corectă. Însă Starețul a dat această pildă pentru a accentua faptul că judecata „după înfăţişare", oricât de corectă ar părea, poate să-l nedreptăţească pe celălalt.

– Gheronda, osândirea provine din lipsa dragostei?

– Păi din ce altceva? Din lipsa dragostei şi a ruşinii. Dacă nu ai dragoste, nu vezi greşelile celorlalţi cu îngăduinţă. Şi aşa îi umileşti în sinea ta şi îi osândeşti. După aceea merge aghiuţă şi îi pune să facă şi altă greşeală, iar tu o vezi, îi osândeşti din nou, după care te porţi fără ruşine.

– Uneori, Gheronda, maica cu care lucrez mă supără şi o osândesc.

– De unde ştii tu cu câţi demoni se războieşte maica în momentul acela? Se poate să o fi războit cincizeci de demoni, ca să o doboare, iar pe tine să te facă să spui: „Aha, asta-mi erai!". Apoi, când văd că ai osândit-o, vor veni cinci sute de demoni ca să o doboare iarăşi în faţa ta şi astfel să o osândeşti şi mai mult. Se poate, de pildă, să-i spui: „Soră, nu pune lucrul acesta acolo! Aici este locul lui!". A doua zi va face aghiuţă să uite ce i-ai spus şi să îl pună iarăşi în acelaşi loc. Va face şi vreo altă neorânduială, iar tu vei spune în sinea ta: „Bine, dar ieri i-am spus să fie atentă, iar astăzi l-a pus iarăşi acolo! A mai făcut o neorânduială!". Şi astfel o osândeşti şi nu te poţi abţine să nu-i vorbeşti urât: „Nu ţi-am spus, soră, să nu-l pui acolo? Aceasta este lipsă de rânduială. M-a smintit purtarea ta!". Aceasta a fost! Diavolul şi-a făcut treaba lui. Te-a pus să o osândeşti, dar şi să te răceşti faţă de ea. Iar aceea, deoarece nu ştie că tu ai fost pricina neatenţiei ei, va avea mustrări de conştiinţă pentru faptul că te-a smintit şi va cădea în întristare. Vedeţi cu ce viclenie lucrează aghiuţă, iar noi ascultăm de el?

De aceea străduiţi-vă să nu judecaţi pe nimeni, ci numai pe demoni care, deşi au fost Îngeri, au ajuns

diavoli şi în loc să se pocăiască, devin tot mai vicleni şi mai răi, pornindu-se cu mânie să distrugă făpturile lui Dumnezeu. Adică cel viclean îi îndeamnă pe oameni să facă ciudăţenii şi neorânduieli şi tot el aduce altor oameni gânduri de judecată şi de osândire. În felul acesta el îi biruieşte şi pe unii, şi pe alţii. Dar cei care sunt biruiţi şi fac neorânduieli, îşi simt apoi vinovăţia şi se pocăiesc, pe când ceilalţi, cei ce osândesc, se îndreptăţesc pe ei înşişi, se trufesc şi ajung să cadă în păcatul în care a căzut şi cel viclean, în mândrie.

Osândirea alungă Harul lui Dumnezeu

– Gheronda, ori de câte ori îmi vine un gând împotriva cuiva, aceasta înseamnă întotdeauna că osândesc?

– Nu îţi dai seama în acel moment?

– Uneori nu-mi dau seama imediat.

– Caută să-ţi dai seama cât mai repede de căderea ta şi să-ţi ceri iertare atât de la maica pe care ai osândit-o, cât şi de la Dumnezeu, căci aceasta se face piedică la rugăciune. Osândirea alungă îndată Harul lui Dumnezeu şi aduce răceală în comunicarea ta cu Dumnezeu. Pe urmă cum să te mai rogi? Inima se face gheaţă, marmură.

Osândirea şi clevetirea sunt cele mai mari păcate care îndepărtează Harul lui Dumnezeu mai mult decât orice alt păcat. „Aşa cum apa stinge focul, spune Sfântul Ioan Scărarul, tot astfel şi osândirea stinge Harul lui Dumnezeu"[4].

[4] Vezi Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul X, pf. 8.

– Gheronda, tare mai moțăiesc la slujba de dimineață.

– Nu cumva ai osândit vreo maică? Tu vezi lucrurile după aspectul exterior şi osândeşti, de aceea moțăieşti apoi în timpul slujbei. Adică din clipa în care cineva osândeşte şi nu înfruntă lucrurile duhovniceşte, începe a se răci duhovniceşte şi îi slăbesc puterile. Şi atunci fie moțăieşte, fie are insomnie.

– Gheronda, cad adeseori şi în lăcomia pântecelui.

– Ascultă, lucrul la care trebuie să iei bine aminte acum este osândirea. Dacă nu vei tăia osândirea, nu te vei putea izbăvi nici de lăcomia pântecelui. Omul care osândeşte, deoarece alungă Harul lui Dumnezeu, rămâne neajutorat şi nu poate să-şi corecteze defectele. Iar dacă nu-şi dă seama de greşeala lui, pentru a se smeri, va avea mereu căderi. Dacă însă înțelege şi cere ajutorul lui Dumnezeu, atunci va veni din nou Harul lui Dumnezeu.

Cel care îi osândeşte pe ceilalți cade în aceleaşi greşeli

– Gheronda, cum se face că, atunci când judec o maică pentru o oarecare greşeală de-a ei, peste puțin timp fac şi eu aceeaşi greşeală?

– Dacă cineva osândeşte pe un altul pentru o greşeală pe care o face şi nu îşi dă seama de căderea sa, ca să se pocăiască, de obicei cade în aceeaşi greşeală, ca să-şi înțeleagă greşeala. Adică Dumnezeu, din dragoste, îngăduie ca el să ajungă în starea celui pe care l-a osândit. Dacă spui, de pildă, că cineva este avar şi nu-ți dai

seama că ai osândit, Dumnezeu Îşi retrage Harul Său şi îngăduie să cazi şi tu în avariție; şi atunci te pui şi tu pe adunat. Până îți vei da seama de căderea ta şi vei cere iertare de la Dumnezeu, vor acționa legile duhovniceşti.

Ca să te ajut, îți voi spune ceva despre mine. Când eram la Sfânta Mănăstire Stomiu, am aflat despre o colegă de-a mea din şcoala primară că apucase pe o cale greşită şi făcea multe suflete să păcătuiască în Konița. Am început aşadar să mă rog să o lumineze Dumnezeu şi să-i dea în gând să urce la mănăstire, ca să-i vorbesc. Am pregătit şi câteva pasaje despre pocăință din Sfânta Scriptură şi din scrierile Părinților. Într-o zi a venit împreună cu alte două femei. I-am vorbit, şi părea că a înțeles. A continuat apoi să vină adeseori împreună cu copilul ei şi aducea lumânări, untdelemn, tămâie pentru biserică. Odată niște cunoscuți de-ai mei, închinători din Konița, mi-au spus: „Părinte, femeia asta se preface. Aici aduce lumânări şi tămâie, iar acolo jos continuă să păcătuiască cu ofițerii". Când aceea a venit din nou, am găsit-o în biserică sărutând icoanele. Atunci am început să strig la ea: „Pleacă de aici! i-am spus. Ai pângărit tot ținutul!...". Ea, sărmana, a plecat plângând. Nu a trecut mult timp şi am început să simt un mare război trupesc. „Ce este asta? mi-am spus. Niciodată nu am avut o astfel de ispită. Ce se întâmplă?". Nu puteam să găsesc pricina. Am făcut rugăciune. Nimic. Atunci am luat-o la deal spre Cămila[5]. „Mai bine să mă mănânce urşii", mi-am spus. Şi am înaintat destul în

[5] Aşa se numeşte un vârf de munte din munții Pindului, care are forma asemănătoare unei cămile.

munte, dar războiul nu mă slăbea. Am scos o secure mică pe care o aveam agățată la brâu şi mi-am lovit de trei ori piciorul, crezând că prin durere va fugi ispita. Pantoful s-a umplut de sânge, dar nimic! Deodată mi-a venit în minte acea femeie şi cuvintele pe care i le spusesem. „Dumnezeul meu, am spus atunci, eu am trăit acest iad numai pentru puțin şi nu-l pot îndura, dar această femeie, sărmana, trăieşte continuu acest iad... Iartă-mă că am osândit-o!". Şi îndată am simțit o răcorire dumnezeiască şi războiul trupesc a dispărut. Vezi ce face osândirea[6]?

Dacă trecem cu vederea greşelile celorlalți, atunci şi Dumnezeu le va trece cu vederea pe ale noastre

– Gheronda, astăzi, la alesul măslinelor, judecam pe unele maici, deoarece vedeam că nu-şi făceau treaba cu atenție.

– Caută să laşi deoparte judecările şi osândirile, căci apoi te va judeca şi pe tine Dumnezeu. Tu nu pui la un loc cu cele bune nici măcar o măslină puțin stricată?

[6] Starețul, povestind această întâmplare, dezvăluie totodată şi spiritul său martiric, care izvora din dragostea lui pentru Hristos. Această dragoste ardea în inima sa şi-l îndemna să se nevoiască şi să sufere mai presus de puterea sa. Adică nu ura față de trup a fost mobilul pentru care a înfruntat în acest fel această ispită, ci dragostea lui pentru Hristos. (Exemple asemănătoare întâlnim şi în *Viețile Sfinților*. Vezi viața Sfântului Martinian, 13 februarie). Starețul a povestit această întâmplare ca să scoată în evidență că prin osândire Harul lui Dumnezeu se îndepărtează de om. În nici un caz el nu ar fi recomandat cuiva o astfel de abordare a unei ispite trupeşti.

– Nu, Gheronda, sunt atentă ca să nu pun.

– Dacă şi Hristos ne va alege astfel la Judecată, suntem pierduți! Dar dacă trecem acum cu vederea greşelile celorlalți şi nu îi osândim, îi vom putea spune lui Hristos: „Hristoase al meu, pune-mă şi pe mine într-un colț de Rai!". Vă amintiți ce scrie în *Pateric* despre acel monah nepăsător care s-a mântuit pentru că nu osândea pe nimeni? Când a sosit ceasul morții, era foarte bucuros şi împăcat. Atunci Starețul său, ca să se folosească părinții ce se adunaseră de la chiliile de primprejur, l-a întrebat: „Frate, cum de nu te temi de moarte, de vreme ce ai trăit în nepăsare?". Iar fratele i-a răspuns: „Este adevărat că am trăit în nepăsare, însă de atunci de când am devenit monah, m-am străduit să nu osândesc pe nimeni. De aceea Îi voi spune acum lui Hristos: «Hristoase al meu, sunt un ticălos, dar cel puțin am păzit porunca Ta *«Nu judecați, ca să nu fiți judecați!»*". „Fericit eşti, frate, i-a spus atunci Starețul, căci te-ai mântuit fără osteneală!"[7].

– Gheronda, unii oameni duhovniceşti, atunci când văd pe cineva trăind în păcat, spun: „A, acesta, după cum merge, este pentru iad!".

– Ah, dacă oamenii lumeşti vor merge în iad din pricina vieții lor neînfrânate, oamenii duhovniceşti din pricina osândirii... Nu putem spune despre nimeni că va merge în iad. Nu ştim cum lucrează Dumnezeu. Adâncuri de neajuns sunt judecățile lui Dumnezeu. Să nu osândim pe nimeni, căci altfel

[7] Vezi *Patericul cel Mare,* vol. I, cap. 3, pf. 51, Ed. Sihăstriei „Naşterea Maicii Domnului", Panorama – Tesalonic, 1994, p. 344.

luăm judecata din mâinile lui Dumnezeu şi ne facem pe noi înşine dumnezei. Dacă ne întreabă Hristos în Ziua Judecății, atunci să ne spunem părerea...

CAPITOLUL 2

Lupta împotriva osândirii

Dacă ne vom întoarce către noi înşine, nu vom mai osândi pe ceilalți

Gheronda, atunci când văd o oarecare neorânduială la ascultare, osândesc în sinea mea.

– Tu să cauți la buna ta rânduială, iar nu la neorânduielile celorlalți. Să fii aspră cu tine însăți şi nu cu ceilalți. Ce treabă ai făcut astăzi?

– Am şters praful.

– Ai şters praful de pe ceilalți sau de pe tine însăți?

– Din păcate, l-am şters de pe ceilalți.

– Ascultă, vei începe să faci treabă în tine însăți când vei înceta să te preocupi de ceea ce fac cei din jurul tău. Dacă te ocupi de tine însăți şi încetezi să te ocupi de ceilalți, vei vedea numai greşelile tale, iar la ceilalți nu vei vedea nici o greşeală. Atunci te vei deznădăjdui, în sensul cel bun, de tine însăți şi te vei osândi numai pe tine însăți. Îți vei simți păcătoşenia şi te vei nevoi să te izbăveşti de propriile slăbiciuni.

Apoi, când vei vedea la ceilalți vreo slăbiciune, vei spune în sinea ta: „Oare eu mi-am biruit slăbiciunile? Aşadar, cum să am o asemenea pretenție de la ceilalți? De aceea să te cercetezi şi să veghezi pururea asupra ta ca să te izbăveşti de mândria ascunsă, dar să ai şi prihănire de sine cu discernământ, ca să nu îi osândeşti în sinea ta pe ceilalți. În felul acesta te vei îndrepta.

– Gheronda, Sfântul Isaac Sirul scrie: „Dacă iubeşti curăția, intră şi lucrează în via inimii tale, dezrădăcinează din sufletul tău patimile, străduieşte-te să nu cunoşti răutatea omului”[1]. Ce vrea să spună?

– Vrea să spună că trebuie să te întorci către sine şi să lucrezi asupra propriei persoane. Cum s-au sfințit Sfinții? S-au întors către ei înşişi şi îşi vedeau numai patimile lor. Prin prihănirea de sine pe care o aveau, au făcut să cadă solzii de pe ochii sufletului lor şi au ajuns să vadă limpede şi adânc. Se vedeau pe ei înşişi mai prejos decât toți oamenii şi îi considerau pe toți mai buni decât ei. Greşelile lor le vedeau mari, iar ale celorlalți foarte mici, deoarece vedeau cu ochii sufletului, iar nu cu ochii pământeşti. Aşa se explică faptul că spuneau: „Eu sunt mai rău decât toți oamenii”. Îşi curățiseră ochii sufletului, care deveniseră telescoape; de aceea îşi vedeau micile greşeli – paiele – ca pe nişte bârne. Noi însă, nu vedem greşelile noastre, deşi sunt bârne sau le vedem ca pe nişte paie[2]. Îi privim pe ceilalți cu microscopul şi vedem

[1] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice, Epistola IV*, pf. 48.

[2] Vezi *Matei* 7, 3.

păcatele lor ca fiind mari, pe când pe ale noastre nu le vedem, fiindcă ochii sufletului nostru nu s-au curățit.

Totul este să se curățească ochii sufletului. Când Hristos l-a întrebat pe orb: „Cum îi vezi pe oameni?”, acela I-a răspuns: „Ca pe nişte copaci”, fiindcă nu-şi dobândise încă cu desăvârşire lumina ochilor. A putut să vadă limpede abia când şi-a căpătat cu desăvârşire vederea. Vreau să spun că omul, atunci când ajunge într-o stare duhovnicească bună, pe toate le vede curate, iar greşelile celorlalți le îndreptățeşte, în sensul cel bun, fiindcă le vede cu ochi dumnezeiesc, şi nu cu ochi omenesc.

Dacă îi vom îndreptăți pe ceilalți, nu-i vom mai osândi

– Gheronda, când îmi vin gânduri de mândrie şi de osândire, încerc să-i îndreptățesc pe ceilalți. Aceasta înseamnă cădere sau luptă?

– E luptă. Dacă cineva stă şi cască gura şi intră o muscă în ea, o va scuipa. Dar mai bine este să fie atent să nu-i intre musca în gură.

– Adeseori însă îi osândesc pe ceilalți văzând ce fac.

– Nu poți să nu vezi ce se întâmplă în jurul tău. Trebuie însă să dobândeşti discernământ, astfel încât să le acorzi celorlalți circumstanțe atenuante şi să-i îndreptățeşti. Atunci îi vei vedea într-o lumină bună.

– Gheronda, în timpul slujbei mă luptă gândurile pentru faptul că o maică nu vine la strană să cânte, o alta cântă încet, şi ajung să osândesc mereu.

– Bine, dar nu te gândeşti că poate acea maică este obosită sau a durut-o ceva şi nu a mai putut dormi, şi de aceea nu cântă? Cunosc maici care, chiar dacă sunt atât de bolnave încât nu-şi pot târî picioarele din cauza febrei, se străduiesc să nu se vadă lucrul acesta, ca să nu li se spună să plece de la ascultarea pe care o fac şi astfel să nu o împovăreze pe o altă maică, care să vină în locul lor la ascultare. Aceasta nu te mişcă deloc?

– Mă mişcă, Gheronda, dar nu reuşesc întotdeauna să îndreptăţesc o maică atunci când se poartă urât.

– Te-ai gândit vreodată că e posibil ca acea maică să se poarte urât ca să-şi ascundă virtutea? Eu cunosc oameni care fac înadins neorânduieli şi sunt defăimaţi de aceia care nu se ocupă de ei înşişi. Sau se poate ca o maică să se poarte urât pentru că este obosită, dar se căieşte îndată. Tu o osândeşti, pe când aceea deja s-a pocăit pentru purtarea ei urâtă. În ochii oamenilor este umilită, însă în ochii lui Dumnezeu este la înălţime.

– Gheronda, îmi vine greu să mă pun în situaţia celuilalt ca să-i găsesc îndreptăţire.

– Să-l priveşti cu durere pe cel care greşeşte şi să-L slăveşti pe Dumnezeu pentru că în Ziua Judecăţii s-ar putea ca Dumnezeu să-ţi spună: „Eu, copilul Meu, ţi-am dat atâtea, însă tu de ce Mi te-ai purtat fără îndurare?". Să ai o vedere mai largă asupra lucrurilor. Să te gândeşti la trecutul omului, la prilejurile care i s-au dat pentru a se face mai bun şi la avantajele pe care le-ai avut şi tu, dar nu le-ai pus în valoare. În felul acesta vei fi mişcat sufleteşte de darurile pe care ţi le-a dat Dumnezeu, Îl vei slăvi şi

te vei smeri, deoarece nu te-ai arătat vrednic de ele. Totodată vei simţi dragoste şi durere pentru fratele care nu a avut avantajele tale şi vei face pentru el o rugăciune din inimă.

Există oameni care săvârşesc crime grozave, dar au multe circumstanţe atenuante. Cine ştie cum sunt aceşti oameni înaintea lui Dumnezeu? Dacă nu ne-ar fi ajutat Dumnezeu, poate că şi noi am fi ajuns nişte tâlhari. De pildă, un ucigaş a făcut douăzeci de crime, iar eu îl osândesc, dar nu mă gândesc ce trecut a avut. Cine ştie câte crime a făcut tatăl său? Câte furturi l-au pus să facă de mic... După aceea, când a fost tânăr, câţi ani o fi trăit în puşcării şi câte ticăloşii o fi învăţat de la alţi puşcăriaşi mai experimentaţi. Se poate ca el să fi avut ocazia să săvârşească nu douăzeci de crime, ci patruzeci, dar s-a abţinut. Pe când eu, cu ereditatea şi cu educaţia pe care le am, ar trebui să fac acum minuni. Am făcut? Nu. Prin urmare, nu am cuvânt de apărare. Dar chiar de săvârşeam douăzeci de minuni – însă puteam face patruzeci – tot n-aş avea cuvânt de apărare. Cu aceste gânduri alungăm osândirea şi ne înmuiem inima cea împietrită.

Să nu tragem uşor concluzii

– Gheronda, ce anume mă va ajuta să nu osândesc?

– Oare întotdeauna toate sunt aşa cum le gândeşti tu?

– Nu.

– Ei, atunci să spui: „Nu gândesc întotdeauna corect; de multe ori greşesc. Iată, în cazul acesta am gândit aşa, dar s-a dovedit că nu aveam dreptate. În cazul celălalt am judecat într-un fel, dar m-am înşelat, şi astfel l-am nedreptăţit pe celălalt. Aşadar nu trebuie să ascult de gândul meu". Fiecare dintre noi, mai mult sau mai puţin, a avut cazuri când s-a înşelat în judecata sa. Dacă-şi aduce aminte de cazurile când a judecat şi s-a înşelat, atunci va evita să osândească. Dar chiar dacă nu s-a înşelat niciodată, ci a avut dreptate, de unde ştie intenţiile celuilalt? Ştie cum s-a petrecut un lucru sau altul? Să nu tragem uşor concluzii.

Şi eu, când eram tânăr, osândeam la tot pasul. Pentru că trăiam cu puţină luare-aminte şi aveam o falsă evlavie, judecam tot ceea ce mi se părea a fi greşit. Căci, atunci când cineva trăieşte în lume puţin mai duhovniceşte, poate vedea multe cusururi la ceilalţi, şi mai deloc virtuţile. Pe cei care cultivă virtutea nu-i poate vedea, deoarece trăiesc în ascuns, dar îi vede pe cei care fac neorânduieli şi îi osândeşte. „Ăsta face aşa, ăla păşeşte aşa, celălalt priveşte aşa...".

Ştiţi ce am păţit odată? Am plecat cu un cunoscut de-al meu ca să participăm la Sfânta Liturghie la o mănăstire de la Monodendri, aflată la nouă ore distanţă de Konița. Când am intrat în biserică, cunoscutul meu s-a dus la strană ca să cânte, iar eu am intrat în strana din spatele psaltului; urmăream de acolo slujba şi psalmodiam încet. La un moment dat a venit o femeie destul de tânără îmbrăcată în negru, s-a aşezat lângă mine şi mă privea continuu. Mă privea şi îşi făcea cruce. Mă privea şi îşi făcea cruce... Începusem să mă tulbur. „Măi, spuneam în sinea mea, ce soi de om o fi şi femeia asta? De ce mă priveşte cu atâta neruşinare tocmai în biserică?". Eu nici pe surorile mele nu le vedeam când treceau pe lângă mine pe drum. Se duceau apoi şi se plângeau mamei mele: „M-am întâlnit cu Arsenie[3], spuneau ele, dar nu mi-a vorbit!". „Bine, îmi spunea mama, te întâlneşti pe drum cu surorile tale şi nu le vorbeşti?". „Oare eu mă uit să văd dacă cea care trece pe lângă mine este sora mea? i-am spus eu. Avem o mulţime de rude[4]. N-am altă treabă de făcut?". Vreau să spun că la astfel de extreme ajungeam. Să treacă pe lângă tine sora ta şi să nu-i vorbeşti! În sfârşit... De îndată ce s-a terminat Sfânta Liturghie, femeia aceasta în negru s-a dus şi l-a rugat pe preot să-mi spună să merg acasă la ea, deoarece semănam mult cu fiul ei care fusese ucis în război. Când am ajuns la casa femeii, am văzut fotografia fiului ei. Într-adevăr, semănam de parcă am fi fost fraţi. Sărmana femeie mă privea în biserică şi îşi făcea cruce ca şi cum l-ar fi văzut pe fiul ei. Iar eu îmi spuneam: „De ce mă priveşte femeia asta astfel tocmai în biserică, fără nici o frică de Dumnezeu?". Însă după aceea ştiţi cât de mult m-a schimbat lăuntric această întâmplare? „Ia te uită, mi-am spus, tu să ai astfel de gânduri cum că cine ştie ce fel de femeie este de nu se ruşinează deloc în biserică..., iar ea, sărmana, îşi pierduse copilul şi era îndurerată!".

[3] Numele de botez al Starețului.

[4] Starețul avea şapte fraţi. În acea vreme cele trei surori mai mari ale lui îşi întemeiaseră deja familie.

Altă dată l-am judecat pe fratele meu care pe atunci era militar. Furierul unității îmi trimisese un mesaj: „I-am dat fratelui tău două bidoane cu untdelemn. Ce s-a întâmplat cu ele?". „Dar el, am spus în sinea mea, aducea acasă soldați și-i găzduiam. Cum de-a făcut asta acum, să ia untdelemn de la armată?". Și îndată, plin fiind de indignare, i-am scris fratelui meu o scrisoare. Iar el mi-a răspuns: „Bidoanele să le ceri de la paraclisierul bisericii din vale!". Acesta trimisese untdelemnul în Konița la biserica din vale, fiindcă era săracă. „Bravo, Paisie! mi-am spus atunci. Cealaltă dată ai judecat-o pe acea sărmană, iar acum pe fratele tău. Altă dată să nu mai judeci pe nimeni!". Vreau să spun că atunci când vedeam că mă înșelam în judecata mea, mă cercetam pe mine însumi: „În cutare situație am spus despre celălalt că a acționat într-un fel, dar lucrurile stăteau altfel. Altă dată am tras o concluzie, dar era greșită". În felul acesta m-am pus pe mine însumi la punct. „Altă dată, mi-am spus, nu vei mai judeca deloc! S-a terminat! Ai mintea strâmbă și pe toate le vezi anapoda. Caută să devii un om corect!". După aceea, când mi se părea ceva strâmb, îmi spuneam: „Cred că altfel stau lucrurile aici, dar eu sunt cel care nu înțeleg bine. Ori de câte ori am pus gândul de-a stânga, m-am înșelat". Am ajuns să-i îndreptățesc pe toți abia când am început să mă scârbesc de mine însumi; pentru ceilalți găseam întotdeauna circumstanțe atenuante și numai pe mine mă judecam. Dar dacă omul nu se supraveghează pe sine, pe toate le tratează cu nepăsare, iar apoi la Judecată nu va avea cuvânt de îndreptățire.

Este nevoie de bărbăție ca să tai obiceiul de a osândi[5].

Așadar:
Pune început bun! STOP.
STOP gândurilor de judecată! Amin.
Îți doresc o bună curățire a minții și a inimii.
Amin.

[5] Starețul a scris aceste cuvinte sub forma unei telegrame către o soră începătoare.

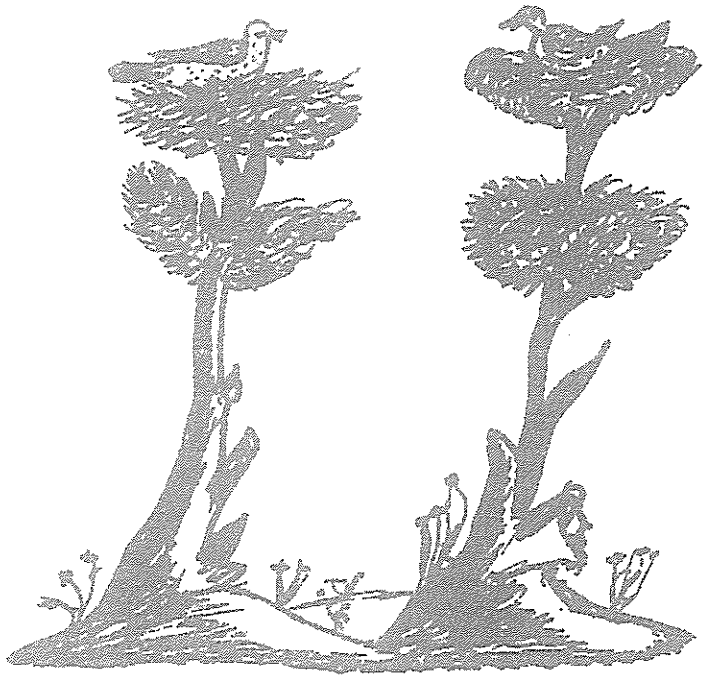

PARTEA A PATRA

ODRASLE ALE IUBIRII DE SINE ŞI ALE MÂNDRIEI

Invidia – Mânia – Întristarea

«Când omul ajunge să se bucure de sporirea celorlalţi, atunci Hristos îi va da lui toată sporirea acelora, iar el se va bucura cât se vor bucura toţi ceilalţi la un loc. Şi atunci, firește, multă va fi şi sporirea şi bucuria lui».

CAPITOLUL 1

Otrava invidiei

Invidia este una dintre cele mai mari patimi

Gheronda, invidiez o maică.

– Ştiu pe care maică o invidiezi... Am aflat însă că şi ea te invidiază pe tine. Eu mă voi ruga ca amândouă să-l invidiaţi pe râvnitorul Ilie, iar acela să vă alunge invidia şi să vă dea din râvna sa cea dumnezeiască. Amin.

– Gheronda, atunci când invidiez, încerc să mă justific raţional.

– Nu este mai bine dacă te străduieşti de la început să nu invidiezi? Invidia este un lucru de râs. Trebuie să-ţi pui puţin mintea la treabă ca să poţi scăpa de invidie; nu este nevoie pentru asta să faci nevoinţe mari şi multă asceză, fiindcă invidia este o patimă sufletească. Ia aminte ca să nu laşi să te biruiască patima invidiei, căci ea este una dintre cele mai mari patimi. Ştii unde poate ajunge omul de la invidie? La

pizmă şi clevetire. Iar clevetirea plină de zavistie face mult mai mult rău decât pizma.

– Ce are în ea invidia?

– Dar ce nu are? Are mândrie, egoism, iubire de sine. Nu are dragoste şi, fireşte, nici smerenie.

– Adică este cu neputinţă ca omul invidios să aibă dragoste?

– Fireşte că este cu neputinţă! Nu poate un om să aibă invidie şi în acelaşi timp să aibă şi dragoste. Şi chiar dacă are puţină dragoste, aceasta nu este curată, deoarece aşa cum este pe dinăuntru, tot astfel iubeşte şi în afară. Invidia întinează dragostea şi bunătatea, aşa cum şoarecele mort întinează tot untdelemnul, atunci când cade în chiup.

– Gheronda, eu cred că invidiez deoarece nu mă simt împlinită lăuntric.

– Cum să te simţi împlinită lăuntric, când vrei să se facă toate voile tale?

– Dar atunci când doresc ceva care i se dă unei alte maici?

– De vreme ce Dumnezeu a spus: *„Să nu doreşti nimic din câte are aproapele tău!"*[1], cum să dorim ceva ce este al altuia? Nici măcar cele mai însemnate porunci să nu le păzim? După aceea viaţa noastră devine iad. *„Fiecare este ispitit de pofta sa"*[2], spune Sfântul Iacov, ruda Domnului. Aceste dorinţe vor chinui sufletul şi în iad. Iar dacă Dumnezeu ne va lua în Rai, fără să ne fi izbăvit de invidie, nici acolo nu vom găsi odihnă, fiindcă vom avea aceleaşi dorinţe iraţionale.

[1] Vezi *Ieşire* 20,17; *Deuteronom* 5, 21.

[2] *Iacov* 1, 14.

Invidia otrăveşte dragostea cea multă a femeii

– Gheronda, de ce patima invidiei există la femei într-o măsură mai mare decât la bărbaţi?

– Deoarece femeia are sădită în firea ei multă bunătate şi dragoste, diavolul o războieşte mult: îi aruncă invidia cea otrăvitoare şi îi otrăveşte dragostea. Iar când dragostea ei este otrăvită şi devine răutate, atunci femeia din albină devine viespe şi îl întrece pe bărbat în duritate. Şi vezi, în timp ce unui bărbat îi este de ajuns să plece de lângă el persoana nedorită, ca să n-o mai vadă în faţa ochilor, femeia, care a fost dăruită de Dumnezeu prin creaţie cu multă afecţiune, nu se mulţumeşte cu faptul de a dispărea persoana pe care o invidiază şi de a nu o mai avea în faţa ochilor, ci ar dori ca ea să şi moară. Adică... soluţii sigure!

M-am temut întotdeauna de răutate, căci, atunci când ea este împletită cu invidia şi cu încăpăţânarea, poate duce la o stare demonică. După aceea omul nu mai ţine cont nici de Dumnezeu şi devine demon în toată regula. Îi chinuieşte şi pe alţii, se chinuieşte şi el şi se va chinui veşnic – ferească Dumnezeu! –, dacă nu leapădă invidia.

Femeia trebuie să fie foarte atentă la patima invidiei. Se impune să golească dragostea ei de orice urmă de egoism, pentru ca dragostea cea multă pe care o are să rămână curată.

– Şi cum se poate ajunge la asta?

– Dacă-şi va depăşi micimile de suflet şi va cultiva bărbăţia şi noblеţea duhovnicească, jertfa. Noblеţea este antidotul invidiei. Dar, din păcate, puţini sunt cei care au noblеţe.

Invidia ne slăbeşte puterile

– Gheronda, nu am deloc curaj.

– Nu ai curaj pentru că eşti invidioasă. Când cineva invidiază, se mâhneşte, nu mai poate nici să mănânce, şi atunci slăbeşte şi îşi pierde curajul; iar ceilalţi ajung să creadă despre el că este un mare ascet.

– Mă simt neputincioasă şi foarte săracă duhovniceşte.

– Tu ai multe puteri, dar le iroseşti cu invidia asta prostească şi, deşi eşti fiică de nobil, te văicăreşti ca o ţigăncuşă nefericită. Ai spori mult în viaţa duhovnicească, dacă nu te-ai împiedica în invidie. Ia aminte că invidia îţi secătuieşte toate puterile sufleteşti şi trupeşti pe care le-ai putea aduce jertfă lui Dumnezeu. Dacă ai alunga invidia, rugăciunea ta ar avea putere.

Invidia îl slăbeşte duhovniceşte pe om. De ce credeţi că Apostolii nu au putut să scoată demonul din copilul îndrăcit[3], deşi primiseră de la Hristos această putere şi scoseseră şi altă dată demoni? Deoarece i-au invidiat pe cei trei Ucenici, pe Petru, pe Iacov şi pe Ioan[4], pe care Hristos îi luase pe munte la Schimbarea la Faţă. Hristos ar fi putut să-i ia pe toţi Ucenicii, dar nu toţi erau în stare să cuprindă taina aceasta. De aceea i-a luat pe cei care puteau să o cuprindă. Credeţi că nu-i iubea şi pe ceilalţi Ucenici? Sau îl iubea pe Ioan mai mult decât pe ceilalţi? Nu, dar Ioan Îl iubea pe Hristos mai mult decât ceilalţi Ucenici şi de aceea putea înţelege mai bine dragostea lui Hristos. Avea „capacitate" mare; bateria lui era mare.

[3] Vezi *Matei* 17, 16; *Marcu* 9, 18; *Luca* 9, 40.

[4] Vezi *Matei* 17, 1; *Marcu* 9, 2; *Luca* 9, 28.

Vedeţi cum invidia a îndepărtat Harul lui Dumnezeu de la ceilalţi Apostoli şi astfel nu l-au putut tămădui pe copilul demonizat? De aceea Hristos a spus: *„O, neam necredincios şi desfrânat! Până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda?"*[5].

Cel care-şi îngroapă darurile invidiază darurile celorlalţi

– Cum va putea cineva care invidiază să biruiască invidia?

– De cunoaşte darurile cu care l-a înzestrat Dumnezeu şi le pune în valoare, nu va mai invidia, iar viaţa lui va deveni Rai. Mulţi nu-şi văd darurile pe care le-au primit de la Dumnezeu, ci văd numai darurile celorlalţi şi îi cuprinde invidia. Se socotesc nedreptăţiţi, înjosiţi, şi astfel se chinuiesc şi îşi fac viaţa amară. „De ce acesta să aibă aceste daruri, iar eu să nu le am?", spun ei. Dar tu ai nişte daruri, iar acela are altele. Vă amintiţi de Cain şi de Abel? Cain nu s-a uitat la darurile lui, ci la darurile lui Abel. Aşa a început să crească în el invidia faţă de fratele său, după care s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. În cele din urmă, de la invidie a ajuns la ucidere[6]. Şi poate că el avea daruri mai multe şi mai mari decât Abel.

– Dar cum se poate ca cineva, când vede darurile celorlalţi, să nu-i invidieze, ci să se bucure?

[5] *Matei* 17, 17; Vezi şi *Marcu* 9, 19; *Luca* 9, 41.

[6] Vezi *Facere* 4, 3-8.

– Dacă-şi pune în valoare darurile şi nu le îngroapă, atunci se va bucura de darurile celorlalţi. Sunt câţiva ani de când văd aici o maică care, deşi are o voce frumoasă şi multă evlavie, nu merge să cânte. Şi fiindcă îşi îngroapă darul şi nu cântă, se ofileşte de invidie atunci când o aude cântând pe cealaltă, care nici măcar nu are o voce atât de bună. Nu se gândeşte că ei i-a dat Dumnezeu o voce mai bună, dar nu o cultivă.

De aceea spun că fiecare trebuie să caute să vadă dacă nu cumva darul pe care îl vede la altul şi pentru care îl invidiază îl are şi el, dar nu-l cultivă. Sau poate că Dumnezeu i-a dat un alt dar. Căci Dumnezeu nu nedreptăţeşte pe nimeni: fiecăruia i-a dat un dar deosebit care să-l ajute în sporirea lui duhovnicească.

Aşa cum un om nu seamănă cu celălalt, tot astfel şi darul unuia nu seamănă cu darul celuilalt. Aţi observat vreodată mazărea sălbatică pe care o aveţi acolo jos lângă gard? Toate vrejurile pornesc dintr-o singură rădăcină, dar au culori diferite, unul fiind mai frumos decât celălalt. Cu toate acestea nu se invidiază unul pe altul, ci fiecare se bucură de culoarea pe care o are. Vedeţi şi păsările? Fiecare are darul ei, ciripitul ei.

Să-şi găsească, aşadar, fiecare darurile pe care i le-a dat Bunul Dumnezeu şi să-L slăvească, nu în mod egoist, fariseic, ci smerit, recunoscând faptul că nu s-a arătat vrednic de darurile lui Dumnezeu, iar pe viitor să le pună în valoare.

– Gheronda, eu le invidiez pe unele maici, pentru că au daruri pe care eu nu le am.

– Ţi-a dat şi ţie Dumnezeu atâtea daruri, iar tu invidiezi darurile celorlalţi? Îmi aminteşti de fata unui cofetar din Konița. Tatăl ei îi dădea în fiecare zi o bu-

căţică de prăjitură, ca să nu mănânce dintr-o bucată mai mare, dar ea îi vedea pe copiii de la şcoală mâncând câte o bucată mare de turtă de mălai şi îi invidia. „Ce bucată mare mănâncă ăştia! Mie tatăl meu îmi dă doar o bucăţică". Poftea turta pe care o mâncau ceilalţi copii, în timp ce ea avea acasă o întreagă cofetărie şi mânca prăjituri! Vreau să spun că nici tu nu preţuieşti marile daruri pe care ţi le-a dat Dumnezeu, ci vezi numai darurile celorlalţi şi îi invidiezi.

Să nu fim nemulţumitori faţă de Dumnezeu, Părintele nostru cel Bun, Care a înzestrat toate făpturile Sale cu diferite daruri, căci el ştie de ce anume are trebuinţă fiecare, ca să nu se vatăme. Însă noi de multe ori facem ca şi copiii mici şi ne plângem că nu ne-a dat şi nouă Părintele un franc sau doi, aşa cum a dat fraţilor noştri, în timp ce nouă ne-a dat o bancnotă de o sută. Ne gândim că ceea ce ne-a dat nouă este un nimic, fiindcă luăm bancnota drept o simplă hârtie şi ne lăsăm impresionaţi de bănuţul de un franc sau de doi franci pe care l-a dat fraţilor noştri. Şi astfel începem să plângem şi să ne arătăm indignaţi faţă de Bunul nostru Părinte[7].

Invidia cea bună

– Gheronda, o invidiez pe o maică, deoarece văd că are smerenie, simplitate, evlavie.

– O să mă rog ca să moară. Vrei să moară?

– Nu, Gheronda! E adevărat că invidiez binele celuilalt, dar nici prin minte nu-mi trece să-i doresc

[7] Fragment dintr-o epistolă a Stareţului către o monahie, scrisă în 1968.

răul. Nu-mi doresc ca celălalt să nu aibă virtuți, ci aș vrea să am și eu ceva bun.

– Ei, atunci să împărțim binele ăsta frățește: tu să ai jumătate și sora jumătate! Nu te mâhni! Este bună invidia pe care o ai; râvnești *„cele mai bune”*[8]...

– Adică există și invidie bună?

– Da, când cineva invidiază binele altuia și în același timp se bucură de sporirea lui, atunci această invidie este bună. Dacă însă se mâhnește când îl vede pe celălalt că sporește sau se bucură cu viclenie de necazul aceluia, această invidie este rea. Să presupunem că invidiezi o maică, deoarece are voce bună și cântă frumos. Dacă auzi că a răguşit și nu poate cânta, iar tu te bucuri, aceasta înseamnă că invidia ta are răutate, are otravă. Dacă te mâhnești, aceasta arată că invidia ta nu are răutate, ci pur și simplu ai vrea și tu să cânți bine.

– Cum se poate dobândi invidia cea bună?

– Străduiește-te să curățești invidia pe care o ai, ca să devină invidie bună. Adică să te bucuri pentru sora care sporește și să te lupți să o imiți. Astfel te vei schimba duhovnicește și va rămâne înlăuntrul tău Harul lui Dumnezeu, care dăruiește veselia cerească încă din această viață.

– Poate ajunge cineva de la invidia cea bună la invidia cea rea?

– Sigur că poate, dacă nu are lucrare lăuntrică. Este nevoie de multă atenție.

– Gheronda, eu nu pot să-mi dau seama întotdeauna dacă ceea ce simt pentru sporirea unei maici este invidie bună sau rea.

[8] Vezi *I Corinteni* 12, 31.

– Întreabă-te pe tine însăți: „Dacă maica ar face o minune, ce aș simți? Sau dacă ar cădea în ispită și ar scădea în ochii oamenilor, m-aș bucura sau m-aș mâhni?”. Din răspunsul pe care îl vei da, vei înțelege dacă invidia pe care o ai este bună sau rea. Dar ia spune-mi, dacă auzi că maica pe care o invidiezi a căzut în nepăsare și că nu-și îndeplinește îndatoririle duhovnicești, ci pune magnetofonul să spună „Doamne Iisuse”, te vei mâhni?

– Da, mă voi mâhni, dar cred că nici nu mă voi bucura dacă voi auzi că sporește mereu.

– Ascultă, dacă tu nu poți să alergi repede, să te bucuri de cel ce aleargă iute, nu să te mâhnești. Dacă vrei să sporești duhovnicește, să te bucuri atunci când maicile sporesc și să-L rogi pe Dumnezeu ca ele să sporească mereu, iar tu să ajungi la măsura lor. Pe când eram frate începător[9], trăia în mănăstire un alt frate începător, cam de aceeași vârstă cu mine, care ajunsese la o măsură duhovnicească foarte înaltă; chipul său strălucea. Era model și pildă în toate; era foarte luptător și silitor. Avea atât de multă evlavie, încât și părinții mai bătrâni se ridicau în picioare din respect atunci când el trecea prin fața lor. Mai mult m-am folosit de acest frate, decât de toate cărțile pe care le citisem până atunci, căci era o pildă vie. Odată mă durea inima. S-a întâmplat atunci să treacă pe la chilia mea acest frate și i-am spus să facă rugăciune pentru mine. Nu a apucat bine să se îndepărteze, că îndată mi-a trecut durerea. Altă dată a venit la mănăstire un demonizat și cerea părinților să-l tămă-

[9] În Sfânta Mănăstire Esfigmenu (Sfântul Munte Athos), în 1953.

duiască. Atunci egumenul a spus acestui frate: „Hai, mergi şi fă vreo rugăciune ca să plece demonul de la omul acesta chinuit!". „Cu rugăciunile Sfinției Voastre, a răspuns acela, să izgonească Hristos demonul!". Şi de îndată ce s-a îndepărtat fratele, demonul a fugit. O astfel de îndrăznire avea înaintea lui Dumnezeu! La aşa o măsură duhovnicească ajunsese!

Îl rugam, aşadar, pe Dumnezeu ca acest frate să ajungă la măsura Sfântului al cărui nume îl purta, iar eu să ajung la măsura lui. Tot aşa să faci şi tu, şi vei vedea cu ochii tăi lucrarea lui Dumnezeu.

Când omul ajunge să se bucure de sporirea celorlalți, atunci Hristos îi va da lui toată sporirea acelora, iar el se va bucura cât se vor bucura toți ceilalți la un loc. Şi atunci, firește, multă va fi şi sporirea şi bucuria lui.

CAPITOLUL 2

Mânia, vrăjmaşul păcii lui Dumnezeu

Să întoarcem mânia împotriva patimilor

Gheronda, vreau să mă izbăvesc de mânie. Văd că este nepotrivit pentru un monah să se mânie.

– Mânia, mânia cea curată, este o putere a sufletului. Dacă cel blând din fire este ajutat să sporească duhovniceşte de blândețea pe care o are, cel mânios este ajutat şi mai mult de această putere a sufletului care este mânia; este de ajuns ca puterea aceasta a mâniei să o îndrepte împotriva patimilor sale şi a celui viclean. Dacă n-o pune în valoare în această direcție, va profita diavolul de ea. Cel blând din fire, dacă nu se luptă să dobândească bărbăție, nu poate face salturi. Pe când cel mânios, dacă ia o hotărâre plină de bărbăție şi-şi îndreaptă mânia împotriva răului, se înalță de îndată. De aceea salturile în viața duhovnicească le fac cei care au puțină nebunie.

– Deci, dacă înțeleg eu bine, ar trebui să mă mânii pe diavol şi nu pe maici.

– La început te mânii pe ceilalți; după aceea, dacă te nevoiești, te vei mânia pe aghiuță, iar la sfârșit vei ajunge să te mânii numai pe omul tău cel vechi, pe patimile tale. Străduiește-te, așadar, să te mânii numai pe aghiuță și pe patimile tale, iar nu pe maici.

– Mânia și încăpățânarea pe care le am sunt patimi copilărești?

– Nu, binecuvântato! Un copil mic este îndreptățit să se mânie, să bată din picioare, să strige: „Nu vreau, nu vreau!". Însă, atunci când crește, trebuie să le lepede pe acestea și să păstreze doar simplitatea copilărească, nevinovăția, dar să nu păstreze și nebuniile copilărești. Și vezi după aceea unde ajung unii!... Atunci când se mânie, se dau cu capul de pereți. Din fericire, Dumnezeu S-a îngrijit să-l facă pe om cu capul tare, și așa nu pățește nimic. Alții își sfâșie hainele! Era cineva care din pricina mâniei își sfâșia în fiecare zi cămașa. O făcea bucăți. Se descărca pe cămașă ca să nu se descarce pe alții.

– Adică mânia este o răbufnire?

– Da, dar nu este mai bine ca omul să răbufnească asupra omului său celui vechi, decât asupra celorlalți?

De ce ne mâniem?

– Gheronda, eu nu consider că mă mânii, ci pur și simplu doar mă enervez.

– Cum se poate asta, măi copilă? Dacă te enervezi, trebuie să te cercetezi să vezi dacă nu cumva ai patima mâniei. Altceva este dacă se enervează cineva și scapă vreun cuvânt, pentru că este obosit sau are

vreo problemă, vreo durere etc. Atunci, dacă celălalt îi spune „Bună ziua!", el poate să-i răspundă: „Mai lasă-mă în pace și tu!". Bine, dar i-a spus „bună ziua", nu i-a spus ceva rău. El însă este obosit, are durerea lui, de aceea reacționează astfel. Vezi, chiar și cel mai răbdător măgăruș, atunci când îl încarci peste măsură, dă cu copita.

– Gheronda, atunci când nu sunt împăcată cu mine însămi mă enervez din orice și reacționez urât.

– Dacă nu ești împăcată cu tine însăți înseamnă că ai o indispoziție sufletească și este firesc după aceea să reacționezi urât. După cum, când cineva este bolnav trupește, își pierde uneori răbdarea și obosește, de pildă, să-i mai asculte pe ceilalți vorbind, tot astfel și atunci când nu se află într-o stare duhovnicească bună, îi lipsește trezvia, răbdarea, îngăduința.

– Gheronda, cine-i de vină că mă mânii chiar și pentru cel mai mic lucru?

– E de vină faptul că crezi că întotdeauna greșesc ceilalți. La tine, mânia se trage de la gândurile de-a stânga pe care le ai față de ceilalți. Dacă pui gânduri de-a dreapta, nu vei cerceta ce ți-au spus sau cum ți-au spus, ci vei lua greutatea asupra ta și nu te vei mai mânia.

– Însă nu pot să cred că întotdeauna greșesc eu.

– Se vede că ai înlăuntrul tău o mândrie ascunsă. Să fii atentă, căci mânia are în ea îndreptățire, mândrie, lipsă de răbdare, nerușinare.

– De ce astăzi oamenii se enervează atât de ușor?

– Acum şi muştele se enervează! Sunt încăpăţânate, ţin la voia lor!... Mai demult fugeau dacă le alungai. Dar acum insistă... Este însă adevărat că unele profesii din zilele noastre nu numai că nu ajută la dobândirea liniştii sufleteşti, ci chiar şi pe omul liniştit din fire îl pot face nervos.

– Gheronda, eu, atunci când eram în lume, mă mâniam mult. Aici, la mănăstire, de ce nu mă mânii?

– De multe ori omul se revoltă şi răbufneşte din pricina unor cauze exterioare, pentru că nu-şi găseşte odihna în ceea ce face, ci vrea altceva. Dar aceste reacţii exterioare sunt ca o pulbere care se scutură când omul găseşte ceea ce îl odihneşte.

„Mâniaţi-vă şi nu păcătuiţi!”[1]

– Gheronda, indignarea vine din egoism?

– Nu întotdeauna. Există şi o indignare dreaptă, dumnezeiască. Proorocul Moise ţinea în mâini lespezile de piatră cu poruncile şi, când i-a văzut pe israeliţi jertfind viţelului de aur, le-a aruncat jos şi le-a spart[2], mişcat fiind de sfântă indignare. Înainte de a urca pe Muntele Horeb[3], ca să primească poruncile, le spusese ce trebuie să facă până se va întoarce. Apoi ei înşişi au văzut fulgerele pe Horeb, dar fiindcă Moise întârzia să se întoarcă, au început să caute un dumnezeu (căruia să i se închine). Au mers, aşadar, la

[1] *Psalmul* 4, 4.

[2] Vezi *Ieşire* 32, 1-24.

[3] Denumire dată Muntelui Sinai, întâlnită în Vechiul Testament.

Aaron şi i-au spus: „Nu ştim ce se întâmplă cu Moise. Cine ne va povăţui acum? Scoală-te şi fă-ne dumnezei care să ne conducă!”. La început Aaron s-a împotrivit, dar apoi a cedat. Deci s-au trudit de au făcut un cuptor, au aruncat într-însul toate obiectele de aur pe care le primiseră de la egipteni înainte de plecarea din Egipt[4], şi au făcut un viţel de aur. L-au aşezat pe o piatră şi au început să bea şi să petreacă. „Ăsta ne va conduce”, spuneau ei. Atunci Dumnezeu i-a spus lui Moise: „Coboară repede, căci poporul s-a lepădat de Dumnezeu”. Pe când cobora Moise din Sinai, a auzit strigăte. Isus al lui Navi, care îl aştepta puţin mai jos, l-a întrebat: „Ce se întâmplă? Ne-au atacat duşmanii?”. „Aceste strigăte nu sunt de război, ci de petrecere”, i-a spus Moise. Când s-au apropiat, ce să vadă? Israeliţii petreceau şi se bucurau că viţelul avea să-i conducă în Pământul Făgăduinţei! Vezi, era de aur!... Atunci Moise s-a mâniat şi a aruncat jos tablele cu poruncile şi le-a spart.

Se poate ca un om duhovnicesc să se enerveze, să se indigneze şi să strige, dar pentru probleme serioase şi duhovniceşti. Nu are însă răutate înlăuntrul său şi nici nu-i face rău celuilalt. Oare nu spune David: *„Mâniaţi-vă şi nu păcătuiţi”*[5]?

[4] Vezi *Ieşire* 11, 1-3 şi 12, 36-37. Israeliţii, cu puţin înainte de ieşirea din Egipt, au împrumutat de la egipteni, potrivit poruncii lui Dumnezeu, vase de argint şi de aur şi îmbrăcăminte. Nu au mai înapoiat aceste obiecte, fiindcă între timp au murit toţi cei întâi născuţi ai egiptenilor, iar Faraon s-a înfricoşat şi i-a alungat îndată pe evrei din Egipt.

[5] *Psalmul* 4, 4.

„Gătitu-m-am şi nu m-am tulburat”[6]

– Gheronda, cum să scap de mânie?

– Scopul este să nu ajungi la mânie. Şi laptele, dacă nu apuci să-l dai jos de pe foc atunci când se umflă, se varsă.

– Şi cum să fac să nu ajung să mă mânii?

– Este nevoie de trezvie. Să te supraveghezi pe tine însăţi şi să-ţi stăpâneşti mânia, ca să nu se înrădăcineze înlăuntrul tău patima, căci după aceea, chiar şi cu securea de vrei să o tai, ea va da mereu lăstari. Să-ţi aduci aminte de ceea ce a spus David: *„Gătitu-m-am şi nu m-am tulburat”*[7]. Ai văzut ce făcea acel monah? De îndată ce ieşea din chilia sa, îşi făcea cruce şi spunea: „Dumnezeul meu, păzeşte-mă de ispite!” şi era gata să înfrunte ispita. Ca şi cum ar fi fost într-un post de observaţie din care privea să vadă de unde avea să-i vină ispita, ca să se apere. Dacă vreun frate se purta urât cu el, era gata să-i răspundă cu blândeţe şi smerenie. La fel să faci şi tu.

– Gheronda, uneori, când apare o ispită, îmi spun în sinea mea: „N-o să scot o vorbă”, dar până la urmă tot izbucnesc.

– Ce înseamnă că izbucneşti? Şi după ce izbucneşti, ce se întâmplă? Iei foc? Se pare că nu ai prea multă răbdare, de aceea rabzi până la un punct, după care răbufneşti. Mai ai nevoie de încă puţină răbdare... Înainte de a vorbi, să zici de două-trei ori Rugăciunea lui Iisus, ca să primeşti puţină lumină. Era o femeie care atunci când

[6] *Psalmul* 118, 60.

[7] *Psalmul* 118, 60.

se mânia spunea „Crezul” şi abia după aceea vorbea. Vezi ce nevoinţă fac unii oameni din lume!

– Ce să fac când reacţionez la purtarea urâtă a unei surori?

– S-o priveşti pe soră cu bunătate. Să te străduieşti să o îndreptăţeşti cu dragoste. Aceasta te va ajuta să dobândeşti în chip firesc o stare duhovnicească bună şi statornică. Iar dacă va veni patima mâniei, va găsi ocupat locul inimii tale de către dragoste şi nu va mai putea rămâne, ci va pleca.

Cu smerenia şi tăcerea potolim mânia

– Gheronda, cum poate cineva să-şi potolească mânia?

– Mânia o potolim cu smerenia şi cu tăcerea. De ce spunem că şarpele este înţelept? Deşi are o armă puternică, otrava, cu care poate să ne facă mult rău, totuşi atunci când aude un zgomot cât de uşor, îndată pleacă; n-o înfruntă faţiş, ci se retrage din faţa mâniei. Tot astfel şi tu, dacă cineva îţi spune vreun cuvânt şi te jigneşte, să nu-i răspunzi. Dacă tăci, îl dezarmezi pe celălalt. Odată la Colibă, Dikas, motanul cel mare, a văzut o broscuţă şi s-a dus să o lovească, aceea însă nu s-a mişcat deloc. Atunci Dikas a lăsat-o şi a plecat. Broscuţa cu tăcerea şi cu... smerenia ei l-a biruit. Dacă s-ar fi mişcat puţin, Dikas ar fi sărit asupra ei şi ar fi dat în ea ca într-o tobă.

– Atunci când eu şi o altă maică nu cădem de acord într-o anumită privinţă şi fiecare ţine la părerea ei, ajungem la impas şi mă enervez.

– Ascultă, una din voi trebuie să se smerească şi să cedeze; altfel nu se poate. Dacă doi oameni vor să treacă un lemn lung printr-o uşă mică, trebuie ca unul să dea înapoi, ca să intre mai întâi celălalt. Altminteri, nu vor putea să treacă. Când fiecare insistă în părerea sa este ca şi cum s-ar lovi cremenea de piatră şi ar sări scântei. Farasioții[8], când cineva insista în părerea lui, spuneau: „Haide, să fie capra a ta şi țapul al meu"[9]. Şi astfel evitau cearta. În tot cazul, cel care cedează, câştigă, deoarece se lipseşte de ceva, face o jertfă, iar asta îi aduce bucurie şi pace.

– Cum stau lucrurile atunci când cineva se poartă corect în afară şi cedează în fața celuilalt, dar înlăuntrul său se împotriveşte?

– Aceasta înseamnă că înlăuntrul său mai trăieşte încă omul cel vechi şi se luptă cu el.

– De ce însă, Gheronda, deşi se poartă corect, nu are pace înlăuntrul său?

– Cum să ai pace? Ca să aibă omul pace, şi lăuntric trebuie să aibă o aşezare duhovnicească bună. Atunci pleacă mânia, neliniştea şi vine în om pacea lui Dumnezeu. Iar atunci când vine pacea în sufletul său, face să dispară fumul mâniei, se curățesc ochii sufletului şi vede limpede. De aceea Hristos numai despre cei *„făcători de pace"* spune că *„fiii lui Dumnezeu se vor chema"*[10].

[8] Locuitorii din ținutul Farasa din Capadocia, locul de unde* Starețul Paisie era originar.

[9] Din cauză că este productivă, capra valorează mai mult decât țapul.

[10] *Matei* 5, 9.

CAPITOLUL 3

Întristarea cea stricătoare de suflet

Bucuria este de la Hristos, întristarea este de la diavol

Gheronda, sunt foarte mâhnită în ultima vreme.

– De ce te mâhneşti? Ți s-au înecat corăbiile? Unde le-ai dus de s-au scufundat? În Atlantic? Bine, dar corăbiile nu se scot în larg pe un astfel de timp. Câte s-au scufundat?

– S-au scufundat toate.

– Ei, atunci ai rămas fără agoniseală şi poți deveni o monahie bună! De ce nu-L slăveşti neîncetat pe Dumnezeu? Ce îți lipseşte? Înțeleg să fie întristat un om care se află departe de Hristos, dar să fie întristat un om care este lângă Hristos, asta n-o mai înțeleg, căci chiar şi o durere de ar avea, aceasta este îndulcită de Hristos.

După cum am înțeles eu, în om nu există otravă, căci dacă omul atinge otrava de Hristos, aceasta se

va preface în sirop dulce. Dacă cineva are înlăuntrul lui otravă înseamnă că nu-şi reazemă problemele de Hristos.

Bucuria este de la Hristos, tristeţea este de la diavol. Ştiţi cât mă mâhnesc când văd vreun monah care arată ca un băcan păgubit? Altceva este întristarea cea după Dumnezeu, tânguirea cea împletită cu veselie. Atunci omul se veseleşte. Tăcerea şi străpungerea pe care le are picură miere în inima lui. Când văd un astfel de om, sunt gata să-i sărut picioarele.

– Cum îşi poate da seama cineva dacă întristarea lui este cu adevărat după Dumnezeu?

– Să presupunem că omul face un păcat şi se întristează. Dacă se întristează cu mărime de suflet pentru căderea lui, adică pentru faptul că L-a mâhnit pe Hristos, simte înlăuntrul său o durere dulce, fiindcă Dumnezeu îi presară în suflet dulceaţă şi mângâiere dumnezeiască. Această întristare este după Dumnezeu. Însă, când omul simte o continuă întristare amestecată cu nelinişte şi deznădejde, trebuie să înţeleagă că această întristare nu este după Dumnezeu. Întristarea cea după Dumnezeu este bucurie duhovnicească şi aduce în suflet mângâiere, pe când întristarea care nu este după Dumnezeu aduce nelinişte şi ne duce în impas.

– Ce se întâmplă în cazul în care un om duhovnicesc se mâhneşte pentru că un eretic se foloseşte de numele lui şi face rău oamenilor[1]?

[1] Monahia care a pus întrebarea îi avea în vedere pe acei oameni care foloseau numele Stareţului ca să slujească intereselor lor sau ca să convingă lumea să primească înşelările lor.

– Această mâhnire este îndreptăţită şi omul trebuie să se mâhnească, fiindcă se vatămă mulţi. Dar şi în acest caz, trebuie să înfrunte problema într-un mod duhovnicesc. Dacă se smereşte şi spune: „Dumnezeul meu, nu vreau ca oamenii să pătimească ceva rău! Luminează-i ca să înţeleagă adevărul!", va simţi odihnă. Dar dacă începe să se neliniştească şi să spună: „Ce-i de făcut? Se folosesc de numele meu şi se distrug suflete", nu va avea odihnă. În tot cazul, dacă nu a greşit şi are conştiinţa împăcată, atunci, chiar dacă alţii îl rănesc, el simte înlăuntrul său o mare mângâiere.

Egoismul aduce întotdeauna întristare şi nelinişte

– Gheronda, mă gândesc mereu la greşeala mea care v-a mâhnit şi mă cuprinde întristarea.

– Dacă tot a trecut nu te mai gândi la ea, pentru că gândul acesta doar tristeţe îţi va aduce şi nu te va ajuta cu nimic. Însă îţi va fi de folos să fii atentă pe viitor. Continuă-ţi cu sârguinţă nevoinţa. Cu toţii facem greşeli din neatenţie, dar Bunul Dumnezeu ne ocroteşte ca un Tată. De aceea îi are pe Sfinţii Săi, de aceea a şi pus lângă fiecare om câte un Înger ca să-l ocrotească, de aceea rânduieşte să existe şi oameni duhovniceşti, tot spre a-i ajuta pe oameni.

– Gheronda, întristarea pentru căderile mele mă încovoaie şi obosesc în nevoinţa mea.

– Din pricina egoismului pătimeşti asta. Fiindcă nu te „încovoi", de aceea te istoveşti apoi. Nu există smerenie, pocăinţă, zdrobire de inimă, ci egoism, iar egoismul întotdeauna aduce întristare şi nelinişte. Când omul nu are pocăinţă, ci se mâhneşte din egoism, din dorinţa de a plăcea oamenilor, fiindcă a scăzut în ochii celorlalţi, atunci există înlăuntrul său nelinişte, otravă, durere.

– Adică atunci când cineva se întristează mult pentru o cădere a sa, aceasta provine întotdeauna din egoism?

– Nu întotdeauna, ci poate proveni şi din mărinimie. Iar când întristarea este multă şi provine din mărinimie curată, atunci şi mângâierea dumnezeiască vine din belşug şi cu putere şi întăreşte nu numai sufletul, ci şi trupul.

– Şi cum îmi voi da seama dacă mă întristez din mărinimie sau din alt motiv?

– Cel care se întristează din mărinimie ia sarcina asupra sa; pe când cel ce se mâhneşte din egoism aruncă sarcina asupra altora, spunând că e nedreptăţit. Se simte atins în egoismul lui şi îşi bagă nasul în pământ, nu vorbeşte... Iată, astăzi două maici au făcut o pagubă. Le-am făcut observaţie amândurora. Amândouă s-au întristat şi au plecat capul. Însă una s-a întristat din mărinimie, fiindcă m-a mâhnit pentru paguba pe care a făcut-o, pe când cealaltă s-a întristat din pricina egoismului. Prima se ruşina chiar şi să mă privească. Cealaltă însă, ca să nu-şi piardă reputaţia, a căutat îndată să se îndreptăţească, fără să cerceteze cât de mare a fost paguba. S-a gândit în sinea ei: „Am scăzut în ochii

celorlalţi, nu vor mai avea încredere în mine. Cum să-mi justific acum greşeala pe care am făcut-o, ca să nu-mi pierd reputaţia?". Dacă-şi recunoştea greşeala şi lua sarcina asupra ei, ar fi simţit mângâiere. Dar ea a încercat să se îndreptăţească, de aceea nu simţea înlăuntrul ei mângâiere. Căci atunci când ne îndreptăţim, cedăm teren diavolului, iar acesta vine, face o lucrare fină în noi şi ne întristează. Însă când luăm sarcina asupra noastră, atunci şi Dumnezeu ne ridică toată greutatea. Acum depinde de noi pe care dintre cele două le vom alege: smerenia care dă odihnă sau egoismul care aduce mâhnire, nelinişte şi tulburare?

Cel nemulţumitor este întotdeauna întristat

– Gheronda, de ce mulţi oameni, deşi au de toate, simt nelinişte şi întristare?

– Când vedeţi un om foarte neliniştit, întristat şi mâhnit, deşi nu-i lipseşte nimic, să ştiţi că aceluia îi lipseşte Dumnezeu. Cel care le are pe toate, şi bunuri materiale şi sănătate, dar în loc să fie recunoscător lui Dumnezeu, are pretenţii nesăbuite şi cârteşte, unul ca acesta se va duce în iad cu papuci cu tot. Însă, cel care are recunoştinţă este mulţumit de toate. Se gândeşte la cele pe care i le dă Dumnezeu în fiecare zi şi se bucură de toate. Dar atunci când este nerecunoscător, nu este mulţumit de nimic, ci cârteşte şi este chinuit de toate. Dacă, de pildă, nu preţuieşte

lumina soarelui, ci cârteşte, vine apoi Vardarul[2] şi-l îngheaţă... Nu vrea căldura soarelui, ci tremuratul pe care-l provoacă Vardarul.

– Ce vreţi să spuneţi cu asta?

– Vreau să spun că, de nu suntem recunoscători pentru binecuvântările pe care ni le dă Dumnezeu, ci cârtim, vin apoi încercările care ne fac să ne strângem ghem. Adevărat vă spun, cel care este obişnuit să cârtească va primi o pălmuţă de la Dumnezeu, ca să achite măcar puţin în această viaţă. Iar dacă nu va primi o pălmuţă, va fi şi mai rău, căci atunci le va plăti pe toate o dată în cealaltă viaţă.

– Adică cârtirea poate deveni obişnuinţă?

– Da, poate ajunge obişnuinţă, căci cârtirea aduce după ea altă cârtire şi nefericirea altă nefericire. Cel care seamănă nenorocire seceră nenorociri şi adună nelinişte. În vreme ce acela care seamănă doxologie primeşte bucuria dumnezeiască şi binecuvântarea veşnică. Cel care e cârtitor, oricâte binecuvântări i-ar da Dumnezeu, nu le recunoaşte. De aceea se îndepărtează de el Harul lui Dumnezeu şi se apropie ispititorul. Îl vânează continuu ispititorul şi-l bagă în tot felul de încurcături, în vreme ce pe cel recunoscător îl vânează Dumnezeu cu binecuvântările Sale.

Nerecunoştinţa este un mare păcat, care a fost înfierat de Hristos: *„Au nu zece s-au curăţit? Dar cei nouă unde sunt?"*, l-a întrebat pe leprosul care se întorsese ca să-I mulţumească. Hristos nu pentru Sine a

[2] Vardarul – vânt foarte puternic şi rece, care suflă din partea nord-vestică a oraşului Tesalonic, de-a lungul râului Axios.

cerut recunoştinţă de la cei zece leproşi, ci pentru ei înşişi, căci recunoştinţa le-ar fi fost lor de folos.

Aghiuţă vrea să ne vadă întristaţi

– Gheronda, de ce trec dintr-o dată de la bucurie la întristare?

– Trecerea bruscă de la bucurie la întristare de cele mai multe ori este de la ispititor. Aghiuţă cu răutatea lui îl războieşte mult pe om, mai ales pe cel sensibil şi vesel din fire, care caută să trăiască o viaţă duhovnicească. Aceasta este treaba lui: vrea să ne vadă întristaţi şi să se bucure. Dar de ce să-l lăsăm pe aghiuţă să-şi facă treaba? Nu este mai bună bucuria decât întristarea? Nu este mai bună dragostea decât răutatea?

– Uneori cad în întristare, fără să-mi dau seama din ce cauză.

– Aghiuţă nu vrea ca cineva să se bucure. El găseşte moduri să-i întristeze şi pe cei care au motiv să se întristeze şi pe cei care nu au. Iar ceea ce văd la tine este că el caută o pricină ca să te arunce în deznădejde. Te încurcă din ce în ce mai mult cu nişte iţe fine. Aş zice că ai avea motiv să te întristezi dacă te-ar încurca cu o sfoară, dar tu te întristezi că te leagă cu nişte iţe fine pe care le vezi ca pe nişte sfori groase. Nu te chinui fără motiv, căci aşa îi faci bucurie lui aghiuţă şi-L mâhneşti pe Hristos. Vrei să-L mâhneşti pe Hristos?

– Nu, Gheronda, dar...

– S-a terminat! „Iadul s-a amărât!”[3]. Spune: „S-a amărât!”.

– „S-a amărât!”.

Întristarea ne istoveşte puterile sufleteşti şi trupeşti

– Gheronda, adeseori mă doare stomacul şi îmi vine greu să-mi împlinesc îndatoririle duhovniceşti.

– Tu stai la discuţie cu gândurile tale, le vezi pe toate negre şi te chinuieşti fără motiv. Şi astfel te zdrobeşti sufleteşte şi trupeşte. Apoi, după un asemenea zbucium, te doare şi stomacul. Cum să mai găseşti atunci dispoziţie pentru cele duhovniceşti? Poţi lua ceva ca să-ţi treacă durerea de stomac, dar dacă nu dispare întristarea, iarăşi te va durea. Să nu primeşti gândurile care te aruncă în deznădejde, ca să nu faci nelucrătoare darurile pe care ţi le-a dat Dumnezeu. Cu cât vei avea o atitudine mai corectă, cu atât vei fi mai împăcată şi te vei linişti, iar sănătatea ta se va îmbunătăţi şi nu vei mai avea nevoie de medicamente.

Întristarea îl dezarmează pe om. Îi vlăguieşte toate puterile sale trupeşti şi sufleteşti şi nu-l lasă să facă nimic. Îi otrăveşte sufletul şi îi provoacă diferite anomalii în organism. Atacă părţile cele mai sensibile ale trupului şi îl istoveşte pe om prin neliniştea pe care i-o provoacă. Otrăvirea pricinuită de amărăciune poate răpune cu desăvârşire nu numai un organism sensibil, ci şi pe unul puternic. Ştiţi ce puteri are o maică de aici? Poate face o lucrare duhovnicească foarte bună, iar la treabă este spirt. Poate pune pe picioare toată mănăstirea, dar fiindcă este zdrobită de mâhnire, nu mai poate face nimic; îşi risipeşte toate puterile. Şi aşa e scoasă din funcţiune o maşină puternică.

[3] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de învăţătură din noaptea Sfintelor Paşti, Penticostar*.

Alungaţi nefericirea prin vitejie duhovnicească

– Gheronda, când în nevoinţa mea sunt copleşită de greutăţi, cârtesc şi mă cuprinde întristarea.

– Ei, în clipele de cumpănă se vede puterea omului. Nu te teme, nu intra în panică când întâmpini o greutate. Să ceri de la Dumnezeu să-ţi dea bărbăţie duhovnicească, ca să poţi înfrunta greutăţile cu curaj în nevoinţa duhovnicească şi să te lupţi cu vitejie.

– Întristarea pe care o simt în această perioadă pentru starea mea duhovnicească jalnică mă paralizează sufleteşte.

– Oricum, nu mai eşti acolo unde te aflai – slavă lui Dumnezeu! –, dar nici nu te afli acolo unde trebuia să fii. Cred însă că în curând vei da dovadă de vitejie şi te vei elibera din ultimele laţuri ale nefericirii, pe care le vei putea tăia cu ajutorul Harului lui Dumnezeu, aşa cum leul rupe pânza de păianjen. Aştept, îmi doresc şi nădăjduiesc să văd şi să mă bucur mult de sporirea ta.

– Atunci când îmi neglijez îndatoririle duhovniceşti, mă cuprinde întristarea.

– Întristarea pentru ceea ce am neglijat să facem sau bucuria pentru ceea ce am făcut este ceva firesc, dar se poate strecura aici şi egoismul. De aceea să fii atentă. Să pui acum început bun şi un program în nevoinţa ta şi încet-încet vei înainta. Aşa vei stabiliza situaţia şi vor înceta urcuşurile şi coborâşurile pe care le provoacă vrăjmaşul camuflat. Dacă în viaţa călugărească îţi pui în valoare puterile cu vitejie duhovnicească, vei spori mult. Dacă însă te laşi pradă descurajării, tu vei boci, iar vrăjmaşul va bate din palme.

– Gheronda, îmi lipseşte silirea de sine?

– De atac este nevoie, măi copilă!

– Şi cum se dă atacul?

– Cu vitejie! Eu nu vreau maici nefericite, ci vreau maici viteze la suflet, care să-l războiască pe aghiuţă cu vitejie duhovnicească, slăvind pe Dumnezeu.

Antidotul întristării este slavoslovirea lui Dumnezeu

– Gheronda, când văd înlăuntrul meu rămăşiţele unei patimi, mă întristez.

– Să spui: „Slavă Ţie, Dumnezeule, că a plecat cea mai mare parte din ea!". Dacă aş fi în locul tău, aş lua aminte la darurile cele mari şi vădite ale lui Dumnezeu şi „din straja dimineţii până în noapte" aş spune „Slavă Ţie, Dumnezeule!". Dacă vrei să trăieşti Raiul* încă din această viaţă, priveşte mai ales la binefacerile şi la darurile bogate pe care ţi le dă Dumnezeu şi începe să spui „Slavă Ţie, Doamne!". Să-L slăviţi pe

Dumnezeu că v-a ajutat să sporiţi duhovniceşte cât de puţin, fie că v-aţi ostenit voi înşivă, fie că v-au ajutat alţii. Când omul spune „Slavă Ţie, Dumnezeule!" şi Dumnezeu ajută, pentru că recunoştinţa împreunată cu cugetarea smerită şi cu nevoinţa făcută cu mărime de suflet atrag neîncetat puteri cereşti şi binecuvântări dumnezeieşti.

– Dar dacă ştiu că voi cădea din nou?

– Nu ştii, ci gândeşti aşa de frică. Să nu vă stăpânească teama cum că veţi cădea în aceeaşi greşeală, căci aşa vi se zdruncină credinţa în Dumnezeu. Nu mai scormoniţi lucrurile atâta! Când vă spune gândul că nu-i chip să vă îndreptaţi şi vă topiţi de întristare, trebuie să vă faceţi cumva singure curaj: „Slavă Ţie, Dumnezeule, astăzi sunt mai bine decât ieri! Slavă Ţie, Dumnezeule de mii de ori!...". Deşi pare falsă această încurajare, înlăuntrul ei însă ascunde o mare putere: nădejdea în Dumnezeu. Nădejdea în Dumnezeu este pârghia care răstoarnă deznădejdea, slobozeşte sufletul de întristare şi de nelinişte şi întăreşte încet-încet puterile duhovniceşti cu vioiciunea dumnezeiască pe care o dă.

– Gheronda, mă mâhnesc fiindcă am multe probleme de sănătate.

– Pe toate să le primeşti ca pe nişte mari daruri de la Dumnezeu. Dumnezeu nu este nedrept. În Cer te vei desfăta de multe; vei avea „pensie" mare, dacă nu o micşorezi tu singură prin cârtire.

– Şi cum va fi asta, dacă nu simt acum înlăuntrul meu Cerul?

– Nu simți Cerul pentru că nu-L slavosloveşti pe Dumnezeu. Când omul se mişcă în spațiul doxologiei, se bucură de toate. Sunt oameni din lume care ne vor judeca pe noi, monahii. Să vedeți beduinii cât de greu o duc, şi totuşi Îi mulțumesc lui Dumnezeu şi sunt bucuroşi[4]. Grâul nu-l curăță, ca să aleagă piatra, ci îl macină aşa cum este, şi pâinea lor este plină de piatră. Iar alimentele lor se vede că nu au substanțele hrănitoare necesare, calciu etc. şi de aceea dinții li se strică de tot. Şi vezi beduini cu câte un singur dinte, dar bucurându-se de parcă ar fi dintele de mărgăritar. Iar la noi, îi lipseşte unuia un dinte şi se simte complexat. Toate acestea pe care le auziți să vă facă să vă mişcați mereu în spațiul doxologiei, să-L slăviți zi şi noapte pe Dumnezeu pentru binefacerile Lui.

Un episcop oarecare îmi spunea că într-o biserică, în ceasul în care diaconul citea Evanghelia tămăduirii demonizaților din ținutul gadarenilor[5], un om foarte simplu stătea în spatele străniі arhiereşti şi zicea încontinuu: „Slavă Ție, Dumnezeule!". Diaconul începe: *„În vremea aceea venind Iisus în ținutul gadarenilor"*, „Slavă Ție, Dumnezeule!", zice acela, *„L-au întâmpinat pe El doi demonizați"*, „Slavă Ție, Dumnezeule!", *„foarte cumpliți"*, „Slavă Ție, Dumnezeule!", *„Şi iată, toată turma s-a aruncat de pe țărm în mare..."*, „Slavă Ție, Dumnezeule!". „Atunci am înțeles, îmi spunea episcopul, că acel om simplu avea multă dreptate să spună «Slavă Ție, Dumnezeule!», fiindcă «Slavă Ție, Dumnezeule!» îi aruncă pe demoni în mare". Şi voi să spuneți întotdeauna „Slavă Ție, Dumnezeule! Slavă Ție, Dumnezeule!", până ce turma va sări în mare...

Doxologia le sfinteşte pe toate. Prin doxologie omul se topeşte de recunoştință, înnebuneşte în sensul cel bun, toate devin sărbătoare pentru el. Iar când omul Îi mulțumeşte lui Dumnezeu, chiar şi pentru cele puține, vine apoi binecuvântarea lui Dumnezeu atât de îmbelşugată, încât nu o poate suporta. Atunci nici diavolul nu mai poate sta acolo, ci pleacă.

[4] Starețul se referă la perioada când locuia la Sinai (1962-1964).

[5] *Matei* 8, 28-34.